

VOORMALIGE JUSTITIËLE JEUGDINRICHTING EIKENSTEIN TE ZEIST

WAARDESTELLEND BOUWHISTORISCH ONDERZOEK

VOORMALIGE JUSTITIËLE JEUGDINRICHTING EIKENSTEIN TE ZEIST

WAARDESTELLEND BOUWHISTORISCH ONDERZOEK

Adres: Utrechtseweg 37 t/m 37E 3704 HB Zeist
Kadastrale aanduiding: Gemeente Zeist, Sectie N, nrs. 7872 t/m 7875
Gemeentelijk monument, ongenummerd

oktober 2020

Jacqueline Heijenbrok
Guido Steenmeijer

De Fabryck - Bureau voor Gebouwhistorisch Onderzoek V.O.F. - Office for Building History
Bekkerstraat 133 3572 SG Utrecht t +31 (0)306376184 www.defabryck.nl de.fabryck@xs4all.nl

Afbeelding omslag: (Voormalige) Justitiële Jeugdinstelling Eikenstein vanuit het zuidoosten, 2020 (*De Fabryck*).

© Aan de informatie in dit rapport kunnen geen rechten worden ontleend.

Dit rapport is uitsluitend bedoeld voor intern gebruik. Onder geen beding mag het geheel of gedeeltelijk worden verstrekt aan derden, of op internet, sociale media of andersoortige media worden gezet, zonder de uitdrukkelijke toestemming van zowel de opdrachtgever (zie hiervoor de inleiding) als *De Fabryck* - Bureau voor Gebouwhistorisch Onderzoek.

INHOUD

INLEIDING	p. 3
FASERINGS- EN WAARDESTELLINGSPLATTEGRONDEN	p. 5
TOELICHTING OP DE WAARDESTELLING	p. 13
BOUWGESCHIEDENIS	p. 19
Voorgeschiedenis: het fenomeen Tuchtchool	p. 19
Locatie en bouw (1904-1905)	p. 33
Verbouwing tot Rijksopvoedingsgesticht voor Meisjes (1908-1909)	p. 37
1922-1937	p. 43
1949-1952	p. 43
1966-1980	p. 48
1987-1989	p. 54
1990-1994	p. 60
2000-heden	p. 63
Besluit	p. 63
ANALYTISCHE BESCHRIJVING	p. 69
Situering en structuur	p. 69
Constructie en materialen	p. 72
Gevels en daken	p. 79
Interieur	p. 88
BIJLAGE: FASERINGS- EN WAARDESTELLINGS- PLATTEGRONDEN: PER VLEUGEL	p. 133

GEBRUIKTE AFKORTINGEN:

HUA	= Het Utrechts Archief
NA	= Nationaal Archief
RCE	= Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
RVB	= Rijksvastgoedbedrijf (voorheen Rijksgebouwendienst)

(Voormalige) Justitiële Jeugdinrichting Eikenstein, voorterrein met de westelijke dienstwoning vanuit het zuidoosten (boven) en de oostelijke vanuit het zuidwesten, 2020 (*De Fabryck*).

INLEIDING

In het kader van de aanstaande herbestemming van de voormalige Justitiële Jeugdinstelling (JJI) Eikenstein te Zeist heeft Plegt-Vos West BV in april 2020 opdracht gegeven aan *De Fabryck* - Bureau voor Gebouwhistorisch Onderzoek, de monumentale kern van dit complex bouwhistorisch te onderzoeken en te waarderen.

Deze kern, tot stand gekomen in twee fasen in de periode 1904-1909 maar na de Tweede Wereldoorlog op een groot aantal punten gewijzigd, is aangewezen als gemeentelijk monument onder de volgende redengevende omschrijving:

Het complex Eikenstein uit 1905 bestaat vanaf de weg gezien uit een terug gelegen hoofdgebouw, dat geflankeerd wordt door twee dicht aan de weg gelegen lagere gebouwen. Voor de ontwikkeling van het inrichtingswezen is de tuchtschool een waardevol complex in de voor die tijd karakteristieke chaletstijl.

De onderhavige rapportage, van de hand van drs. Jacqueline Heijenbrok en dr. Guido Steenmeijer van het genoemde bureau, concentreert zich op het gesloten deel van de voormalige jeugdinstelling, aangezien dit de meest ingrijpende veranderingen zal ondergaan. De gewezen dienstwoningen aan de voorzijde zijn daarom ten dele buiten beschouwing gelaten, maar zullen in tweede instantie op vergelijkbare wijze worden onderzocht.

Het onderzoek dat aan deze rapportage ten grondslag ligt heeft bestaan uit raadpleging van literatuur en archivalia, aanwezig in het Nationaal Archief dan wel ter beschikking gesteld door Plegt-Vos West BV en afkomstig van enerzijds de Gemeente Zeist en anderzijds het Rijksvastgoedbedrijf.

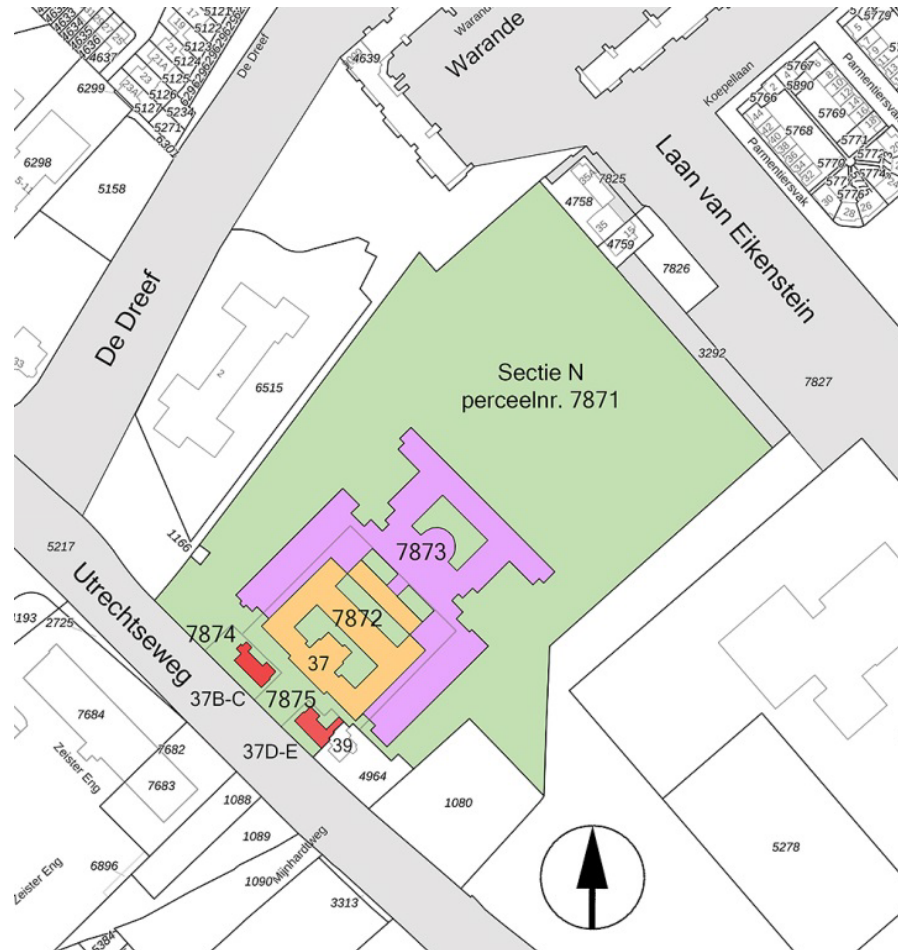
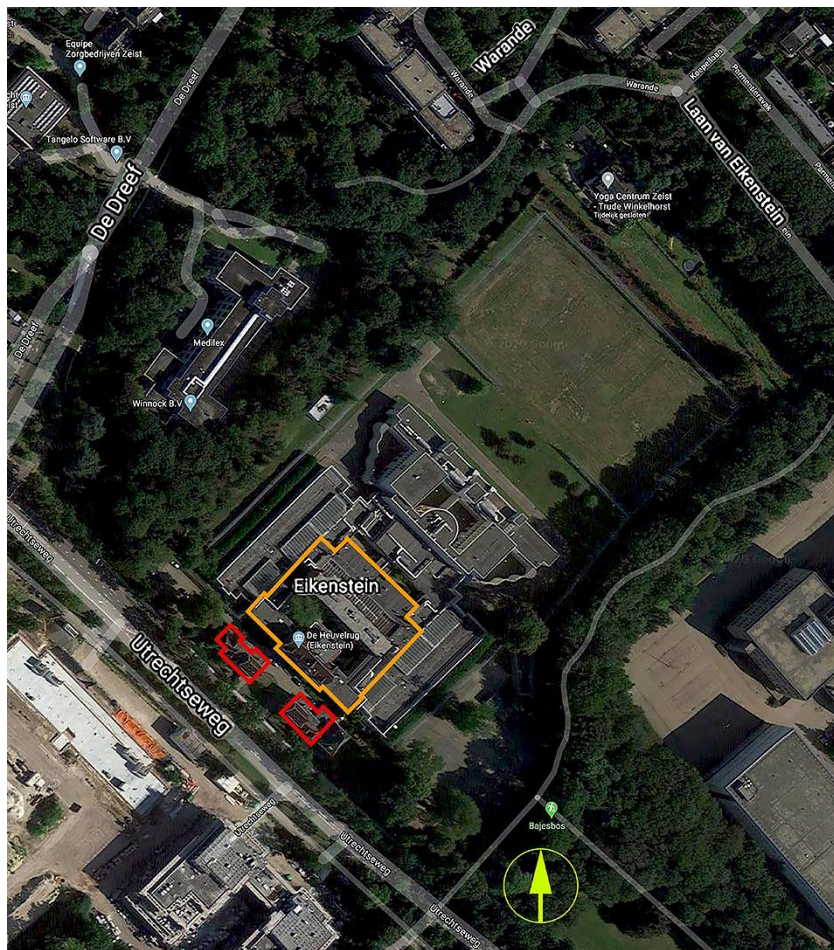
De dank van de auteurs gaat uit naar de heer T. Degenhart, de heer B. Hanjoel (Plegt-Vos West BV) en de heer D. Réthans (Fakton Capital).

(Voormalige) Justitiële Jeugdinstelling Eikenstein, de achterzijde van het hoofdgebouw met achteraanbouw vanuit het noordoosten, 2020 (*De Fabryck*).

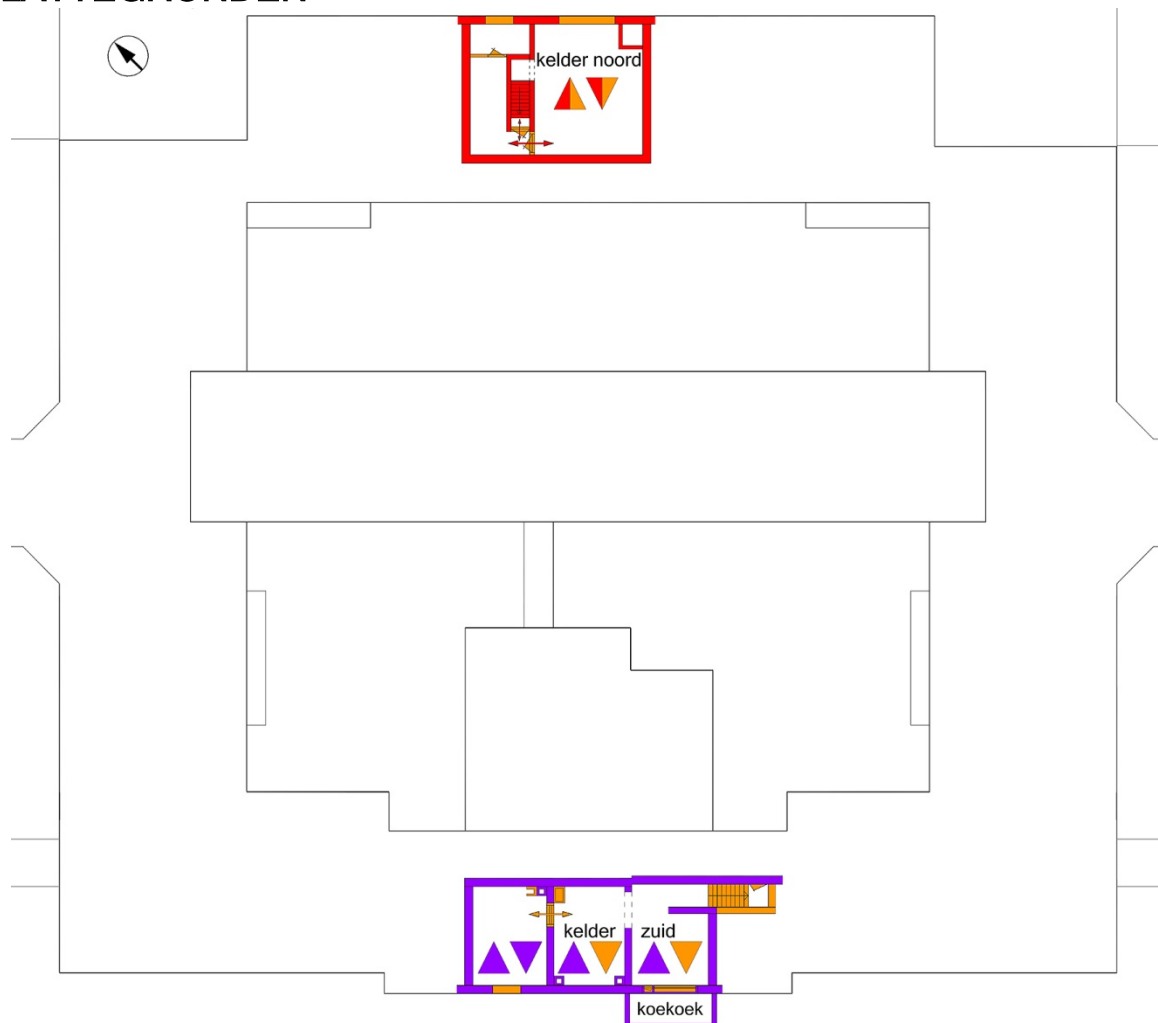
(Voormalige) Justitiële Jeugdinstelling Eikenstein, de centrale vleugel (voormalige chambrettesgebouw) aan de binnenplaats vanuit het zuidoosten, 2020 (*De Fabryck*).

Eikenstein, situatie, satellietfoto (links) en kadastrale kaart, Utrechtseweg 37 (voormalige Justitiële Jeugdinstelling), en 37B-C en 37D-E (dienstwoningen), Zeist, Sectie N, perceelnr. 7871 (terrein), 7872 (monumentale kern voormalige inrichting), 7873 (niet-monumentale schil voormalige inrichting), en 7874 en 7875 (dienstwoningen), 2020; noorden is boven (Kadaster en Google Maps; bewerkt door *De Fabryck*). Gemakshalve wordt de achterzijde als het noorden beschouwd.

- = monumentale kern voormalige Justitiële Jeugdinstelling inrichting
- = niet-monumentale schil voormalige Justitiële Jeugdinstelling inrichting, die buiten het bouwhistorisch onderzoek valt
- = dienstwoningen
- = terrein voormalige Justitiële Jeugdinstelling

FASERINGS- EN WAARDESTELLINGSPLATTEGRONDEN

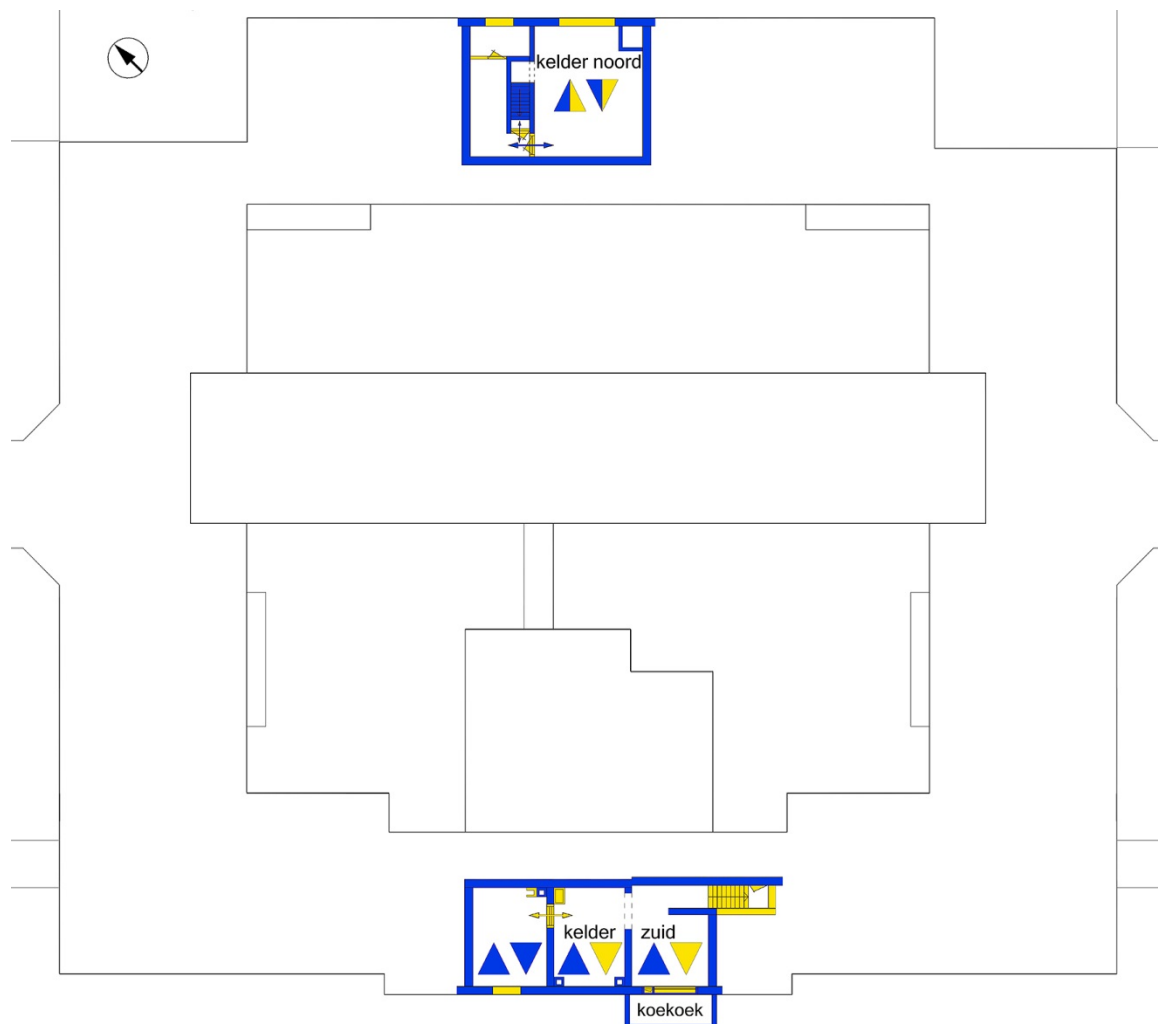

Eikenstein, fasering, monumentale kern kelderverdieping, 2020; noorden is linksboven (RVB; bewerkt door *De Fabryck*). Zie ook p. 88-89.

Renvooi: ● = 1904-1905 ● = 1908-1909 ● = na 1949

▲ = plafond; linkerhelft: plafondconstructie; rechterhelft: onderplafond van stucwerk

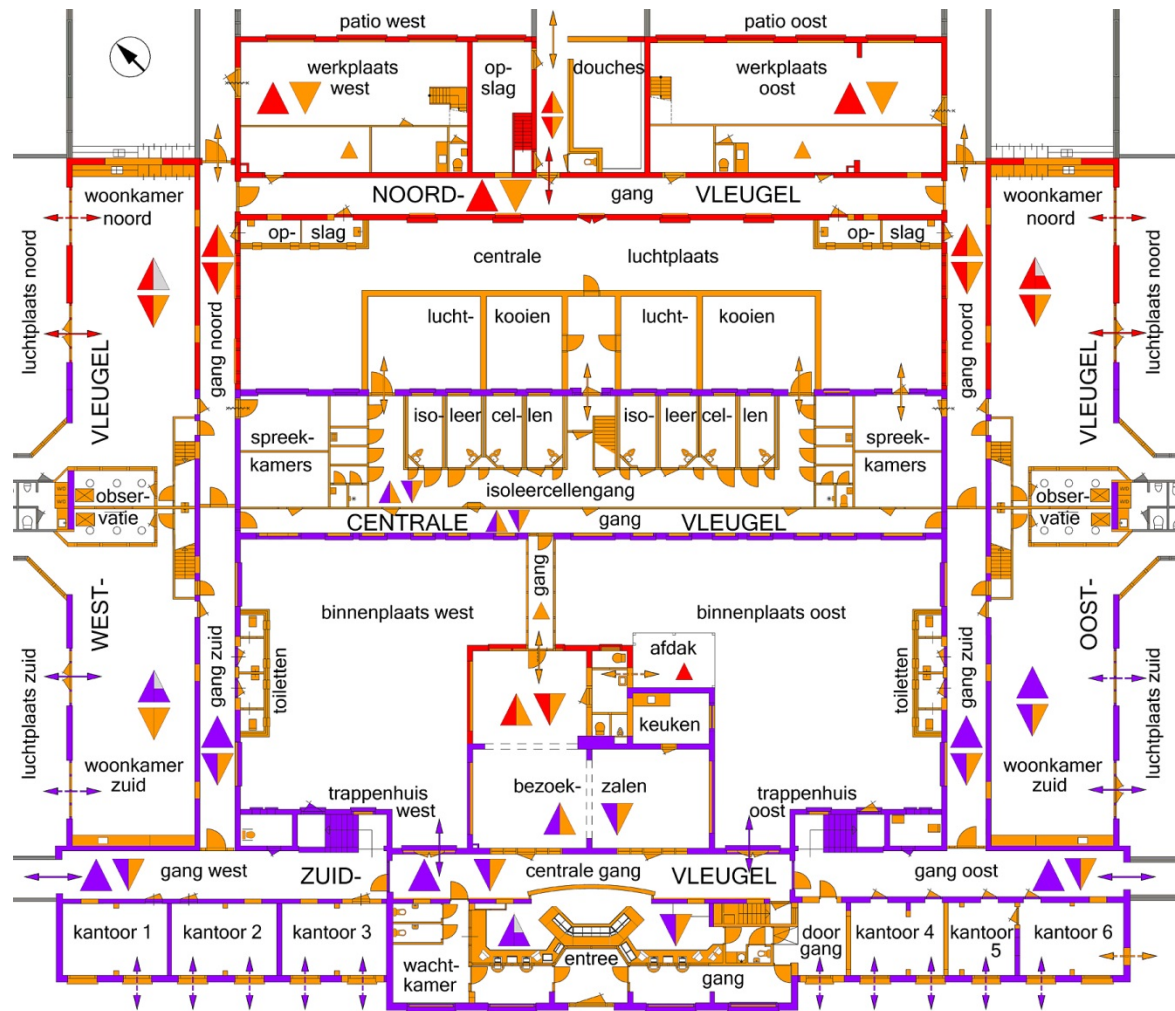
▼ = vloer; linkerhelft: vloerconstructie; rechterhelft: vloerbedekking/afwerking

Eikenstein, bouwhistorische waardestelling, monumentale kern kelderverdieping, 2020; noorden is linksboven (RVB; bewerkt door *De Fabryck*). Zie ook p. 88-89.

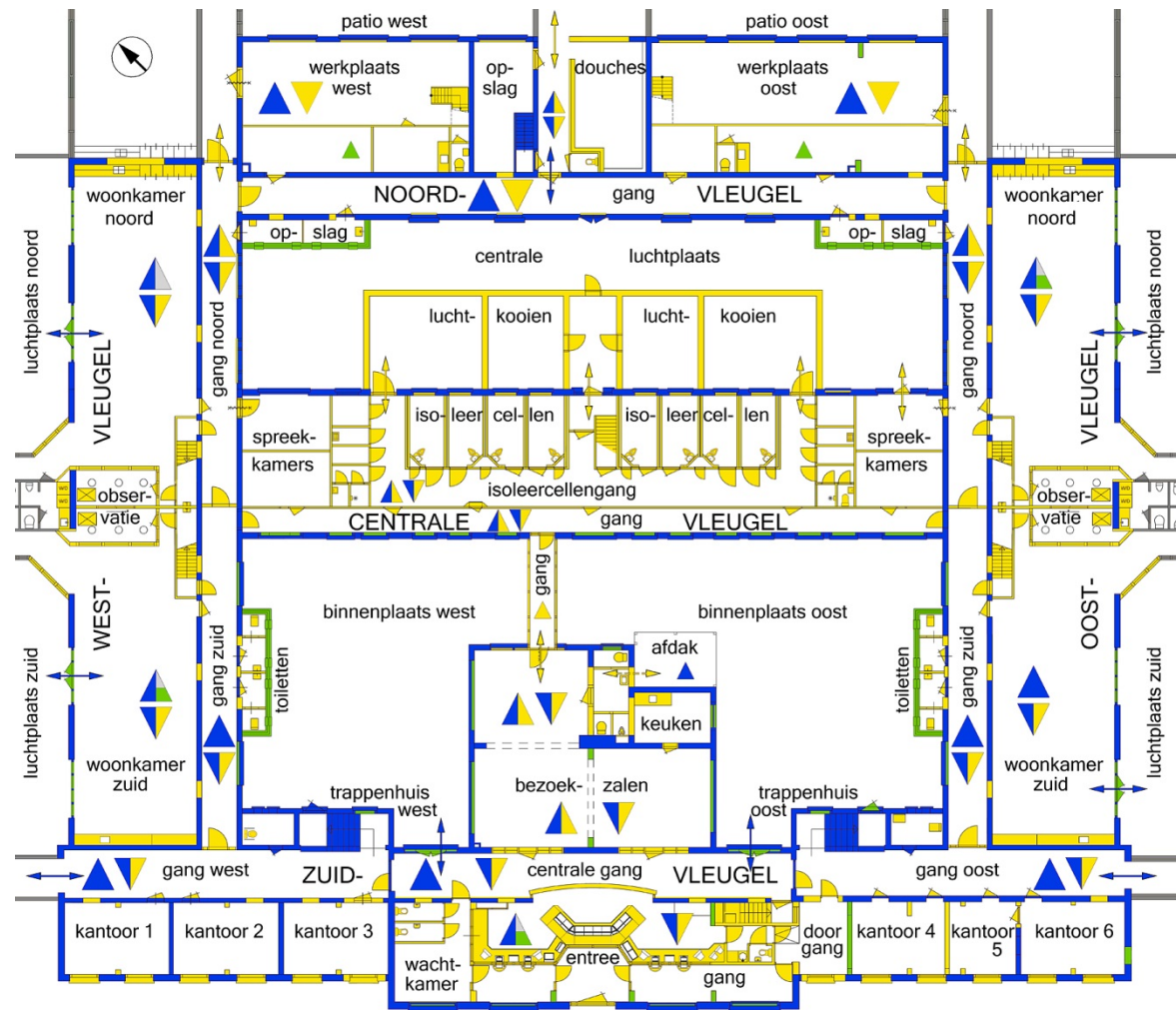
Renvooi; conform de 'Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek' (Den Haag 2009):

- = hoge bouwhistorische waarde: van cruciaal belang voor de structuur en/of de betekenis van het object
- = positieve bouwhistorische waarde: van belang voor de voor de structuur en/of de betekenis van het object
- = indifferente bouwhistorische waarde: van weinig belang voor de structuur en/of de betekenis van het object
- ▲ = plafond; linkerhelft: plafondconstructie; rechterhelft: onderplafond van stucwerk; ▼ = vloer; linkerhelft: vloerconstructie; rechterhelft: vloerbedekking/afwerking

Eikenstein, fasering, monumentale kern begane grond, 2020; noorden is linksboven (RVB; bewerkt door De Fabryck). Zie ook p. 90-90.

- Renvooi: ● = 1904-1905 ● = 1908-1909 ● = na 1949 ● = niet meer aanwezig
 ▲ = plafond; linkerhelft: plafondconstructie; rechterhelft: onderplafond van stucwerk
 ▼ = vloer; linkerhelft: vloerconstructie; rechterhelft: vloerbedekking/afwerking

Eikenstein, bouwhistorische waardestelling, monumentale kern begane grond, 2020; noorden is linksboven (RVB; bewerkt door De Fabryck). Zie ook p. 90-99.
 Renvooi; conform de 'Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek' (Den Haag 2009):

- = hoge bouwhistorische waarde: van cruciaal belang voor de structuur en/of de betekenis van het object
- = positieve bouwhistorische waarde: van belang voor de voor de structuur en/of de betekenis van het object
- = indifferente bouwhistorische waarde: van weinig belang voor de structuur en/of de betekenis van het object
- ▲ = plafond; linkerhelft: plafondconstructie; rechterhelft: onderplafond van stucwerk; ▼ = vloer; linkerhelft: vloerconstructie; rechterhelft: vloerbedekking/afwerking

Eikenstein, fasering, monumentale kern eerste verdieping, 2020; noorden is linksboven (RVB; bewerkt door De Fabryck). Zie ook p. 100-107.

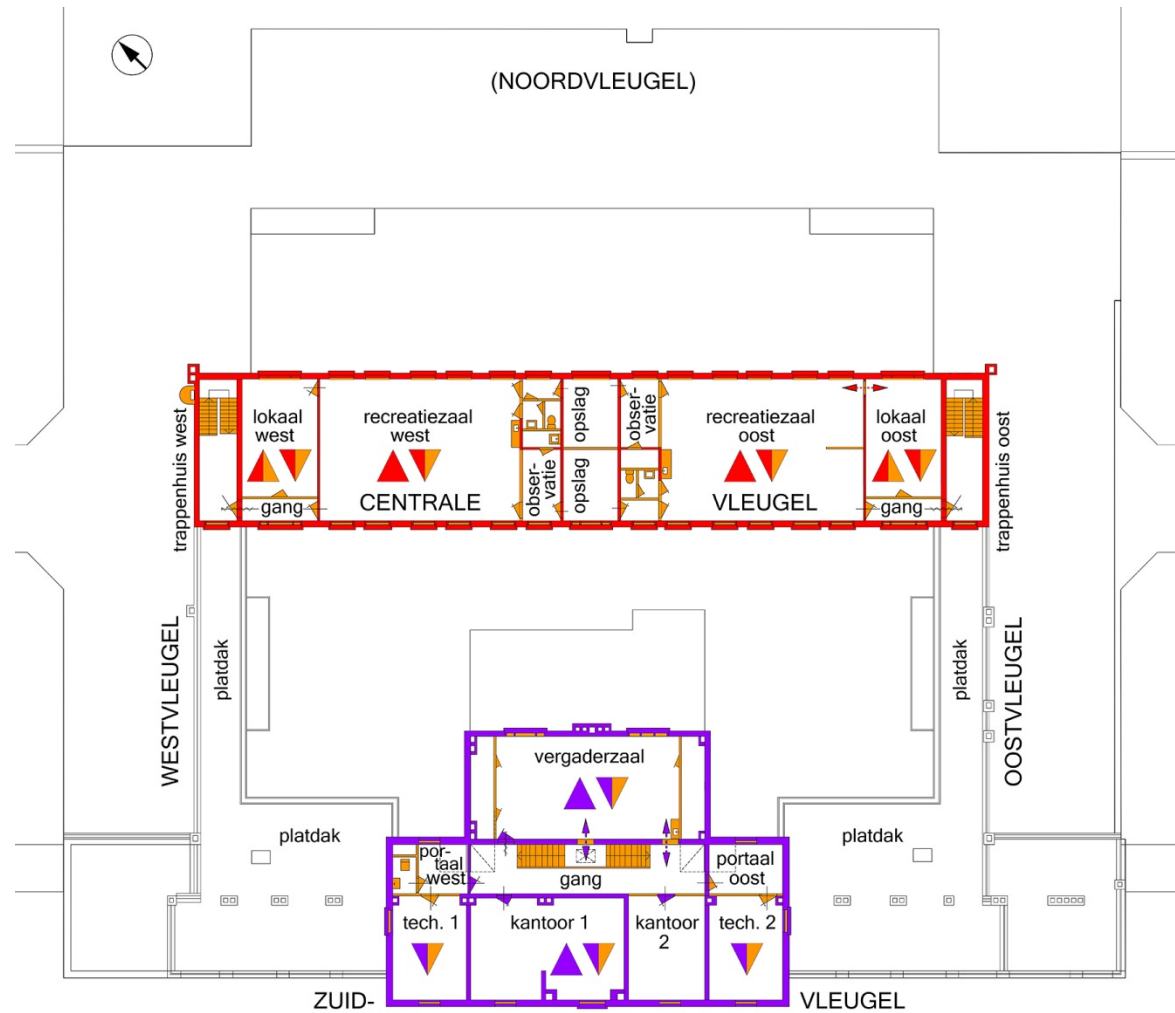
- Renvooi: ● = 1904-1905 ● = 1908-1909 ● = na 1949 ● = niet meer aanwezig
 ▲ = plafond; linkerhelft: plafondconstructie; rechterhelft: onderplafond van stucwerk
 ▼ = vloer; linkerhelft: vloerconstructie; rechterhelft: vloerbedekking/afwerking

Eikenstein, *bouwhistorische waardestelling, monumentale kern eerste verdieping*, 2020; noorden is linksboven (RVB; bewerkt door De Fabryck). Zie ook p. 100-107.

Renvooi; conform de 'Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek' (Den Haag 2009):

- = hoge bouwhistorische waarde: van cruciaal belang voor de structuur en/of de betekenis van het object
- = positieve bouwhistorische waarde: van belang voor de voor de structuur en/of de betekenis van het object
- = indifferente bouwhistorische waarde: van weinig belang voor de structuur en/of de betekenis van het object
- ▲ = plafond; linkerhelft: plafondconstructie; rechterhelft: onderplafond van stucwerk; ▼ = vloer; linkerhelft: vloerconstructie; rechterhelft: vloerbedekking/afwerking

Eikenstein, fasering, monumentale kern tweede verdieping, 2020; noorden is linksboven (RVB; bewerkt door De Fabryck). Zie ook p. 108-111.

Renvooi: ● = 1904-1905 ● = 1908-1909 ● = na 1949 ● = niet meer aanwezig

▲ = plafond; linkerhelft: plafondconstructie; rechterhelft: onderplafond van stucwerk; of kapconstructie (zuidvleugel)

▼ = vloer; linkerhelft: vloerconstructie; rechterhelft: vloerbedekking/afwerking

Eikenstein, bouwhistorische waardestelling, monumentale kern tweede verdieping, 2020; noorden is linksboven (RVB; bewerkt door *De Fabryck*). Zie ook p. 108-111.

Renvooi; conform de 'Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek' (Den Haag 2009):

- = hoge bouwhistorische waarde: van cruciaal belang voor de structuur en/of de betekenis van het object
- = positieve bouwhistorische waarde: van belang voor de voor de structuur en/of de betekenis van het object
- = indifferente bouwhistorische waarde: van weinig belang voor de structuur en/of de betekenis van het object
- ▲ = plafond; linkerhelft: plafondconstructie; rechterhelft: onderplafond van stucwerk; ▼ = vloer; linkerhelft: vloerconstructie; rechterhelft: vloerbedekking/afwerking

TOELICHTING OP DE WAARDESTELLING

Aangezien het historische gedeelte van de voormalige JJI Eikenstein de status van gemeentelijk monument heeft, betreft de bouwhistorische waardestelling een interne waardestelling. Dit wil zeggen dat de geconstateerde bouwhistorische waarden onderling zijn afgewogen.¹ Een hoge waarde is toegekend aan alle onderdelen die dateren van de (gefaseerde) bouwtijd, ofwel de periode 1904-1909, vanwege hun ouderdom en de daarmee verbonden zeldzaamheid; voorwaarde is wel dat de onderdelen overwegend intact zijn. Om deze reden is bijvoorbeeld geen hoge waarde gegeven aan de penanten in de centrale zuidvleugel op de begane grond en tussen de (gekoppelde) oostelijke en westelijke bezoekszaal in de centrale aanbouw, omdat dit muurrestanten betreft die om constructieve redenen zijn gehandhaafd. Evenmin is een hoge waarde toegekend aan de gewijzigde dan wel matig tot zwaar beschadigde, gestucte onderplafonds in de zuidvleugel, de zuidelijke woonkamer van de westvleugel en de noordelijke woonkamer van de oostvleugel.

Een positieve waarde is, behalve aan deze laatste elementen, toegekend aan de onderdelen die weliswaar materieel zijn vernieuwd, maar geheel of overwegend in hun oorspronkelijke vorm en op hun oorspronkelijke plek. Belangrijkste voorbeeld zijn de betrekkelijk recent aangebrachte (dubbele) deuren en ramen die op diverse plekken aanwezig zijn in alle vleugels.

¹ Opgemerkt moet worden dat bij de opname een aantal ruimten niet bezocht konden worden met name vanwege (tijdelijke) bewoning: kantoor 1 t/m 3 en 4 t/m 6 op begane grond, en kantoor 6 t/m 8 op de eerste verdieping, alsmede de opslagruimte op de begane grond van de noordvleugel.

(Voormalige) Justitiële Jeugdinrichting Eikenstein, de zuidvleugel, met links de voorgevel van het hoofdgebouw, met op de achtergrond de oostelijke zijvleugel, en rechts nog net de oostelijke dienstwoning, 2020 (*De Fabryck*).

(Voormalige) Justitiële Jeugdinrichting Eikenstein, de zuidgevel van de westelijke zijvleugel, 2020 (*De Fabryck*).

Een positieve waarde is bovendien toegekend aan kenmerkende elementen die, hoewel (deels) vernieuwd, meer in cultuurhistorische zin een verwijzing bevatten naar het gebruik, zoals de entresols in de zalen van de achtervleugel uit 1908 en de delen van de vier herbouwde en daarbij uitgebreide toiletgroepen op de binnenplaatsen ter plekke van de oorspronkelijke toiletgroepen.

Een indifferente bouwhistorische waarde is toegekend aan alle andere onderdelen van na 1909. Nog los van het voor de bouwhistorische waarde essentiële historische aspect, heeft geen van deze onderdelen namelijk een zodanige architectonische kwaliteit dat dit de toekenning van een positieve waarde legitimeert, laat staan een hoge.

Uit het vorenstaande blijkt dat alle gevels een hoge waarde is toegekend, omdat zij dateren van de (gefaseerde) bouwtijd en overwegend intact zijn. Dit laat onverlet dat er, met inachtneming van deze criteria, tussen de gevels onderling graduele verschillen in waarde zijn aan te wijzen op grond van hun positie en mate van gaafheid.

Het behoeft geen betoog dat binnen het complex sprake is van (architectonische) hiërarchie, ten aanzien van het geheel maar ook tussen de bouwdelen uit enerzijds 1904-1905 en anderzijds 1908-1909. Het primaat ligt ontegenzeggelijk bij het hoofgebouw, en dan met name de voorgevel, waar het complex letterlijk zijn hoogtepunt bereikt. Buiten deze gevel is nergens metselmozaïek toegepast, zelfs niet bij de voorgevel van de zijvleugels (van de zuidvleugel), laat staan Namense steen voor plinten en sluitstenen. Alle andere gevels zijn in sterke mate utilitair, waarbij de (aanvankelijke) 'buitengevels' zich nog wel onderscheiden van de 'binnengevels' (aan de binnenplaatsen) door hun karakteristieke en daarmee waardevolle

(Voormalige) Justitiële Jeugdinstelling Eikenstein, de zuidvleugel, achtergevel van de westelijke zijvleugel (links) en de oostgevel van de westelijke verbindingegang, met de in 1980 vernieuwde aangebouwde toiletgroep, 2020 (*De Fabryck*).

(Voormalige) Justitiële Jeugdinstelling Eikenstein, de centrale vleugel, oostelijk deel van de zuidgevel aan de oostelijke binnenplaats, met rechts de westgevel van de oostelijke verbindingegang en de in 1980 vernieuwde aangebouwde toiletgroep, 2020.

gemetselde borstweringen met ventilatiekokers gedekt met chaperonpannen. Afgezien van de combinatie van omvang en functie onderscheidt de noordelijke uitbreiding van 1908-1909 zich ook door zijn gevels. Er is overduidelijk geen poging gedaan tot optimale integratie, want van het type vensterpui in de noordgevel bestaat geen ander voorbeeld in het complex, evenmin als van de onlogische extra sierband bij de bogen erboven. De wetenschap dat ook is bezuinigd op de interieurafwerking en het toegepaste materiaal - baksteen en hout in plaats van gewapend beton - legitimeert de conclusie dat ook de gevelarchitectuur iets minder verzorgd is dan elders en daardoor minder waardevol.

Het ligt voor de hand dat er een zekere correlatie bestaat tussen de positie van de gevel in de architectonische hiërarchie en zijn gaafheid. De voorgevel van het hoofdgebouw is bijvoorbeeld nagenoeg intact, terwijl bij de flankerende gevels onder meer doorgangen zijn dichtgemetseld en puien gewijzigd vervangen. De binnengevels van zowel het hoofdgebouw als de zijvleugels zijn overwegend gaaf, met als uitzondering de aangepaste pui bij de gang naar het chambrettesgebouw (centrale vleugel). De desbetreffende zuidgevel hiervan heeft alleen op dit punt verandering ondergaan, zoals bij de aansluitende oost- en westgevel is gebeurd door de vergroting van de aangebouwde toiletgroepen.

Bij de noordgevel van het chambrettesgebouw zijn daarentegen de meeste vensters op de begane grond radicaal gewijzigd, en zijn verder twee vensterpuien aangepast vanwege de plaatsing van luchtkooien. De korte haakse vleugels zijn wel weer gaaf gebleven, omdat de uitbreiding van de aangebouwde (voormalige) toiletgroepen alleen ten koste is gegaan van de zuidgevel van de noord- of achtere vleugel. De noordgevel hiervan is centraal fors gewijzigd ten behoeve van de aansluiting van een brede gang - het type

(Voormalige) Justitiële Jeugdinstelling Eikenstein, de oostgevel van de oostelijke verbindingsvleugel aan de zuidelijke lichtplaats, 2020 (*De Fabryck*).

(Voormalige) Justitiële Jeugdinstelling Eikenstein, de westgevel van de westelijke verbindingsvleugel aan de zuidelijke lichtplaats, met rechts de aansluitende gang uit 1987-1989, 2020 (*De Fabryck*).

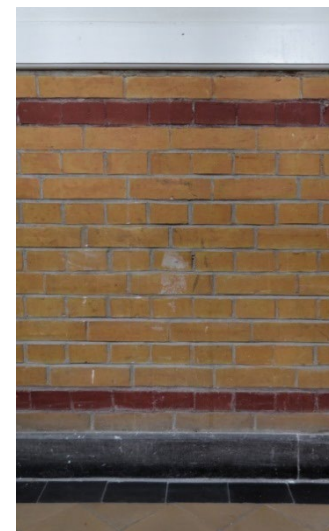
ingreep dat de buitengevels van de oost- en westvleugel - eveneens ver van het hoofdgebouw verwijderd - tot de meest gewijzigde heeft gemaakt: bij beide gevels zijn hiertoe twee puien volledig weggenomen. Onafhankelijk hiervan zijn alle overgebleven puien meermalen veranderd, met als resultaat dat enkel de kozijnen zijn behouden, zij het voorzien van ten minste één extra tussendorpel.

(Voormalige) Justitiële Jeugdinrichting Eikenstein, de zuidgevel van de noordvleugel, aan de centrale luchtplaats, 2020 (*De Fabryck*).

(Voormalige) Justitiële Jeugdinrichting Eikenstein, de achtergevel van de noordvleugel, met links de oorspronkelijke doorgang, 2020 (*De Fabryck*)

(Voormalige) Justitiële Jeugdinstelling Eikenstein, begane grond oostelijke zijvleugel, de oorspronkelijke trap van gewapend beton en Namense steen, 2020 (De Fabryck).

(Voormalige) Justitiële Jeugdinstelling Eikenstein, westelijke verbindingsvleugel, eerste verdieping, gang vanuit het zuiden, 2020 (De Fabryck).

(Voormalige) Justitiële Jeugdinstelling Eikenstein, westelijke verbindingsvleugel, eerste verdieping, gang, detail van de oorspronkelijke lambrisering (1904-1905) met zijn overschilderde houten lambrisering, en van oorspronkelijke diagonaal gelegde keramische tegelvloer, 2020 (De Fabryck).

(Voormalige) Justitiële Jeugdinstelling Eikenstein, oostelijke verbindingsvleugel, begane grond, zuidelijke woonkamer vanuit het zuidoosten, 2020 (De Fabryck).

(Voormalige) Justitiële Jeugdinstelling Eikenstein, centrale vleugel, eerste verdieping, westelijke recreatiezaal vanuit het westen, 2020 (De Fabryck).

BOUWGESCHIEDENIS

Voorgeschiedenis: het fenomeen Tuchtchool

In 1901 werden de drie zogeheten Kinderwetten aangenomen, waarin de belangrijkste aspecten van de overheidszorg voor kinderen werden geregeld, buiten het algemeen geldige wetboek van strafrecht om.² Deze wetten, die eind 1905 in werking zouden treden, zouden grote invloed hebben op de wijze van bestraffing van jeugdige criminelen.

Sinds de invoering van de 'Gestichtenwet' in 1886 werden kinderen tot tien jaar ondergebracht in Rijksopvoedingsgestichten, evenals verminderd toerekeningsvatbaren. Voor jongens tot veertien jaar en meisjes waren er speciale afdelingen in de strafgevangenissen van 's-Hertogenbosch en Montfoort en oudere jongens werden geplaatst in gewone (cellulaire) strafgevangenissen.

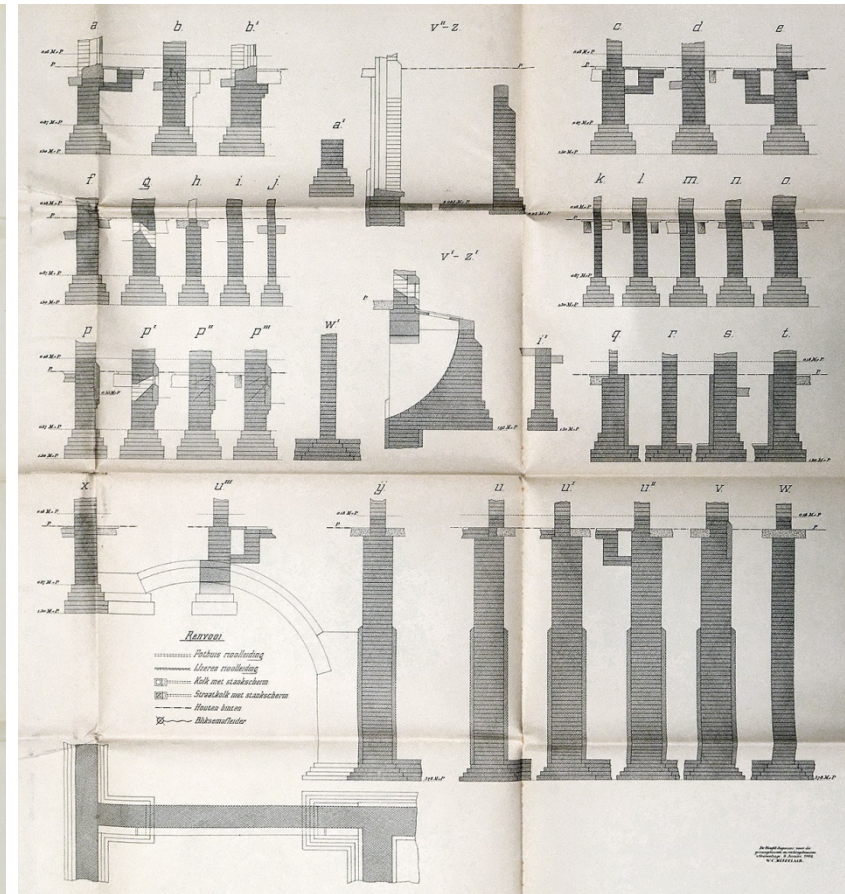
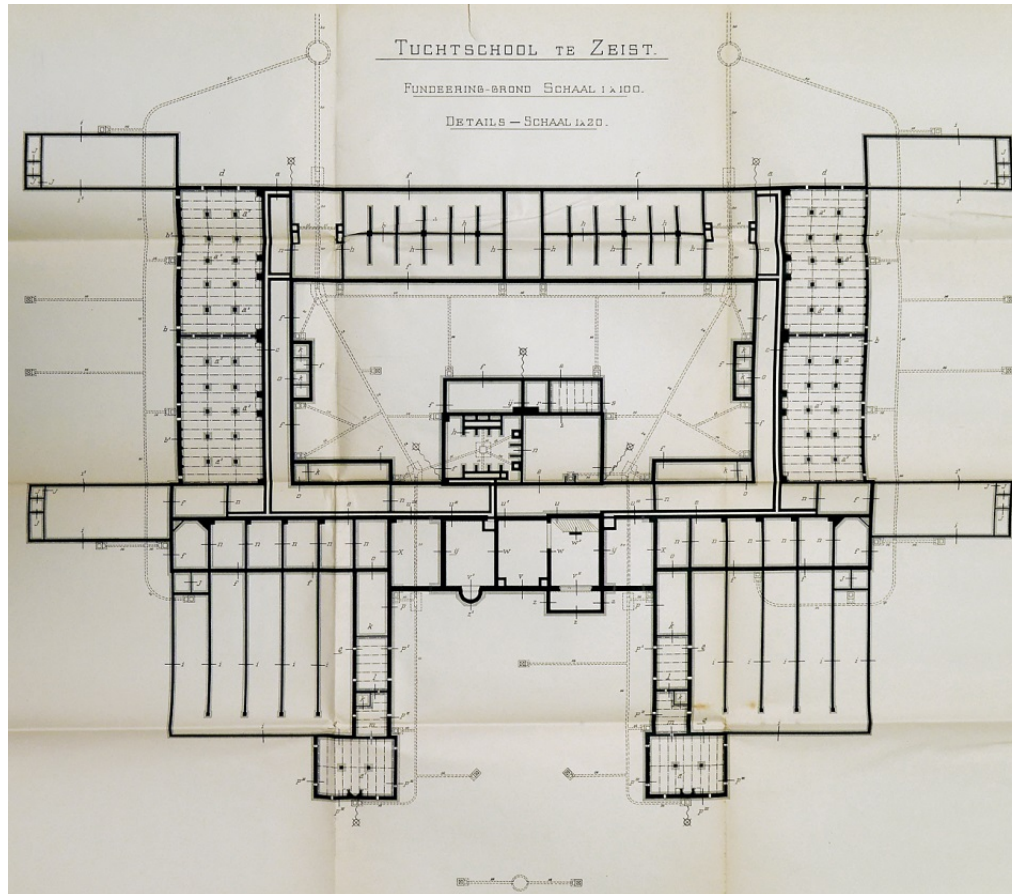
Door de invoering van de Kinderwetten werden in plaats hiervan voor de bestraffing de meer humane Tuchtcholen opgericht, terwijl de op correctie gerichte Rijksopvoedingsgestichten juist een strenger regiem kregen³; waar deze laatste 'opleiding tot maatschappelijke bruikbaarheid, opheffing van jonge mensenlevens, behoud van kostelijke menschenzielen' beoogden, waren de eerste vooral 'zachte gevangenissen', voor leeftijdsgebonden straffen van maximaal een jaar.

² C. Leonards, *De ontdekking van het onschuldige criminele kind: bestraffing en opvoeding van criminele kinderen in jeugdgevangenis en opvoedingsgesticht, 1833-1886*, Hilversum 1995, p. 36, 37, 57.

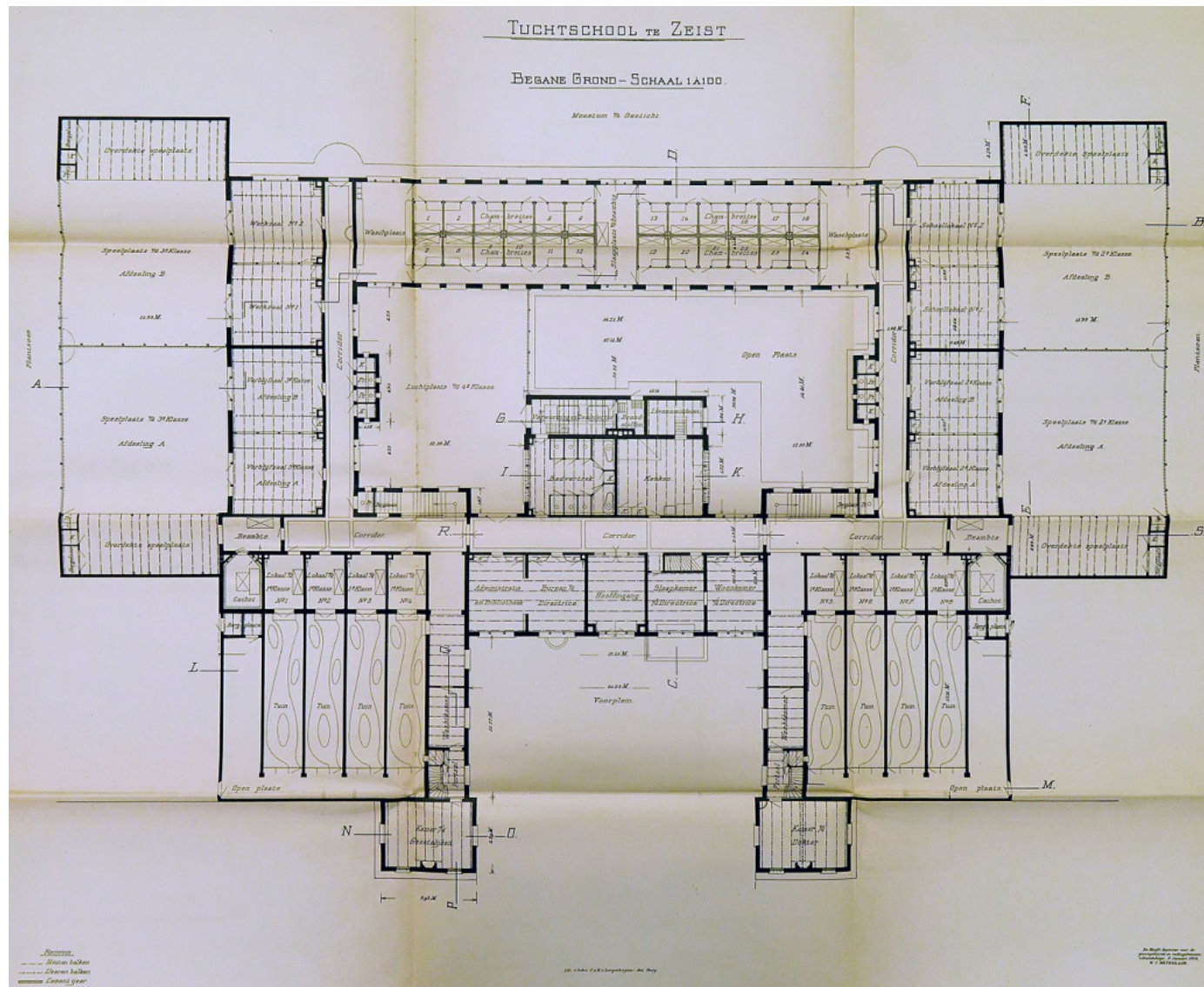
³ J. Dane (eindred.), *Wezen en boefjes. Zes eeuwen zorg in wees- en kinderhuizen*, Hilversum 1997, p. 351-353.

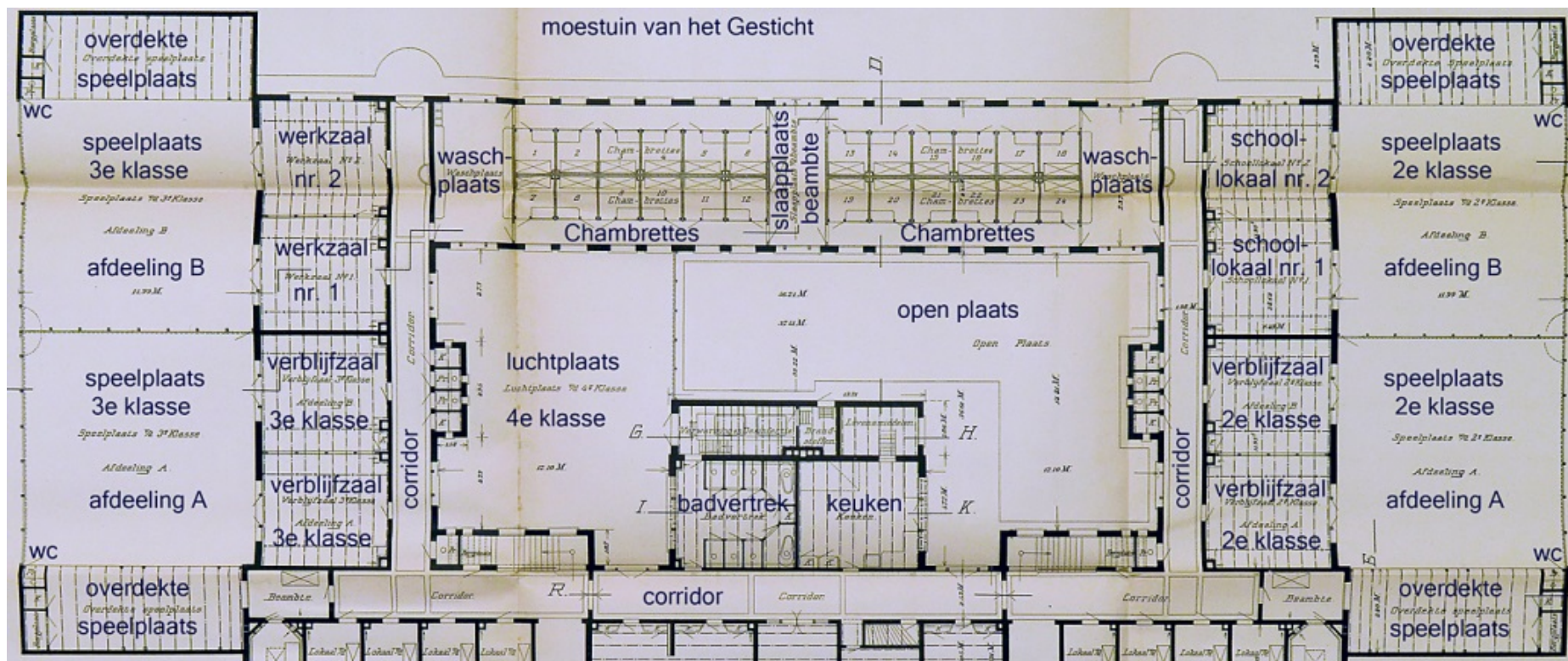
2. Zeist, Rijksopvoedingsgesticht, tot 1908 Tuchtchool voor Meisjes, omstreeks 1915 (Geheugen van Zeist).

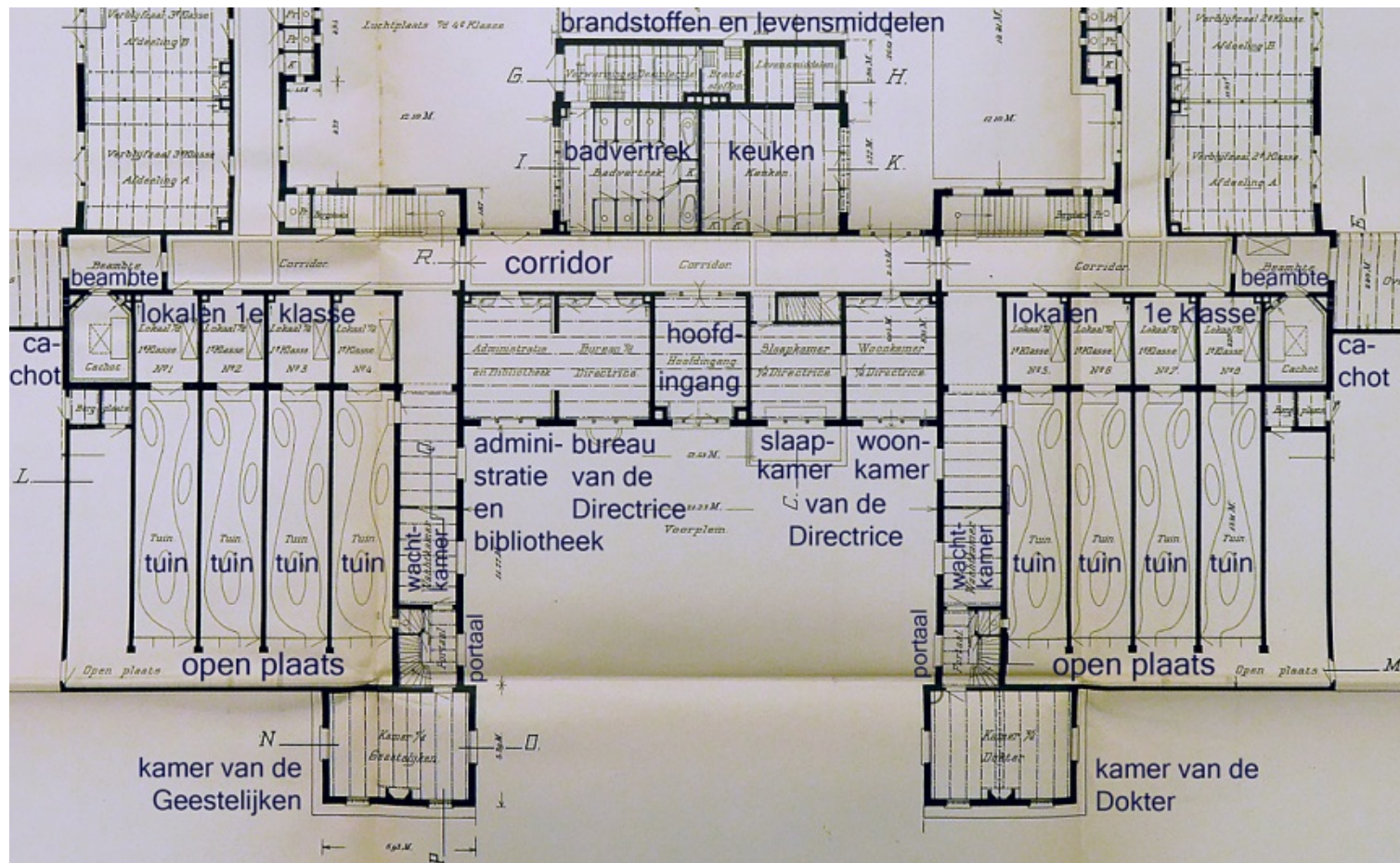
3. Zeist, Tuchtsschool voor Meisjes, plattegrond van de fundering (links) en details van de strokenfundering op staal, W.C. Metzelaar, 1904; noorden is linksboven (NA 2.09.35.05, inv.nr. 193).

4. Zeist, Tucht school voor Meisjes, plattegrond van de begane grond (voor ruimteaanwijzingen zie afb. 5 en 6), W.C. Metzelaar, 1904; noorden is linksboven (NA 2.09.35.05, inv.nr. 193).

5. Zeist, Tuchtschool voor Meisjes, plattegrond van de begane grond, in het bijzonder de west- (links) en oostvleugel en het 'chambrettesgebouw' (huidige centrale vleugel), voorzien van ruimteaanduidingen, W.C. Metzelaar, 1904; noorden is linksboven (NA 2.09.35.05, inv.nr. 193; bewerkt door De Fabryck).

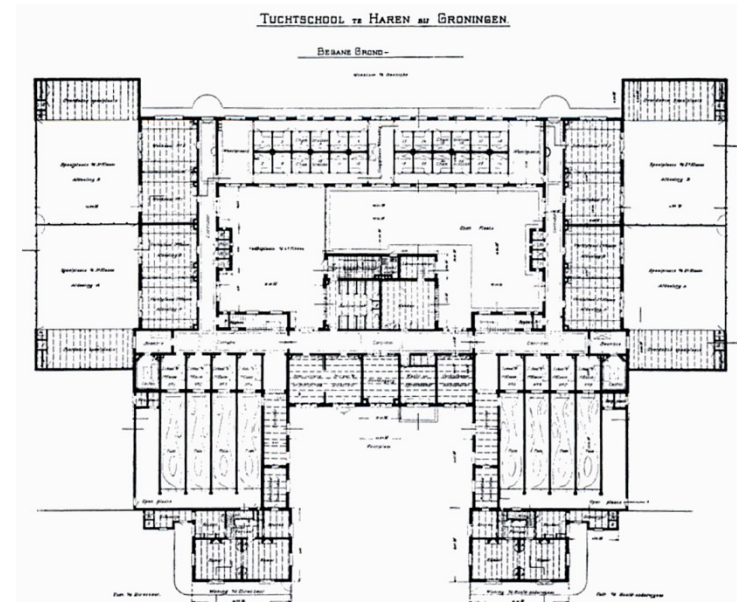

6. Zeist, Tucht school voor Meisjes, plattegrond van de begane grond, in het bijzonder het hoofdgebouw (huidige zuidvleugel) en het voorterrein met de voorlopers van de dienstwoningen (onder), voorzien van ruimteaanduidingen, W.C. Metzelaar, 1904; noorden is linksboven (NA 2.09.35.05, inv.nr. 193; bewerkt door De Fabryck).

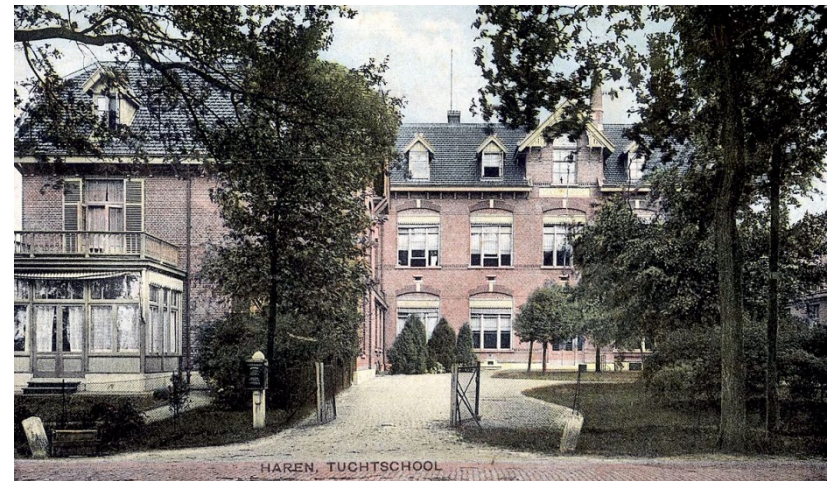
Toen de Kinderwetten eindelijk van kracht werden, beschikte Justitie over vijf Tuchtcholen, allemaal ondergebracht in gestandaardiseerde nieuwbouw: voor jongens in Breda (Ginneken), Haren, Velsen (Velsbroek) en Nijmegen, en voor meisjes in Zeist, het latere Eikenstein.

De complexen, die waren omgeven door hoog hekwerk, bestonden ruwweg uit een gesloten rechthoek die op klassieke wijze werd voorafgegaan door een plein tussen haakse vleugels. De koppen van deze vleugels werden gevormd door de tweelaags woningen van de directeur en adjunct-directeur, die via een éénlaags gang in verbinding stonden met het drielaags 'hoofdgebouw' (afb. 2, 4, 6, 10). Dit dominante bouwdeel (van de huidige zuidvleugel) was grotendeels onderkelderd en werd door een langgerekte 'corridor' in tweeën gedeeld. De zone aan de voorzijde bevatte naast de hoofdingang de kantoren van de directeuren en vertrekken voor de administratie. Hierboven lagen de woning van de hoofdonderwijzeres en de kamers van de twee onderwijzeressen, met ertussen verblijfsruimte voor ander personeel, terwijl zich op zolder onder andere de linnen- en de dienstbodenkamer bevonden (afb. 6, 9, 10). Aan de overzijde van de corridor lagen op de begane grond de grote keuken en het badlokaal, en erachter kelders voor levensmiddelen en brandstof. Op de verdieping lag boven de keuken en het badlokaal de kerkzaal, en de zolder was ingericht als magazijn.

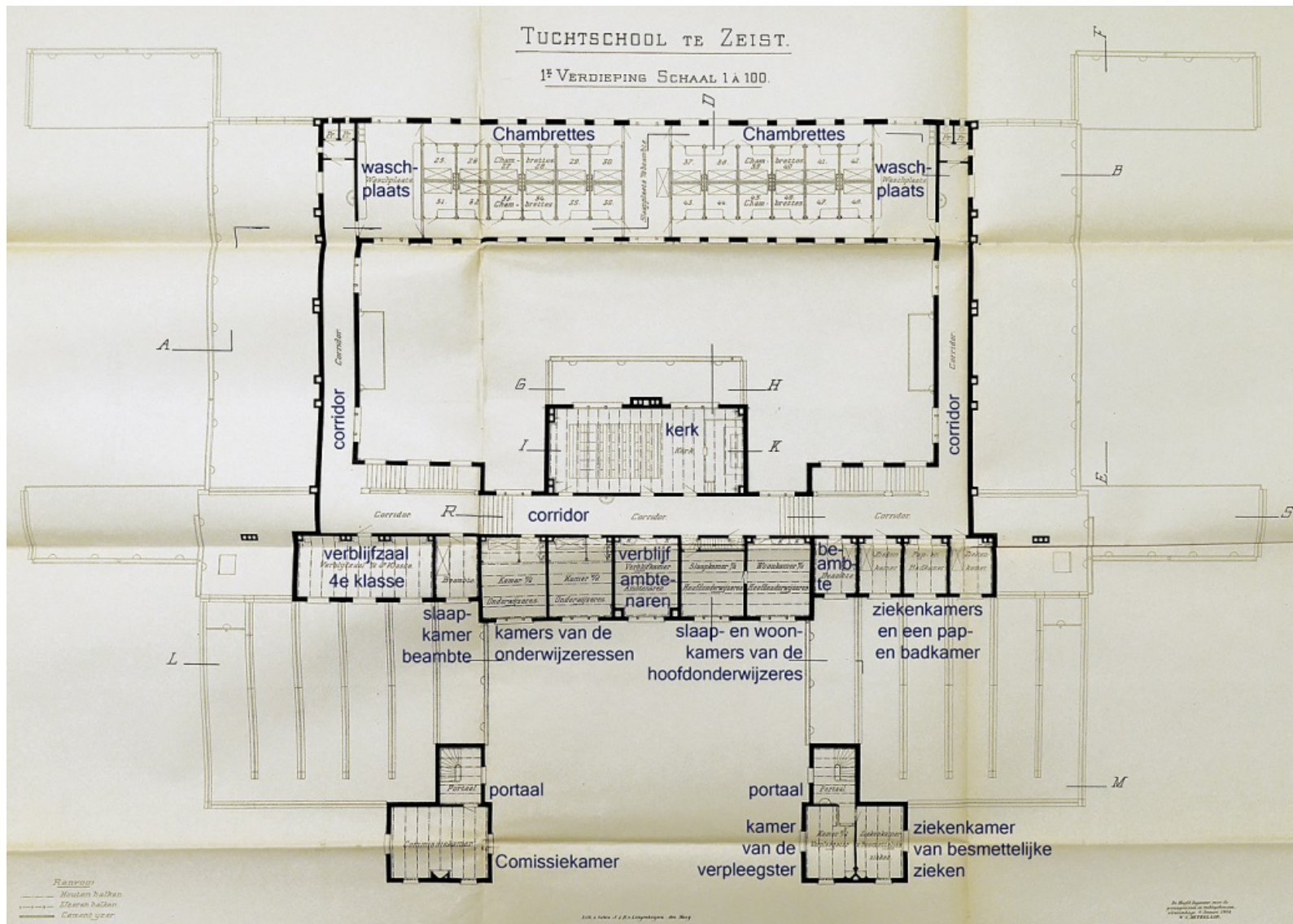
De lagere en tevens iets terug gelegen 'zijvleugels' van het hoofdgebouw omvatten elk vier 'lokalen van de eerste klasse' plus een 'cachot', dat was gekoppeld aan een bewakersvertrek aan het einde van de corridor. De eerste klasse behelsde de nieuwe 'verpleegden', die eerst een louterende maand eenzame opsluiting moesten ondergaan. Hun lokalen waren daarom uitgerust met eigen, ommuurde 'tuinen', gesitueerd in de oksels van de

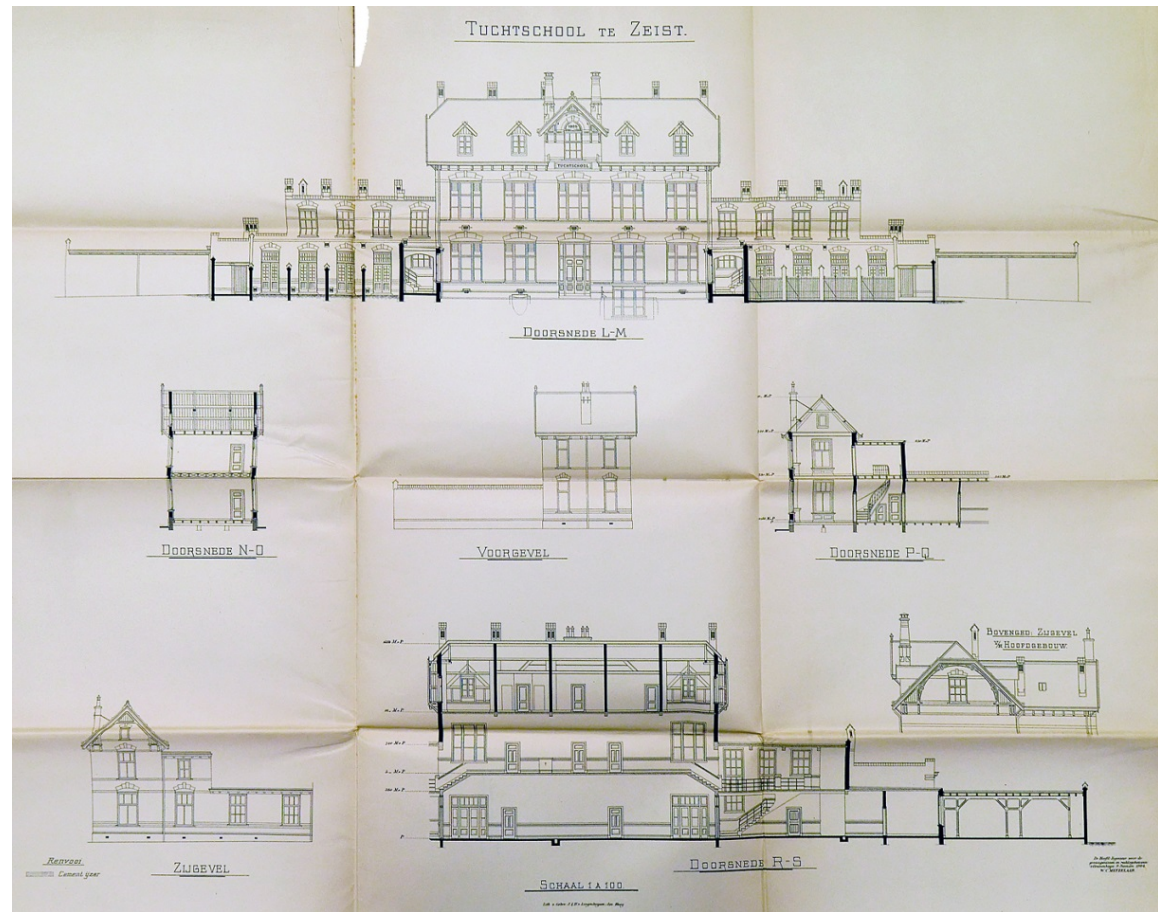
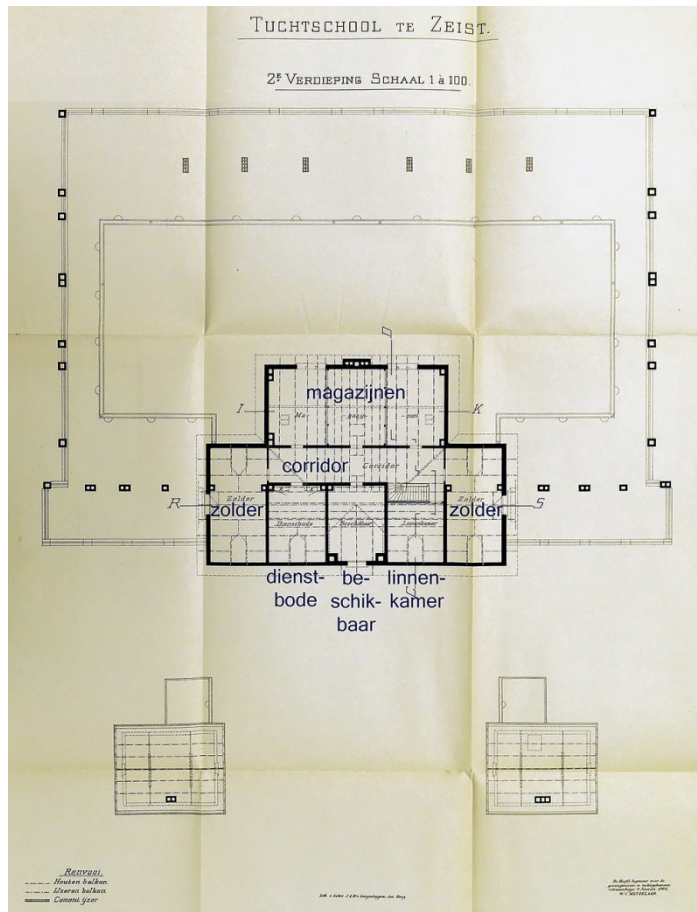
7. Haren, Tuchtchool, plattegrond begane grond, nagenoeg identiek aan die van Zeist, m.u.v. de dienstwoningen, W.C. Metzelaar, 1904 (zie noot 2, afb. 179).

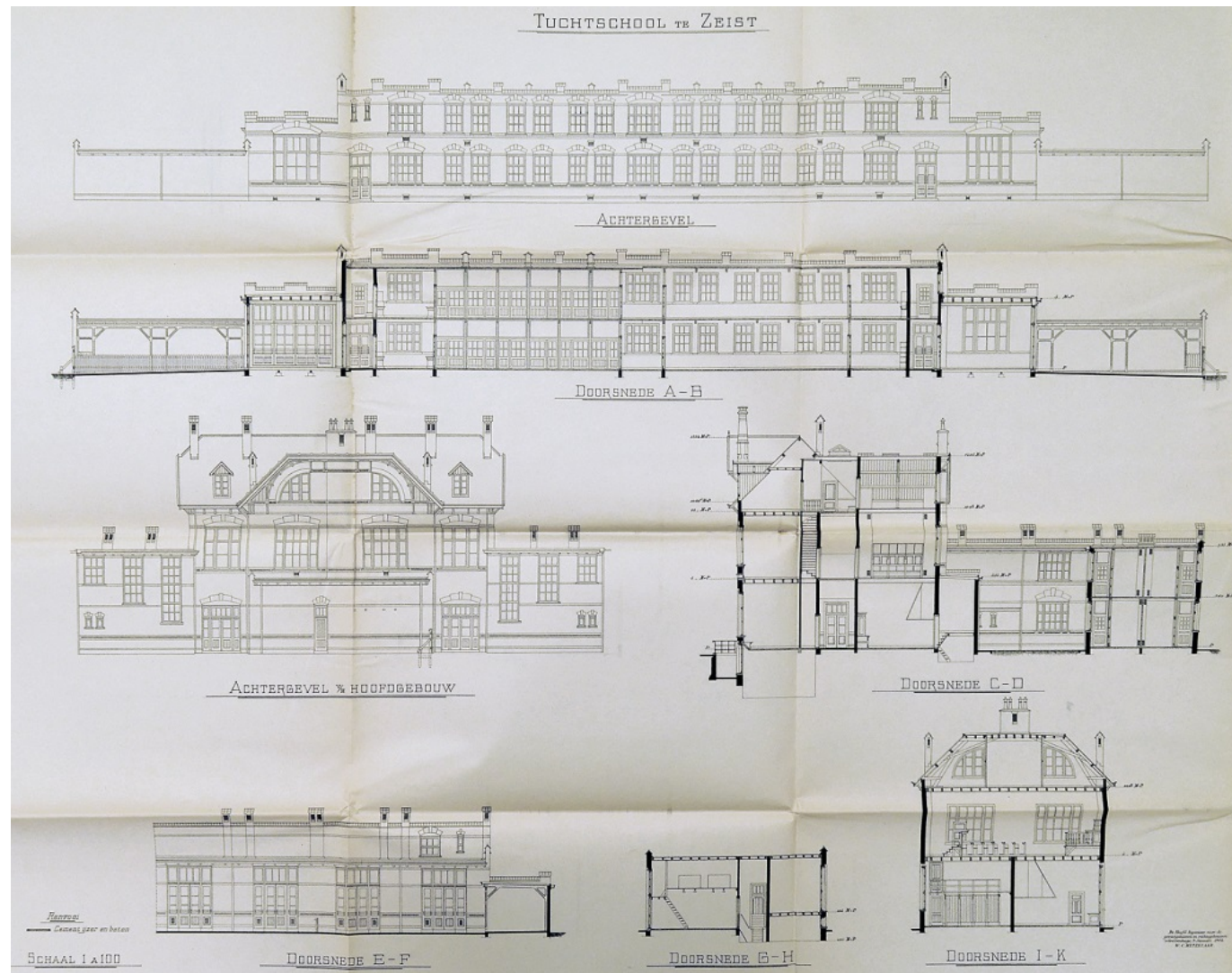
8. Haren, Tuchtchool voor Jongens, inmiddels afgebroken, omstreeks 1910 (Groninger Archieven, Beeldbank).

9. Zeist, Tucht school, plattegrond van de eerste verdieping, voorzien van ruimteaanduidingen, W.C. Metzelaar, 1904; noorden is linksboven (NA 2.09.35.05, inv.nr. 193; bewerkt door De Fabryck).

10. Zeist, Tuchtsschool, plattegrond van de tweede verdieping, voorzien van ruimteaanduidingen, W.C. Metzelaar, 1904; noorden is linksboven (NA 2.09.35.05, inv.nr. 193; bewerkt door *De Fabryck*).
11. Zeist, Tuchtsschool voor Meisjes, voorgevel van het hoofdgebouw (boven), aanzichten en doorsnede van het voorgebouw ofwel de 'kamer van de Geestelijke', in 1908-1909 verbouwd tot dienstwoning (midden en linksonder), en de langsdoorsneden van het hoofdgebouw, gezien vanuit het zuiden (onder), W.C. Metzelaar, 1904 (NA 2.09.35.05, inv.nr. 193).

12. Zeist, Tuchtchool voor Meisjes, achtergevel van het chambrettesgebouw (boven), doorsnede van het chambrettesgebouw, gezien vanuit het zuiden (midden boven), achtergevel van het hoofdgebouw (midden links) en dwarsdoorsnede van hoofdgebouw tot en met chambrettesvleugel (midden rechts), doorsnede over de speelplaats met aanzicht van de oostgevel (linksonder), doorsnede over de achterzijde van het keuken en badgebouw, ter plaatse van brandstoffen- en levensmiddelenopslag en ter plaatse van de keuken (rechtsonder), W.C. Metzelaar, 1904 (NA 2.09.35.05, inv.nr. 193).

vleugels langs het voorplein. Via trappenhuizen tegen de corridor aan de achterzijde werd de verdieping van de vleugels ontsloten, en daarmee die van het hoofgebouw, zij het via extra trappen vanwege het niveauverschil (afb. 6, 9). De vleugels, die hier korter waren dan op de begane grond, bevatten enerzijds ziekenkamers met een bad- en een bewakerskamer en anderzijds de 'verblijfzaal van de vierde klasse', eveneens met een bewakerskamer. De vierde klasse was bestemd voor de verpleegden die hun straftraject niet volledig hadden weten af te leggen.

De bijbehorende 'luchtplaats' was een deel van de binnenplaats achter het voorgebouw, die verder werd gevormd door twee haakse, verbindende vleugels en het 'chambrettesgebouw' (huidige centrale vleugel; afb. 5, 9). Dit laatste bevatte op beide bouwlagen niets anders dan twee blokken slaapvertrekken tussen gangen, met ertussen een slaapvertrek van een bewaker en op beide koppen een 'wasplaats'.

De twee lagen omvattende haakse vleugels (huidige west- en oostvleugel) verbonden niet alleen het chambrettesgebouw en het voorgebouw (met zijn zijvleugels), ze ontsloten ook de op de begane grond gelegen 'verblijfszalen' en 'schoollokalen' van de tweede klasse enerzijds en de 'verblijfszalen' en 'werklokalen' van de derde klasse anderzijds (afb. 5, 9). Deze gaven op hun beurt weer toegang tot speelplaatsen, die alle vier waren voorzien van een ruim afdak. Aan de kant van de binnenplaats waren aan de haakse vleugels bovendien toiletgroepen gekoppeld.

De tuchtscholen waren - betrekkelijk modern - voorzien van centrale verwarming op basis van warm water, met de ketels in de kelder onder de zuidbeuk (zuidelijke kelder) van het hoofgebouw. Tegelijk waren er

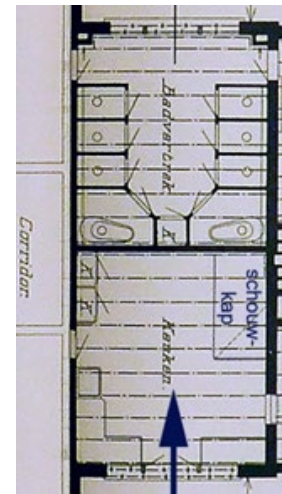
13. Nijmegen, Tuchtchool voor Jongens De Hunerberg, tijdens het vijftienvijftig jarig bestaan in 1930 (Regionaalarchief Nijmegen, Beeldbank).

14. Velsen, Tuchtchool voor Jongens Velsbroek, omstreeks 1906 (Wikipedia); deze tuchtschool is wegens overcapaciteit al in 1922 gesloten.

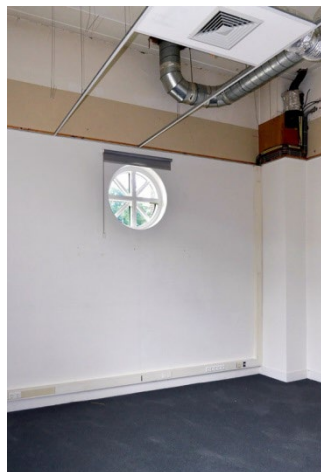
15. Breda, Tuchtchool voor Jongens Ginneken, tegenwoordig JJI Den Hey-Acker, begane grond, hoofdgebouw, de corridor van de zijvleugel richting die van het hoofdgebouw, met links de trap naar de verdieping en rechtsboven de houten koker van de gasleiding t.b.v. de verlichting, omstreeks 1910 (Stadsarchief Breda, Beeldbank).
16. Zeist, (voormalige) JJI Eikenstein, begane grond, hoofdgebouw, de corridor van de westelijke zijvleugel richting die van het hoofdgebouw, met links de trap naar de verdieping, 2020 (*De Fabryck*). De oorspronkelijke lambriserings is hier tegenwoordig grijs geschilderd, terwijl de tegelvloer is vervangen door beton met linoleum.

17. Haren, Tuchtchool voor Jongens, begane grond, keuken, voorzien van een schouwkap met eronder het fornuis en de warmwaterketel voor het badvertrek dat ernaast ligt; links hangt de gebruiksaanwijzing van de ketel, 1919 (Groninger Archieven, Beeldbank).
18. Zeist, Tuchtchool voor Meisjes, detail begane grond van 1904 (detail afb. 6), keuken met dezelfde inrichting en het badvertrek ernaast; pijl toont kijkrichting van afb. 17.

19. Haren, Tucht school voor Jongens, eerste verdieping, de kerk (boven de keuken), met zicht op het podium, waar zich achter het gordijn een rond venster bevindt; bovenaan de wanden is een geschilderde sjabloonrand te zien, 1919 (Groninger Archieven, Beeldbank).
20. Haren, Tucht school voor Jongens, zijvleugel van het hoofdgebouw, een van de kamers voor 'verpleegden' op de begane grond of eerste verdieping, 1919 (Groninger Archieven, Beeldbank).

21. Zeist, (voormalige) Justitiële Jeugdinstelling Eikenstein, voorheen Rijksopvoedingsgesticht, eerste verdieping, de kerk, die oorspronkelijk dezelfde inrichting had als die van Haren, met in de hoeken gemetselde ventilatieschachten en een rond venster ter plaatse van het voormalige podium, 2020 (*De Fabryck*).
22. Zeist, (voormalige) Justitiële Jeugdinstelling Eikenstein, voorheen Rijksopvoedingsgesticht, eerste verdieping, kantoor 4 (westzijde); hoewel de doorgang van later dateert zijn het stucplafond en de gemetselde ventilatiekanalen in de hoeken nog oorspronkelijk, 2020 (*De Fabryck*).

uitgebreide mogelijkheden voor ventilatie. De verlichting geschiedde op basis van gas, zoals enkele houten leidingenkokers in Zeist nog tonen (afb. 15, 170).

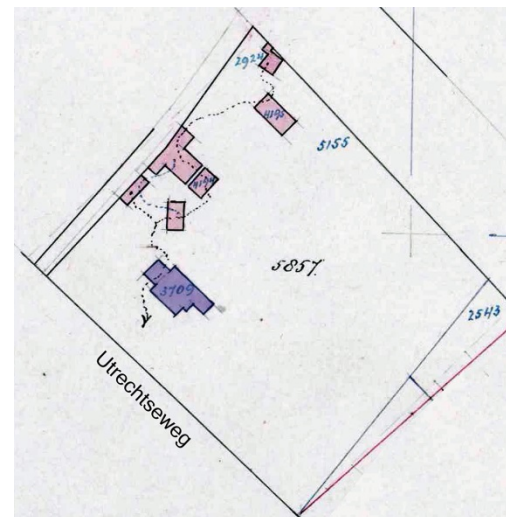
Als complex week Zeist overigens enigszins af van het standaardontwerp, kennelijk omdat het, als enige, bestemd was voor meisjes, maximaal 75 in getal (alleen 'Nijmegen' had iets meer capaciteit). Een tweehoofdige directie achtte men overbodig, en de directrice moest zich tevreden stellen met twee kamers in het hoofdgebouw in plaats van een aparte woning. De voorlopers van de dienstwoningen aan de voorzijde waren dan ook slechts paviljoens voor de geestelijke (west) met een vergaderzaal erboven, en voor de geneesheer (oost), met een kamer voor besmettelijke zieken (afb. 6, 9). De beide verdiepingen waren bereikbaar via een trapportaal aan het einde van de verbindingsgang, waarin verder een wachtkamer was opgenomen.

23. Breda, Tuchtsschool voor Jongens Ginneken, tegenwoordig JJI Den Hey-Acker, omstreeks 1905 (Stadsarchief Breda, Beeldbank).

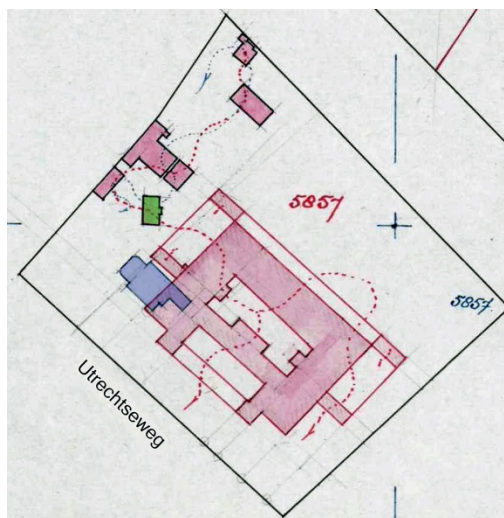

24. Breda, JJI Den Hey-Acker, vm. Tuchtsschool voor Jongens te Ginneken, omsloten door cellenvleugels uit de jaren 1980-1990; al in een eerder stadium zijn de verbindingsvleugels verhoogd naast de gangen, luchtfoto, 2003 (Stadsarchief Breda, Beeldbank).

25. Zeist, detail Militaire Topografische Kaart , buitenplaats Eikenstein aan de Utrechtseweg, met in blauw het huis, 1900; noorden is boven (Topotijdreis; detail afb. 1).

26. Kadasterhulpkaart, buitenplaats Eikenstein, Zeist Sectie B, perceelnr. 5857, met in blauw de villa (nr. 3709), 1904; noorden is boven (Kadaster; bewerkt door *De Fabryck*).

27. Kadasterhulpkaart, Rijkopvoedingsgesticht Eikenstein, Zeist Sectie B, perceelnr. 5857, met in blauw nog de villa die ten behoeve van de nieuwbouw wordt afgebroken en in groen de biljartkamer die behouden blijft als directiekeet voor de bouw van de tuchtschool, 1906; noorden is boven (Kadaster; bewerkt door *De Fabryck*).

28. Kadasterhulpkaart, Rijkopvoedingsgesticht Eikenstein, Zeist Sectie B, perceelnr. 5857, met in groen de biljartkamer die alsnog wordt afgebroken ten behoeve van de uitbreiding van de tuchtschool, 1911; noorden is boven (Kadaster; bewerkt door *De Fabryck*).

Locatie en bouw (1904-1905)

De centrale ligging en lommerrijke omgeving zullen de belangrijkste redenen zijn geweest voor de keuze voor Zeist als vestigingsplaats van de enige Tuchtchool voor Meisjes. In december 1903 kocht de Staat der Nederlanden hier van J.J. Benner de buitenplaats Eikenstein aan de Utrechtseweg, voor f 31.600 (afb. 1, 25).⁴ Afgezien van het buitenhuis zelf en een speciaal biljartgebouw (met terras), omvatte deze een wandelpark met daarin een cluster van koetsierswoning en stal, koetshuis en schuur en een tuinmanswoning gekoppeld aan kassen, een boomgaard en een moestuin (afb. 26, 31).

Voor de nieuwbouw, ontworpen door de Hoofdingenieur voor de Gevangenen en Rechtsgebouwen bij het Ministerie van Justitie, Willem Cornelis Metzelaar (1848-1918), werd op 8 april vergunning verleend. Metzelaar had de tuchtchool zodanig geprojecteerd dat het buitenhuis moest wijken, voor het westelijke tuinenblok van de eerste klasse, maar de overige gebouwen overwegend konden blijven bestaan (afb. 27). Wel zou de koetsierswoning c.a. worden verbouwd tot tuinmanswoning met bergruimte en het biljartgebouw ingericht als directiekeet. De sloop werd uitgevoerd door de Utrechtse firma Gebroeders J. en T. van Seumeren, die in januari 1905 op het terrein de laatste partij bouwmaterialen zou laten veilen.⁵

Eind april 1904 vond de gunning van de bouwwerkzaamheden plaats, voor f 123.400 aan Th.H. Jansen uit Rumpst, die op 1 juli 1905 moest opleveren.⁶ Hiertoe behoorden overigens niet de onderdelen van 'gewapend beton', die

⁴ R.P.M. Rhoen, 'Eikenstein, een onbekend buiten en toch trendsetter', *Seijst* 38 (2008), 1, p. 8.

⁵ *Weekbode*, 14 en 21 januari 1905.

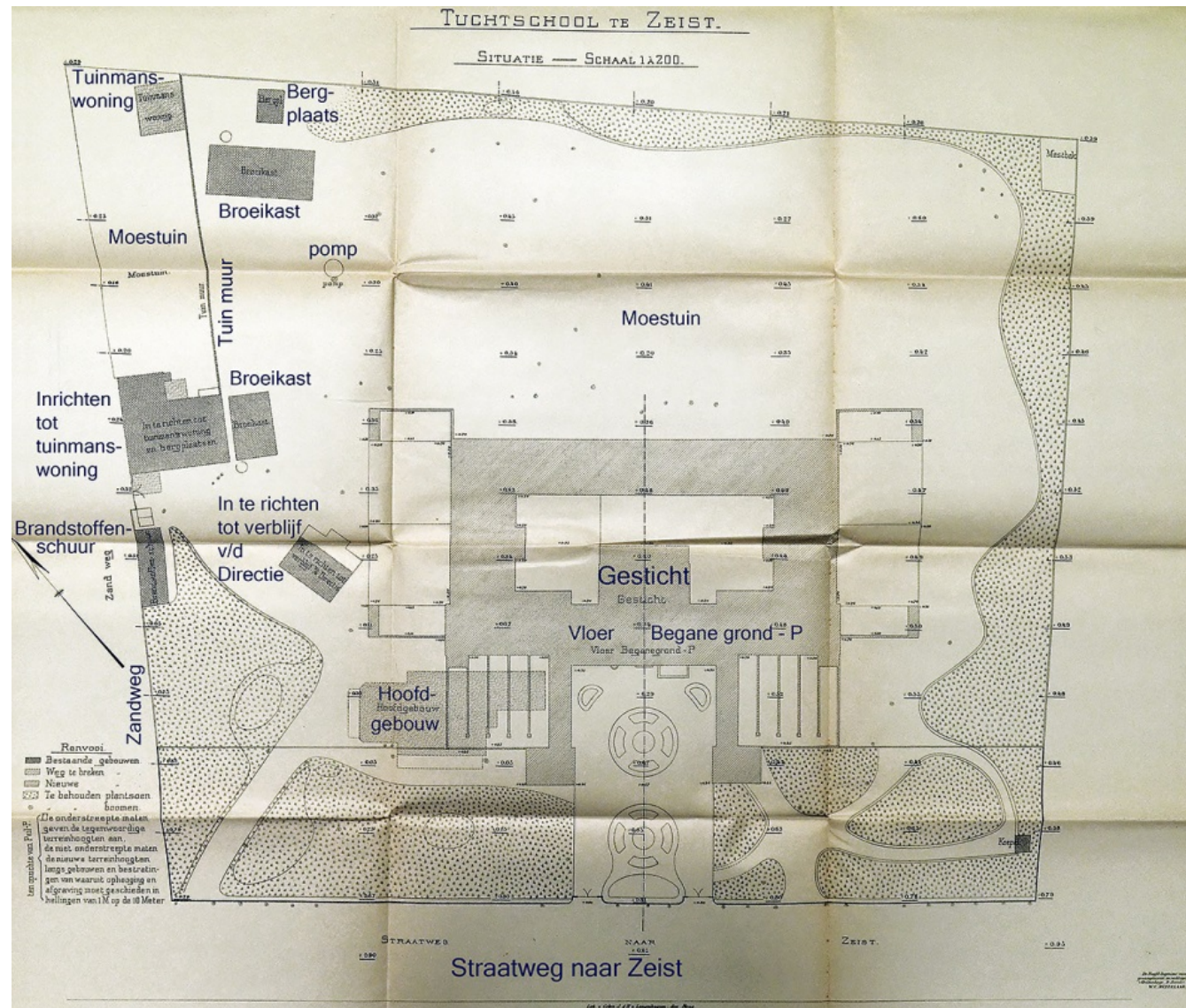
⁶ *Provinciale Noordbrabantsche en 's Hertogenbossche courant*, 25 april 1904; Nationaal Archief 2.09.35.05, inv.nr. 193, p. 57.

29. Breda, Tuchtchool voor Jongens, tegenwoordig JJI Den Hey-Acker, achterzijde met zicht de achtervleugel van het chambrettesgebouw (in Zeist nu de centrale vleugel), met op de voorgrond de moestuin waarin de jongens aan het werk zijn, omstreeks 1915 (Stadsarchief Breda, Beeldbank).

30. Zeist, Rijksopvoedingsgesticht voor Meisjes, bezoek van koningin Emma (midden); de koningin heeft net een broeikas verlaten, en op achtergrond is de 1908-1909 gebouwde wasserij te zien, 19 juli 1912 (HUA Beeldbank).

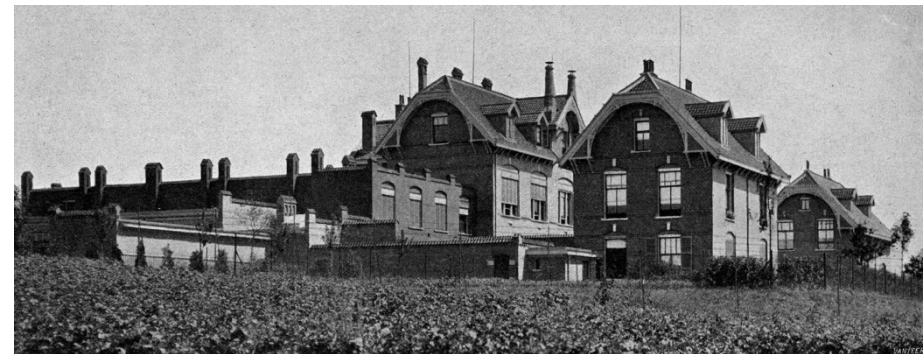

31. Zeist, Tucht school voor Meisjes, plattegrond van het terrein, voorzien van ruimteaanduidingen, W.C. Metzelaar, 1904; noorden is linksboven (NA 2.09.35.05, inv.nr. 193; bewerkt door *De Fabryck*).

onderhands werden aanbesteed aan de Amsterdamsche Fabriek voor Cement-IJzerwerken (Systeem Monier), terwijl de centrale-verwarmingsinstallatie zou worden geleverd door de Nederlandsche Fabriek van Werktuigen en Spoorwegmaterieel oftewel Werkspoor.⁷

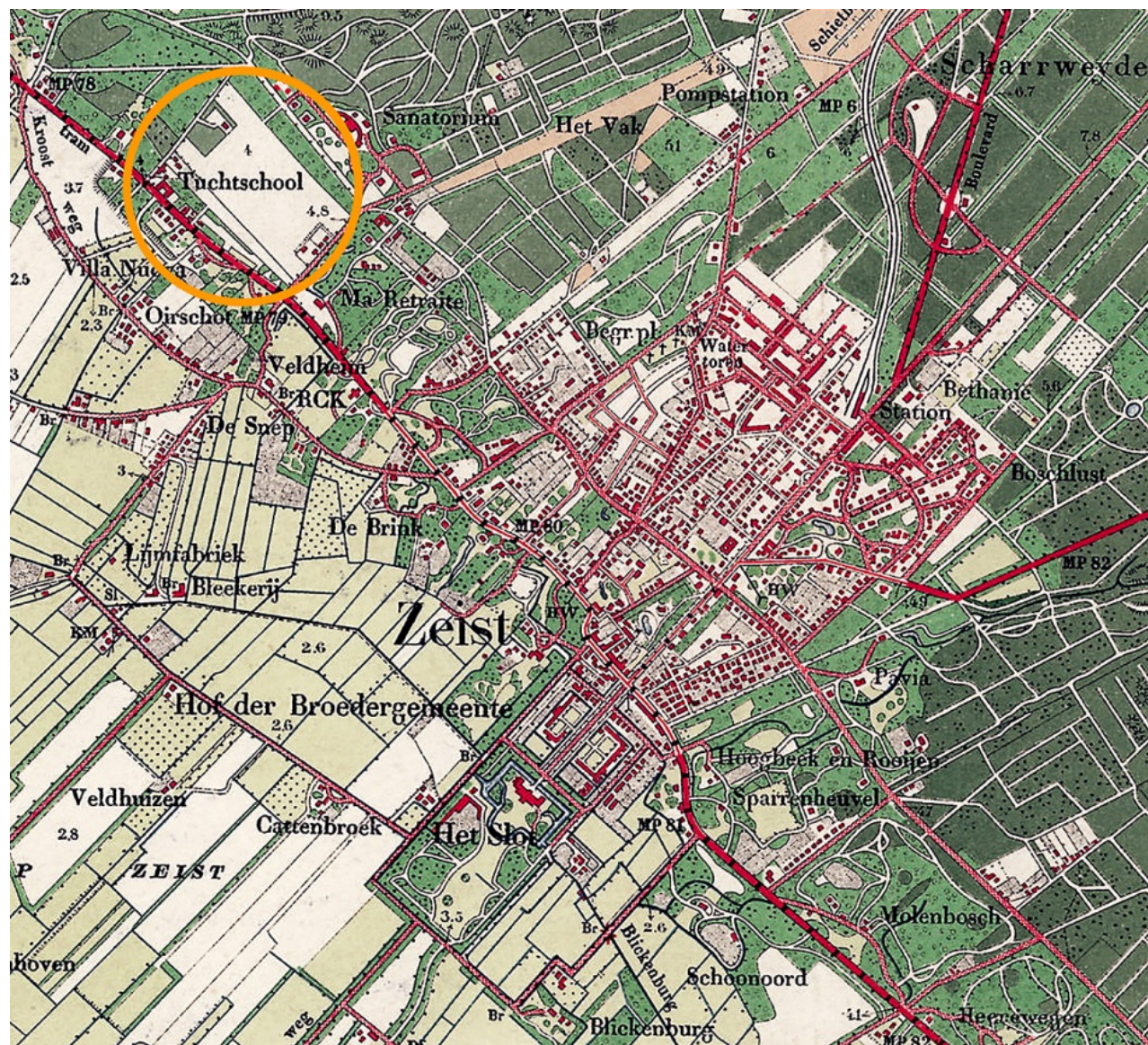

32. Haren, Tuchtchool voor jongens, met zicht op de zijgevels; dit beeld was hetzelfde in Zeist, m.u.v. de dienstwoningen (links), omstreeks 1910 (Groninger Archieven, Beeldbank).

33. Nijmegen, Tuchtchool De Hunerberg, met zicht op de zijgevels en rechts de dienstwoningen; dit beeld was hetzelfde in Zeist, m.u.v. de dienstwoningen, omstreeks 1910 (Regionaalarchief Nijmegen, Beeldbank).

⁷ Nationaal Archief 2.09.35.05, inv.nr. 193, Bestek 1904, p. 58.

34. Zeist, detail Militaire Topografische Kaart, met in de oranje ring Tuchtschool Eikenstein, circa 1907; noorden is boven (Topotijdreis).

Verbouwing tot Rijksopvoedingsgesticht voor Meisjes (1908-1909)

Vanwege onderbezetting in 'Zeist' viel al snel het besluit tot een locatieruil met het Rijksopvoedingsgesticht voor Meisjes in Montfoort (afb. 35).⁸ Voor de nieuwe functie moest de voormalige tuchtschool wel worden aangepast, wat opnieuw gebeurde naar plannen van Metzelaar. De bijbehorende werkzaamheden werden half juli 1908 gegund aan J.P. Rieken uit Amsterdam, voor f 76.890, met voor het gewapend beton dezelfde oplossing als in 1904.⁹ De oplevering diende plaats te vinden vóór augustus 1909. Meest ingrijpend was de uitbreiding van het complex met de tegenwoordige eenlaags achtervleugel (noordvleugel), waarin diverse ongelijksoortige functies werden verzameld, ontsloten door een 'corridor': eerder niet aanwezige zalen voor de 'costuumnaaisters' (west) en de huishoudschool, met een extra 'verblijf' annex bibliotheek, die van elkaar werden gescheiden door badlokalen (voor personeel en voor verpleegden) met eronder een (extra) verwarmingskelder (afb. 37-40).

Het badlokaal lag tot dan toe achterin het hoofdgebouw, waar nu een grote, noordwaarts (achterwaarts) uitgebouwde keuken voor kooklessen kwam, gecompleteerd met een afdak ten behoeve van de luchtplaats (afb. 37). De nieuwe achtervleugel werd aan het complex gekoppeld door eenvoudige verlenging van de twee verbindingsvleugels op de begane grond en van de reeks flankerende lokalen en speelplaatsen.

Daarnaast kreeg het chambrettesgebouw (centrale vleugel), dat vanaf nu centraal in het complex lag, een extra bouwlaag, volkomen identiek aan de twee bestaande en toegankelijk gemaakt via trappenhuizen aan het einde

⁸ Dane, p. 353-354.

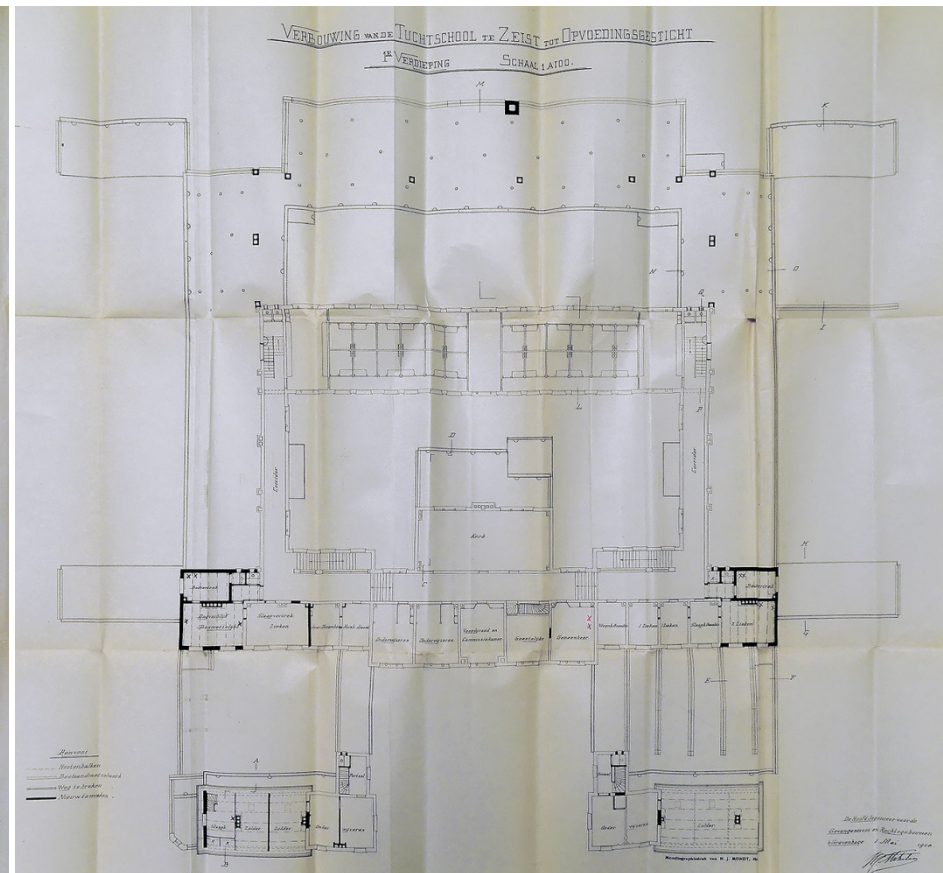
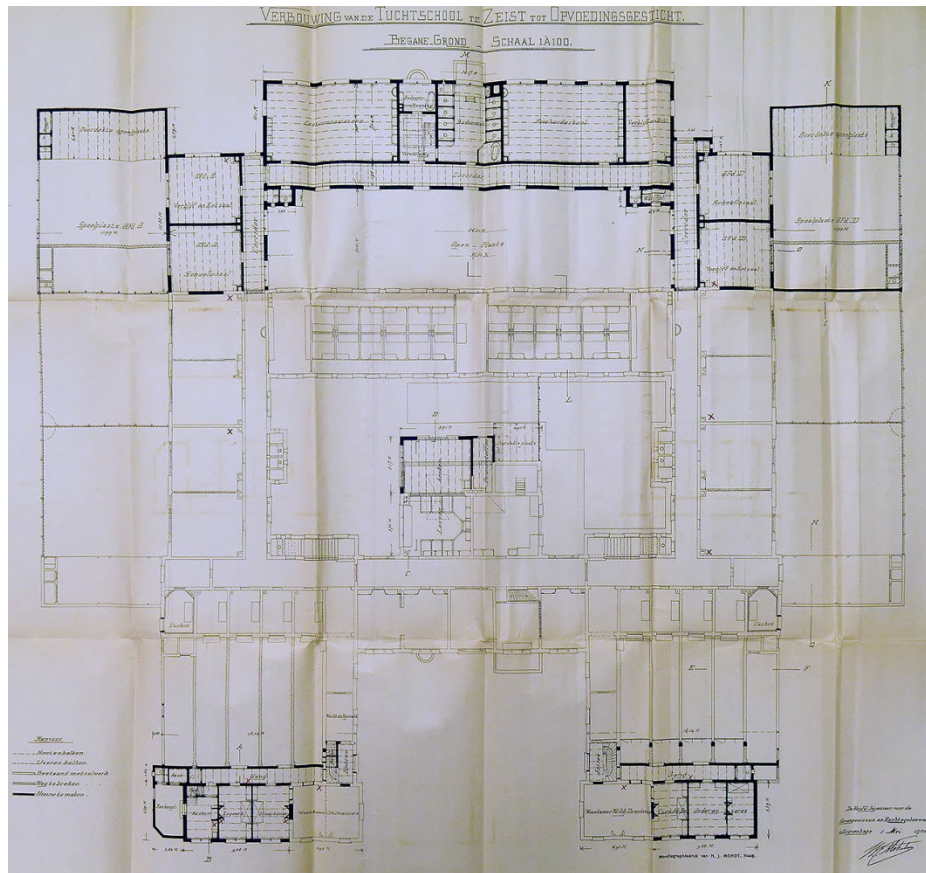
⁹ *De Standaard*, 16 juli 1908; Nationaal Archief 2.09.35.05, inv.nr. 193, Bestek 1908, p. 65..

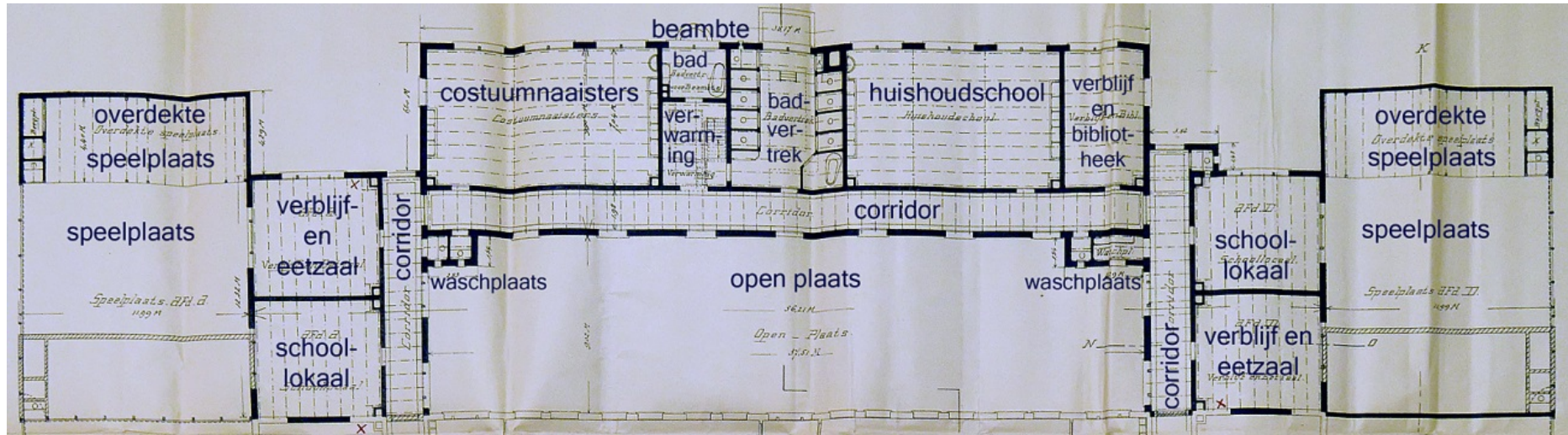
35. Montfoort, Rijksgevangenis voor Jeugd delinquenten in Kasteel Montfoort, dat in 1905 in de voorburch een Rijksopvoedingsgesticht voor Meisjes kreeg, omstreeks 1906 (internet).

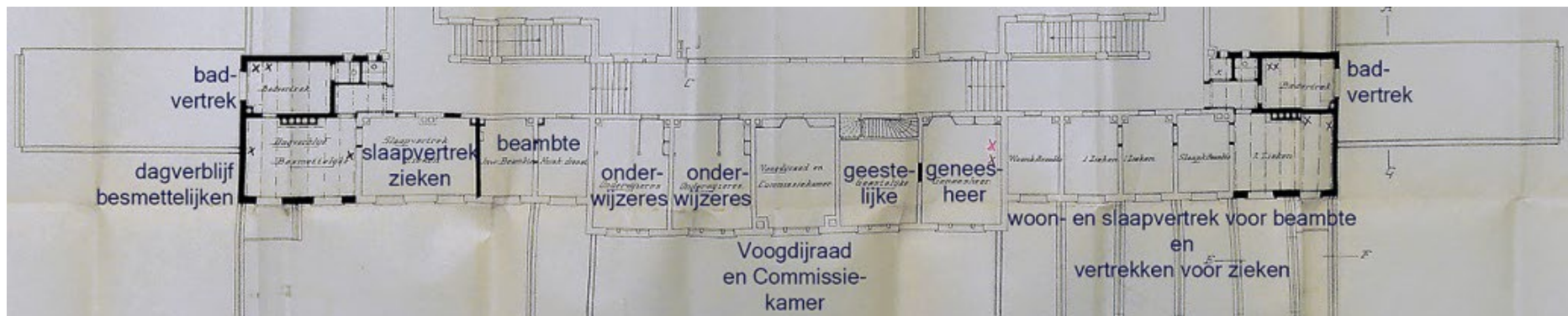
36. Zeist, Rijksopvoedingsgesticht voor Meisjes, de verpleegden en het personeel op de westelijke speelplaats vanuit het zuiden, omstreeks 1910 (HUA Beeldbank).

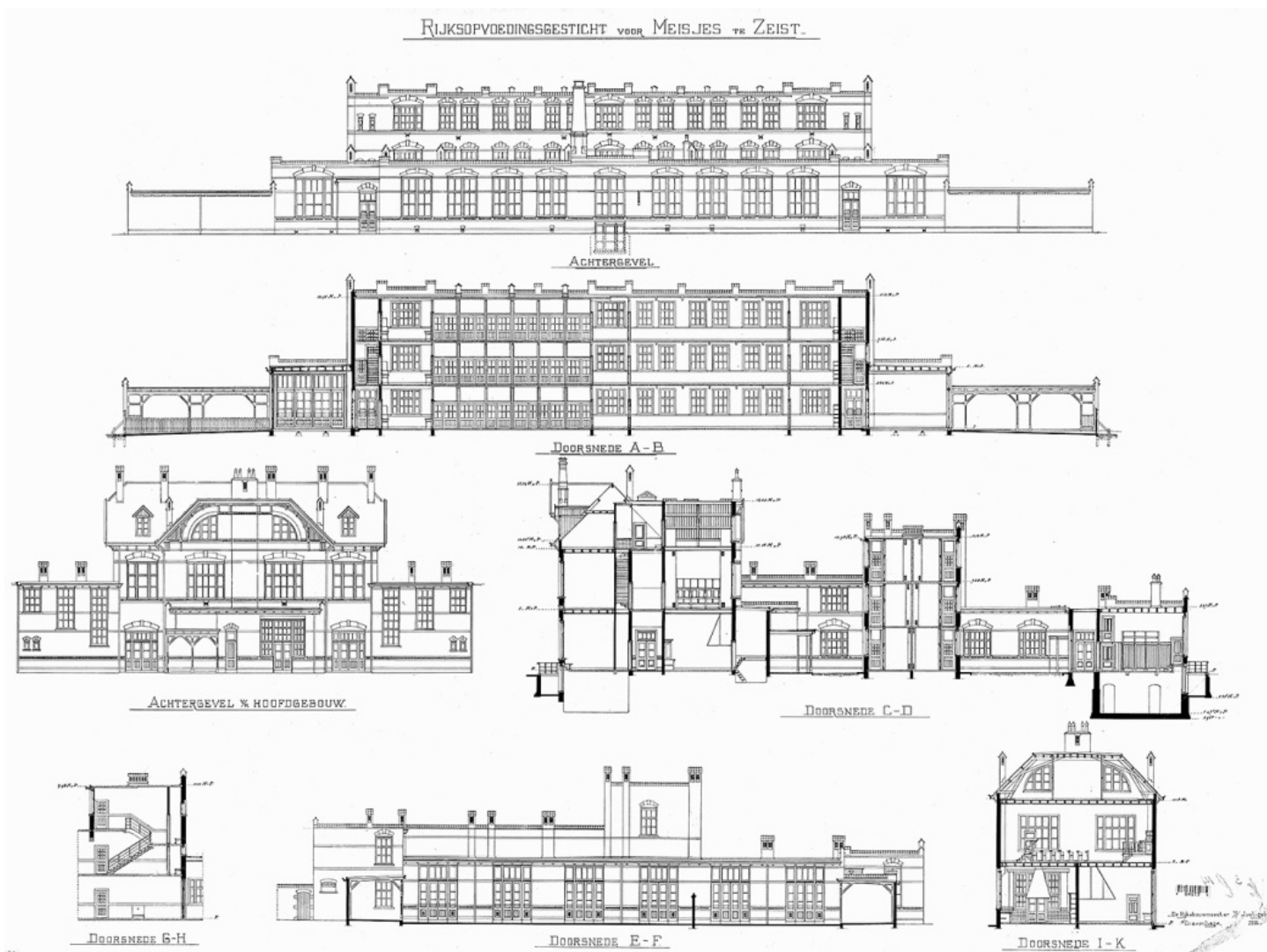
37. Zeist, Rijksopvoedingsgesticht, plattegrond van de begane grond (links) en verdieping (voor ruimteaanwijzingen zie afb. 38 en 39), W.C. Metzelaar, 1908; noorden is linksboven (NA 2.09.35.05, inv.nr. 193); ook het chambrettesgebouw (centrale vleugel) is uitgebreid met een verdieping, die identiek is aan de eerste verdieping uit 1904.

38. Zeist, Rijksopvoedingsgesticht, plattegrond van de begane grond van de uitbreiding, voorzien van ruimteaanduidingen, W.C. Metzelaar, 1908; noorden is linksboven (NA 2.09.35.05, inv.nr. 193; bewerkt door *De Fabryck*).

39. Zeist, Rijksopvoedingsgesticht, plattegrond van de eerste verdieping van de hoofdvlugel (zuidvlugel), in het bijzonder van de uitbreiding en herindeling aan de west- en oostkant, voorzien van ruimteaanduidingen, W.C. Metzelaar, 1908; noorden is linksboven (NA 2.09.35.05, inv.nr. 193; bewerkt door *De Fabryck*).

40. Zeist, Rijksopvoedingsgesticht, achtergevel van de tweede verdieping van het chambrettesgebouw en de nieuwe noordvleugel (boven), doorsnede van het chambrettesgebouw, met de nieuwe verdieping gezien vanuit het zuiden (midden boven), achtergevel van het hoofdgebouw (midden links) en dwarsdoorsnede van hoofdgebouw tot en met noordvleugel (midden rechts), aanzicht van de nieuwe trap in de westvleugel (linksonder), doorsnede over de speelplaats met aanzicht van de oostgevel (onder), doorsnede over de heringedeelde noordbeuk van het hoofdgebouw met de keuken (rechtsonder), W.C. Metzelaar, situatie, gedateerd 1916 (RVB).

van de verdiepingen van de beide verbindingsgangen (afb. 40).

Wat het hoofdgebouw betreft veranderde er weinig, afgezien van de genoemde leskeuken: noemenswaardig zijn alleen het nieuwe (tralie)venster in de zijmuren van beide cachotten¹⁰ en de vergroting van de verdiepingen van de zijvleugels met zieken- en annexe badkamers (afb. 39).

Deze waren nodig geworden door de verbouwing en uitbreiding van de paviljoens aan het voorplein tot dienstwoningen voor de directrice en adjunct-directrice, met daarin extra kamers voor onderwijzeressen. Om vensters te kunnen aanbrengen aan de achterzijde werden hierbij tevens de ommuurde tuinen (van de voormalige Eerste Klasse) geheel (west) respectievelijk deels (oost) ontmanteld.

Los van dit alles werden verder een afzonderlijke wasserij en een 'vereenigingslokaal' aan het complex toegevoegd, de eerste naast de in 1904 ingerichte tuinmanswoning, de laatste in het verlengde van de westelijke zijvleugel.¹¹

Ten tijde van de ingebruikneming, in oktober 1909, was de naam 'Rijksopvoedingsgesticht voor Meisjes 'Eikenstein'' al geïntroduceerd, maar deze zou pas in 1941 op de gevel verschijnen.¹²

41. Haren, Tuchtchool voor Jongens, begane grond, werkplaats in - vermoedelijk - een van de verbindingsvleugels (west- en oostvleugel in Zeist), waar de jongens bezig zijn met houtbewerking, 1919 (Groninger Archieven, Beeldbank).

¹⁰ Nationaal Archief 2.09.35.05, inv.nr. 193, Bestek 1908, p. 17.

¹¹ *Kort overzicht van de geschiedenis der gebouwen bij het Departement van Justitie in gebruik*, [s-Gravenhage] augustus 1912, p. 182-183.

¹² Adresboek Zeist 1909; *Weekbode* 1 augustus en 21 oktober 1908, Bureau Bouwwerk, *Demarcatierapport JJI Eikenstein*, z.pl. 2010, p. 15; ; hoewel in dit rapport een adequate bronvermelding ontbreekt, is de gebruikte informatie waarschijnlijk afkomstig uit het archief van de toenmalige Directie Noord-West van de (toenmalige) Rijksgebouwendienst.

42. Zeist, Rijksopvoedingsgesticht, zicht op het hoofdgebouw met dito ingang en de zijgevels van de dienstwoningen uit 1908 aan weerszijden, die met gangen zijn verbonden met de zijleuningen van het hoofdgebouw, omstreeks 1915 (HUA Beeldbank).

1922-1937

Met het oog op uitbreiding van het complex werd in 1921 het aangrenzende perceel aan de oostzijde aangekocht.¹³ Bezuinigingen zorgden ervoor dat moest worden volstaan met een verbouwing van de woning op dit perceel, in 1922, tot onderkomen voor de meisjes die buiten het gesticht werkzaam waren. In 1934-1935 zou dit pand vanwege de verbreding van de Utrechtseweg (afb. 43) worden vervangen door de woning die inmiddels niet meer tot het complex behoort maar nog altijd fysiek is verbonden met de naastgelegen (voormalige) dienstwoning aan het voorplein.¹⁴

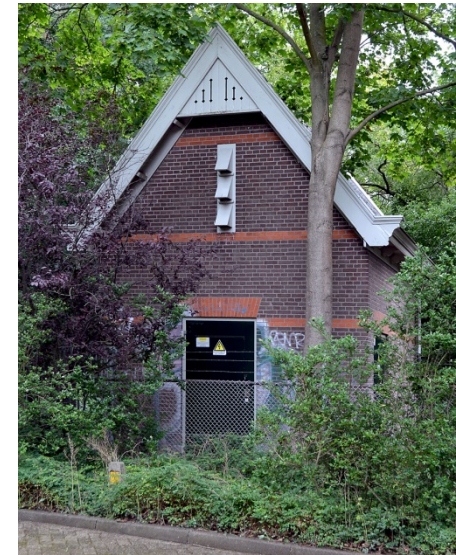
In 1937 kwam het eveneens nog aanwezige transformatorhuisje westelijk aan de voorzijde tot stand¹⁵, op ruime afstand van het complex om het verenigingslokaal wanneer nodig te kunnen verlengen (afb. 44).

1949-1952

In het kader van de reorganisatie van het stelsel van rijksgestichten werd Eikenstein in 1950 aangewezen als 'Rijksobservatiehuis voor Jongens'. De gevolgen van de bestemmingswijziging voor het complex waren betrekkelijk beperkt. In 1949 werden alvast de waslokalen in het chambrettesgebouw (centrale vleugel) gerenoveerd, waarna in 1951 het westelijke blok chambrettes op de begane grond een rigoureuze modernisering onderging¹⁶; de stalen balken die hierbij onder de betonvloer van de eerste verdieping (uit 1904-1905) werden aangebracht, zijn in de jaren 1990 vervangen door de tegenwoordige draagconstructie (afb. 47, 50). Tegelijkertijd transformeerde

43. Utrechtseweg, met rechts de dienstwoningen van Eikenstein tijdens de verbreding van de weg, 1933 (Geheugen van Zeist).

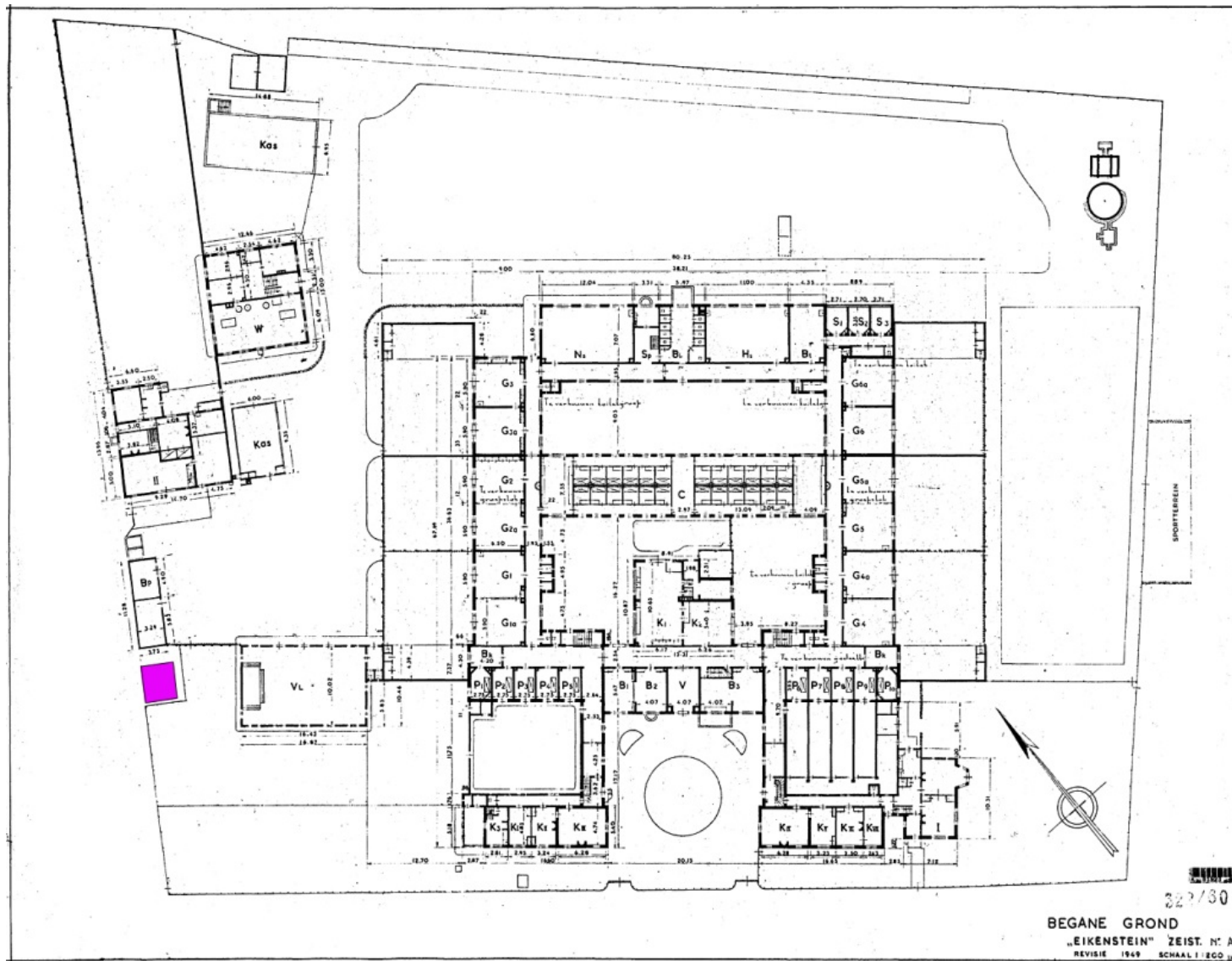
44. Zeist, het transformatorhuisje van Eikenstein, gebouwd in 1937 in de zuidwesthoek van het terrein in dezelfde stijl als Eikenstein, 2020 (*De Fabryck*).

¹³ Nationaal Archief 2.09.35.05, inv.nr. 193 (1922).

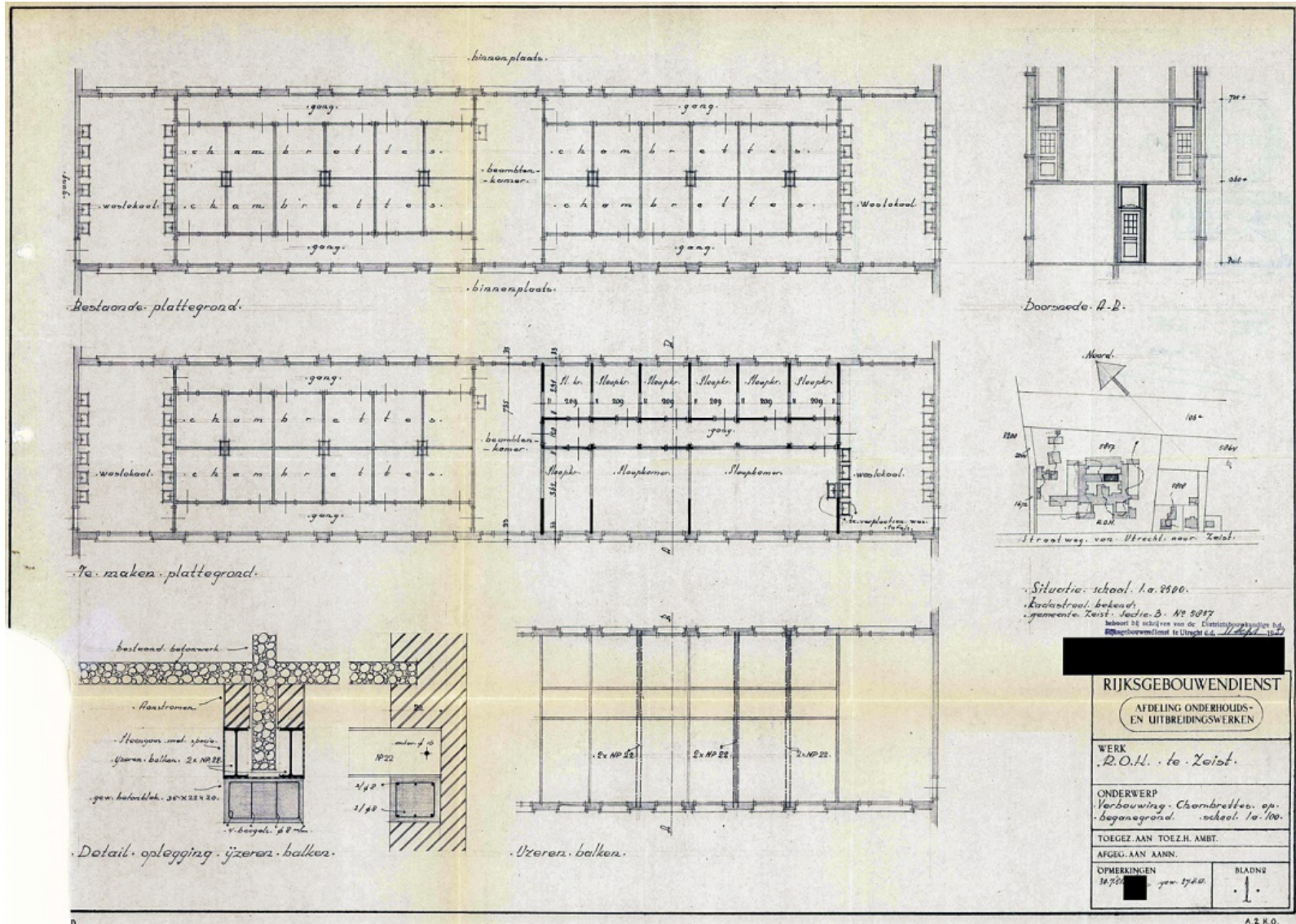
¹⁴ Bureau Bouwwerk, *Demarcatie rapport JJI Eikenstein*, z.pl. 2010, p. 15.

¹⁵ Gemeente Zeist, doss. BWT009187_A, Utrechtseweg 37 (met dank aan Plegt-Vos West BV).

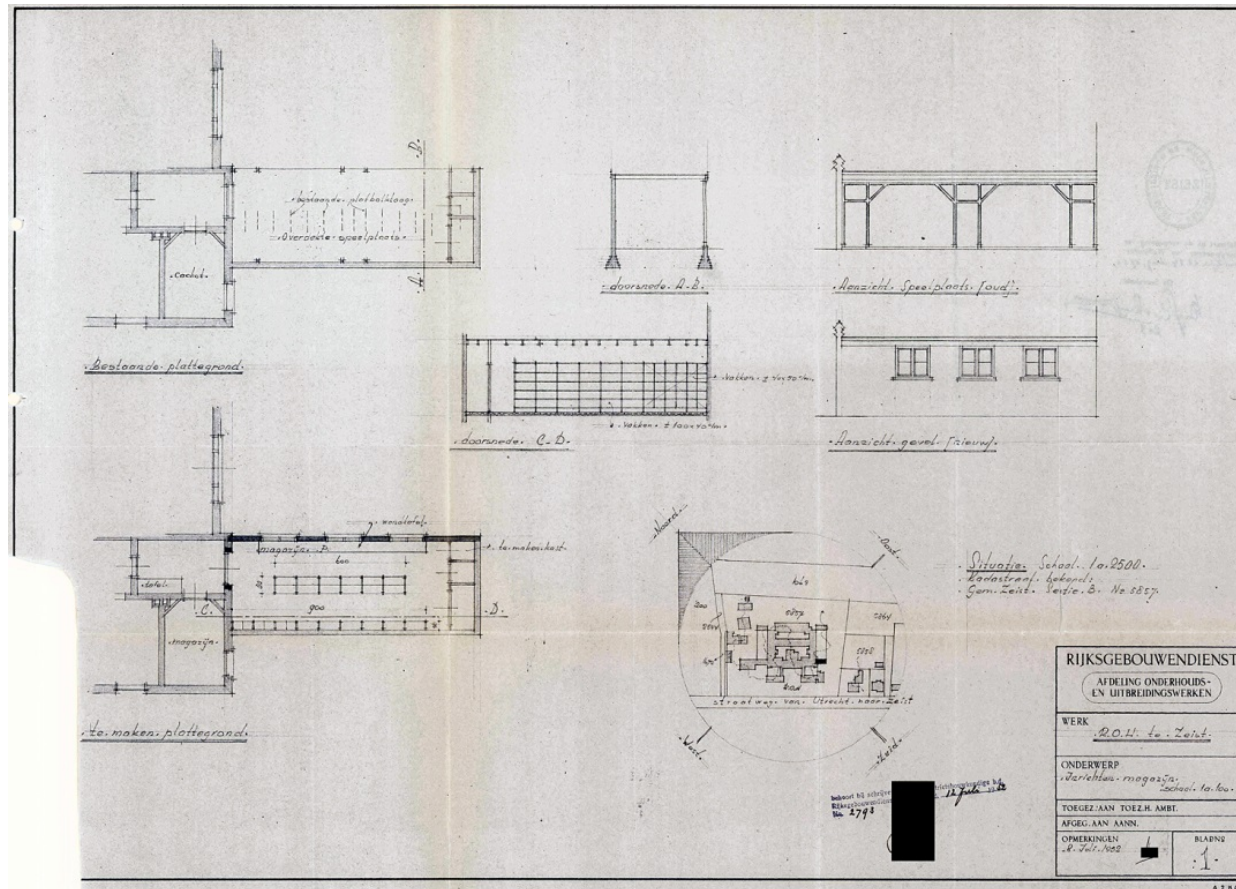
¹⁶ Gemeente Zeist, doss. BWT009184_A, Utrechtseweg 37 (met dank aan Plegt-Vos West BV).

45. Zeist, Rijksopvoedingsgesticht, revisieplattegrond van de begane grond en het terrein; links (in roze) het in 1937 gebouwde transformatorhuisje, 'J.W.S.', 1949; noorden is linksboven (RVB; bewerkt door *De Fabryck*).

47. Zeist, Rijksobservatiehuis voor Jongens, ontwerp van de nieuwe indeling van chambrettes op de begane grond van het chambrettesgebouw (centrale vleugel), Rijksgebouwendienst, 1951; noorden is linksboven (Gemeente Zeist, doss. BWT009184).

48. Zeist, Rijksobservatiehuis voor Jongens, ontwerp van een magazijn ter plaatse van de overkapping van de zuidoostelijke speelplaats, die daarbij werd afgesloten, terwijl er een bredere doorgang naar de zijvleugel van het hoofdgebouw werd gemaakt richting de oostelijke gang, Rijksgebouwendienst, 1952; noorden is linksboven (Gemeente Zeist, doss. BWT009184).
49. Zeist, (voormalige) Justitiële Jeugdinstelling Eikenstein, oostelijke zijvleugel begane grond, de gang gezien door de brede doorgang uit 1952, vanuit het voormalige magazijn op de oostelijke speelplaats, 2020 (De Fabryck).

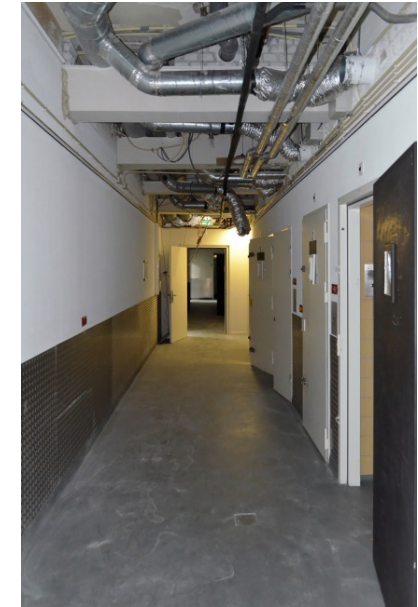
men in het hoofdgebouw de leskeuken uit 1908-1909 tot 'gewone' keuken, waardoor de voormalige kookkeuken spoelkeuken kon worden (afb. 46). Dit ging gepaard met aanpassing van de oostmuur van de nieuwe kookkeuken, onder meer vanwege de verplaatsing van de trappen naar de provisiekelder en het erboven gelegen magazijn. Aansluitend ondergingen de twee dienstwoningen aan de voorzijde een ingrijpende verbouwing tot beneden- en bovenwoning en werd in 1952 de overkapping van de zuidoostelijke speelplaats ingericht als magazijn en daartoe afgesloten en voorzien van een bredere doorgang naar de zijvleugel van het hoofdgebouw (afb. 48, 49).¹⁷

1966-1980

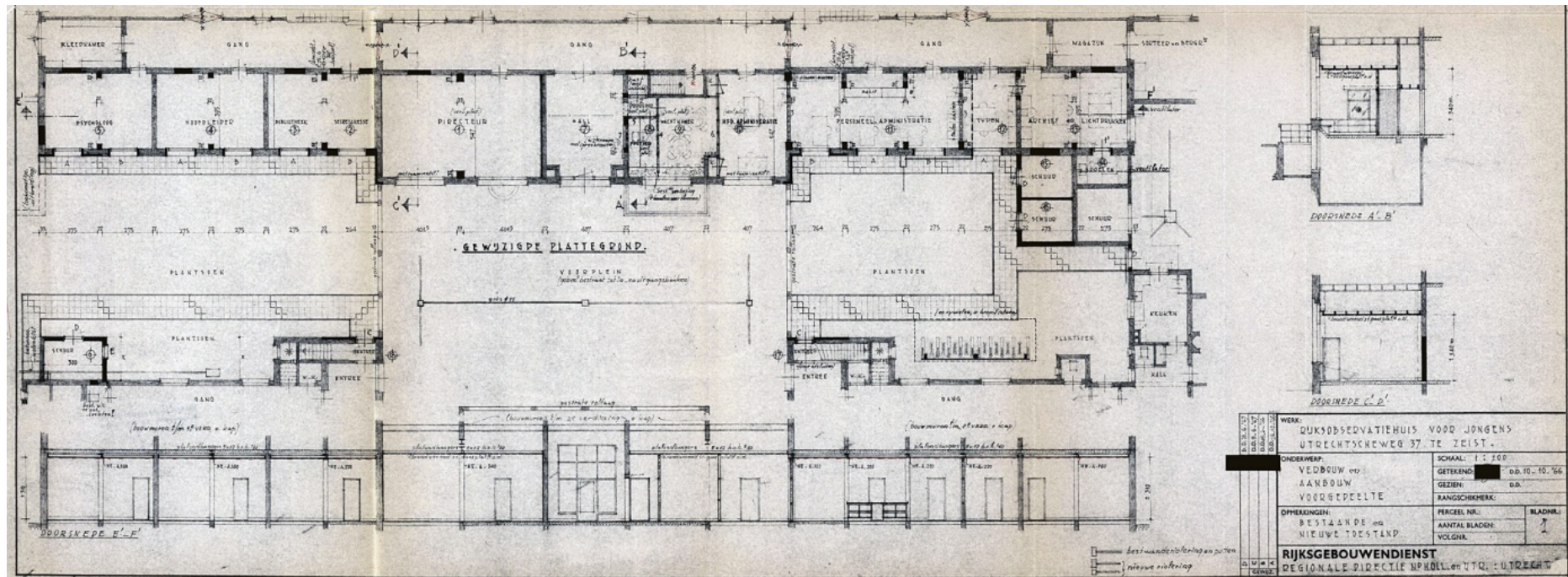
Van beduidend grotere invloed op de huidige verschijningsvorm van het complex waren de ingrepen die plaatsvonden in de jaren 1966-1967.¹⁸ Ditmaal verdwenen allereerst de gangen tussen het hoofdgebouw en de (sinds 1951 dubbele) dienstwoningen, waarbij de laatste restanten van de ommuurde tuinen uit 1904-1905 aan de oostkant werden opgewaardeerd tot - inmiddels gesloopte - schuurtjes (afb. 52, 53). De zijvleugels van het hoofdgebouw kregen nu hun tegenwoordige puien in de voorgevel, terwijl inwendig, ook in het eigenlijke hoofdgebouw, een aantal scheidingsmuren verdween, onder afsluiting van doorgangen en invoeging van verlaagde stucplafonds op steengaas. Verder paste men bij deze campagne de gevelpuien aan de oorspronkelijke speelplaatsen aan, waarbij ook de (tegenwoordig) zes desbetreffende zalen van verlaagde plafonds werden voorzien, en verving men de tochtpuien uit 1904-1909 in de gangen, waarbij

¹⁷ Nationaal Archief 2.09.35.05, inv.nr. 193 (1951).

¹⁸ Gemeente Zeist, doss. BWT009184_A, Utrechtseweg 37 (met dank aan Plegt-Vos West BV).

50. Zeist, (vm.) Justitiële Jeugdinstelling Eikenstein, centrale vleugel of voormalige chambrettesgebouw, begane grond vanuit het oosten, met de isoleercellen en de omkokerde stalen balken met metselwerk uit de jaren 1990 die de betonbalken uit 1904-1905 vervangen, waarvan onder een detail, 2020 (*De Fabryck*).

53. Zeist, Rijksobservatiehuis voor Jongens, onderzijde van het ontwerp van de verbouwing van de voorgevel (zie ook afb. 52), waarbij de gangen die aansloten op de dienstwoningen zijn verwijderd, nieuwe toestand; plattegrond (boven) en langsdoorsnede en twee dwarsdoorsneden (rechts), Rijksgebouwdienst, 1966; noorden is linksboven (Gemeente Zeist, doss. BWT009184).

de ook de verbindingsgangen ter plaatse van de (hoge) begane grond een onderplafond kregen. Twee jaar later, in 1969, werden na de zuidoostelijke ook de drie andere resterende speelplaatsoverkappingen omgezet in binnenruimte.¹⁹

En terwijl in 1974 de westelijke (dubbele) dienstwoning een bescheiden verbouwing onderging, werd rond dezelfde tijd de achterzone van het hoofdgebouw ook weer onder handen genomen. Deze keer werd de spoelkeuken tot huiskamer gemaakt en kreeg de kookkeuken een inwendige verdeling in vieren (afb. 55).²⁰

Omstreeks 1978 werd Eikenstein getransformeerd van 'Rijksobservatiehuis' in 'Rijksinrichting' voor Jongens, wat aanleiding was voor een beperkte renovatie. In het chambrettesgebouw (centrale vleugel) verschenen nu op alle verdiepingen toiletten in de centrale- en kopzones, en tegelijkertijd kwam, waarschijnlijk vanwege een regiemverzwaring, zuidelijk op de begane grond aan de oostzijde een reeks isoleercellen tot stand.²¹ Twee jaar later, in 1980, zouden tevens de vier toiletgroepen tegen de verbindingsgangen worden vervangen door de huidige, die hierbij tevens een slag groter werden (afb. 56-58).

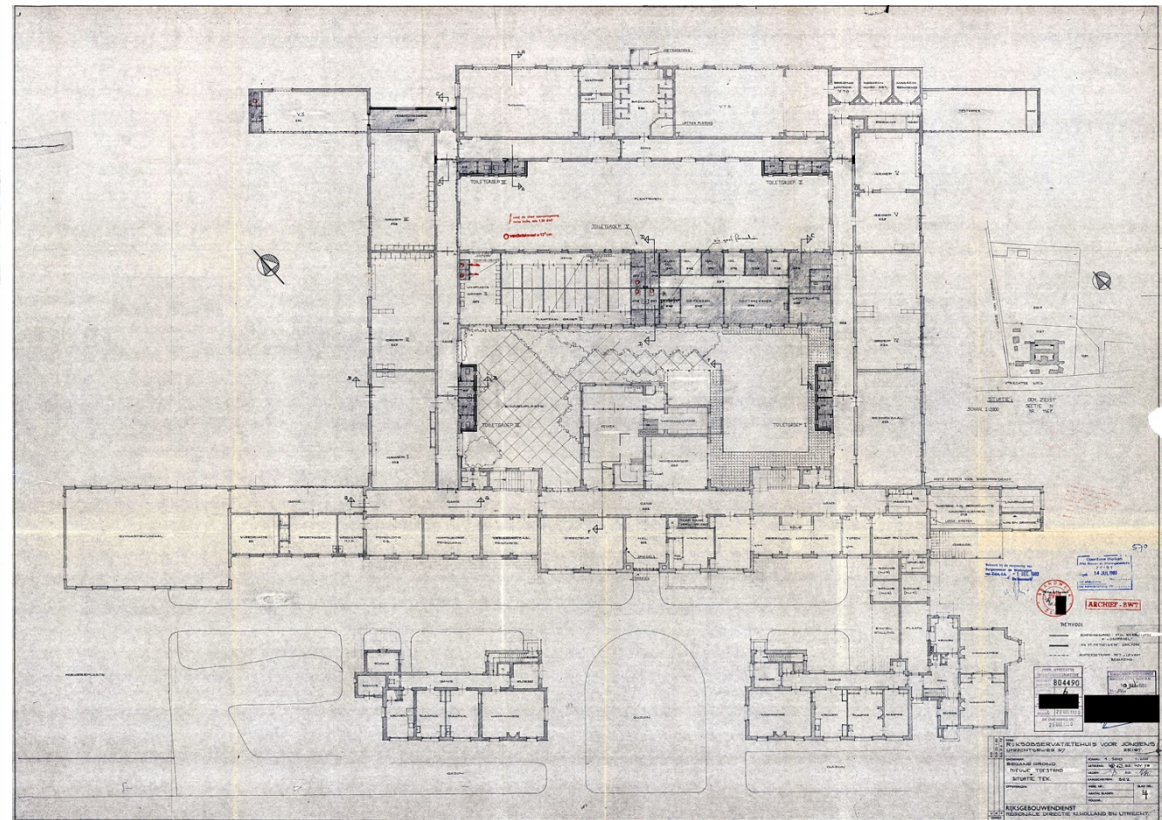
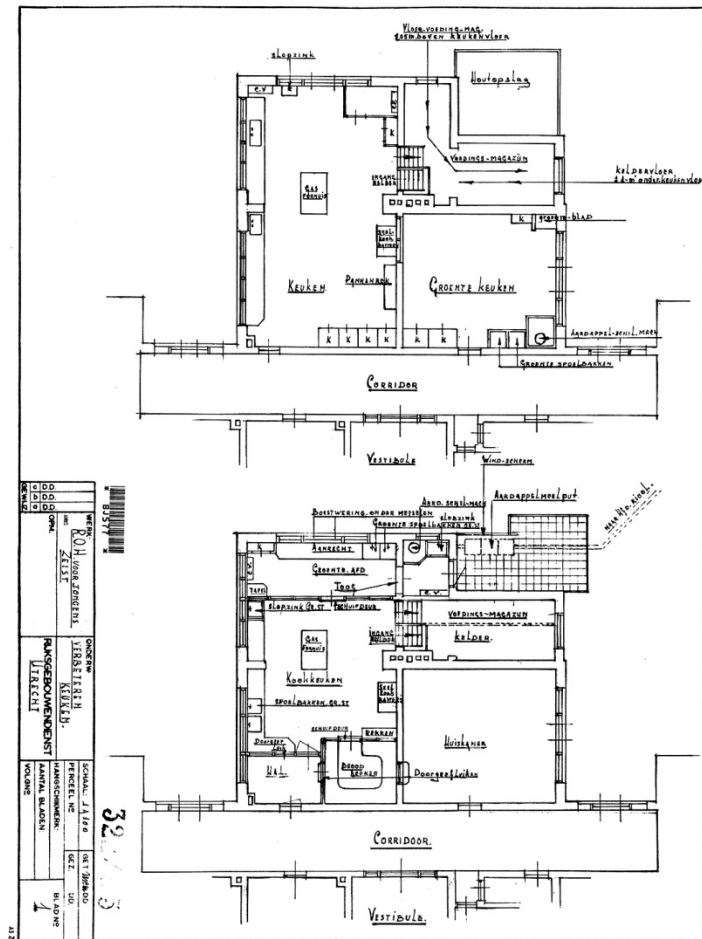

54. Zeist, Rijksobservatiehuis voor Jongens, na oplevering van de verbouwing van de voorgevel, waarbij de gangen tussen het hoofdgebouw en de dienstwoningen zijn gesloopt, terwijl de doorgangen op de begane grond van de zijvleugels zijn vervangen door vensters, omstreeks 1967 (Geheugen van Zeist).

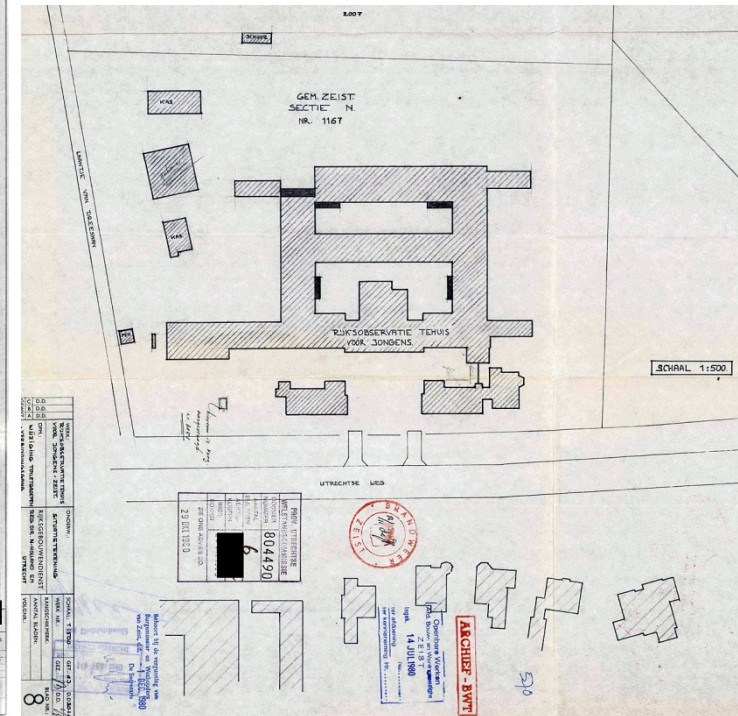
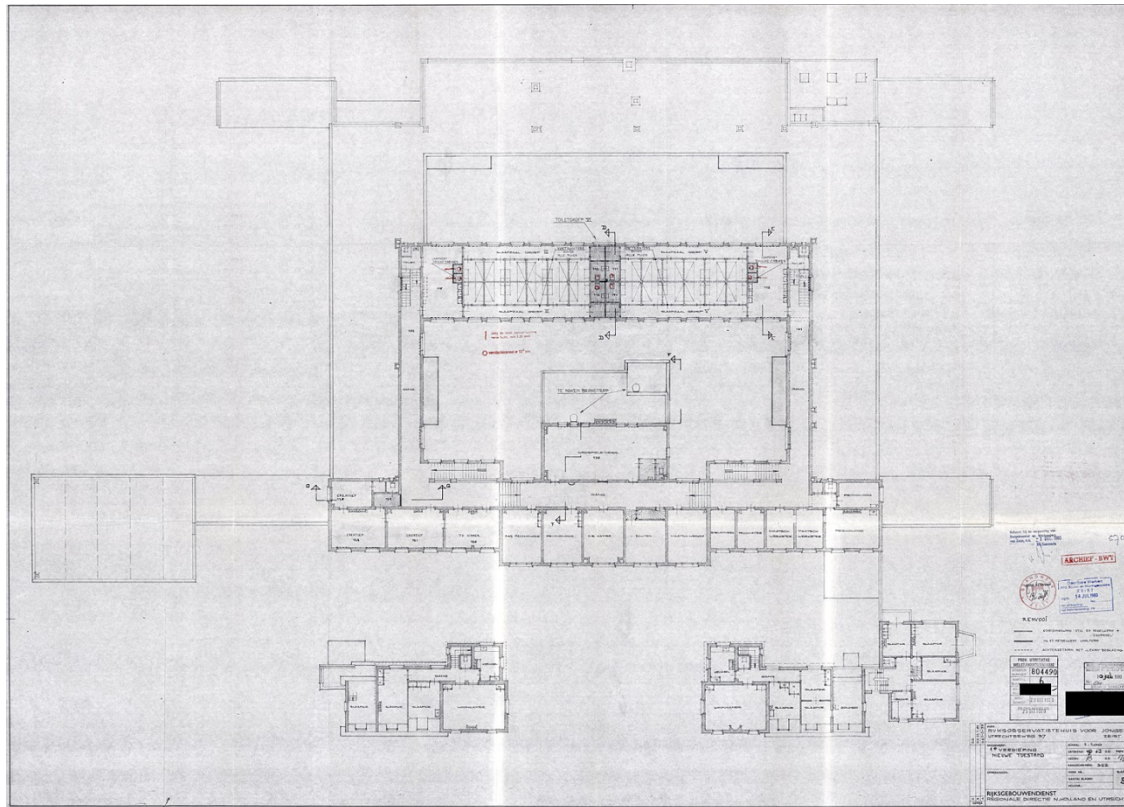
¹⁹ Gemeente Zeist, BWT009179_A, Utrechtseweg 37 (met dank aan Plegt-Vos West BV).

²⁰ Ongedateerde tekening Rijksgebouwendienst (met dank aan Plegt-Vos West BV).

²¹ Gemeente Zeist, doss. BWT009179_A, Utrechtseweg 37 (met dank aan Plegt-Vos West BV).

55. Zeist, Rijksobservatiehuis voor Jongens, noordbeuk van het hoofdgebouw, begane grond, ontwerp van de herinrichting van de speel- of groentekeuken tot huiskamer, terwijl de kookkeuken in vieren wordt verdeeld, bestaande (boven) en nieuwe toestand, Rijksgebouwendienst, 1974; noorden is linksboven (RVB).
56. Zeist, Rijksinrichting voor Jongens, begane grond, ontwerp van de vernieuwing van de toiletgroepen en de herinrichting van het oostelijke deel van het chambrettesgebouw (centrale vleugel) ten behoeve van isoleercellen, Rijksgebouwendienst, 1978; noorden is linksboven (Gemeente Zeist, doss. BWT009179).

57. Zeist, Rijksinrichting voor Jongens, eerste verdieping, ontwerp van extra toiletgroepen in het chambrettesgebouw (centrale vleugel), Rijksgebouwendienst, 1978; noorden is linksboven (Gemeente Zeist, doss. BWT009179).
58. Zeist, Rijksinrichting voor Jongens, ontwerp van vernieuwing van de toiletgroepen, Rijksgebouwendienst, 1980; noorden is linksboven (Gemeente Zeist, doss. BWT009179).

1987-1989

Eikenstein onderging in de jaren 1987-1989 de eerste substantiële uitbreiding sinds 1908-1909, naar ontwerp van het Amersfoortse 'Architekten Kollektief Heijdenrijk'.²² De oorspronkelijke overkappingen van de speelplaatsen én het verenigingslokaal (inmiddels gymzaal) uit 1904-1909 werden gesloopt, evenals alle latere aanbouwen plus de losse wasserij en de historische kassen (afb. 61). In plaats hiervan werd de oude kern aan drie zijden ingepakt met kloeke vleugels, die op evenveel plekken aan de kern werden gekoppeld: aan de beide uiteinden van de corridor van het hoofdgebouw op de begane grond, aan de noordkant van de verbindingsvleugels, waar deze vleugels werden verlengd, en halverwege deze vleugels, met doorbraken door de gevels ter plaatse van oorspronkelijke puien (afb. 59, 60, 62). Op deze laatste locaties kwamen tevens nieuwe dwarsmuren tot stand, in combinatie met gespiegelde observatieruimten en dito trappen naar de verdieping van de verbindingsgangen.

De andere noemenswaardige ingrepen in de oude kern betroffen de herinrichting van het badlokaal in de (noord)vleugel uit 1908-1909; de verplaatsing van de isoleercellen in het chambrettesgebouw naar het midden van de begane grond en de sloop van alle resterende chambrettes; de vervanging van de trap naar de zolder van het hoofdgebouw door de huidige; de herinrichting van de zone dit gebouw achter de corridor op de begane grond (afb. 62). Hier verdween de keuken en kwam de nog bestaande doorbraak aan de oostkant tot stand, en werd verder de resterende kelder opgeheven, waarbij het vloerniveau erboven werd verlaagd om een toiletgroep te kunnen inrichten.

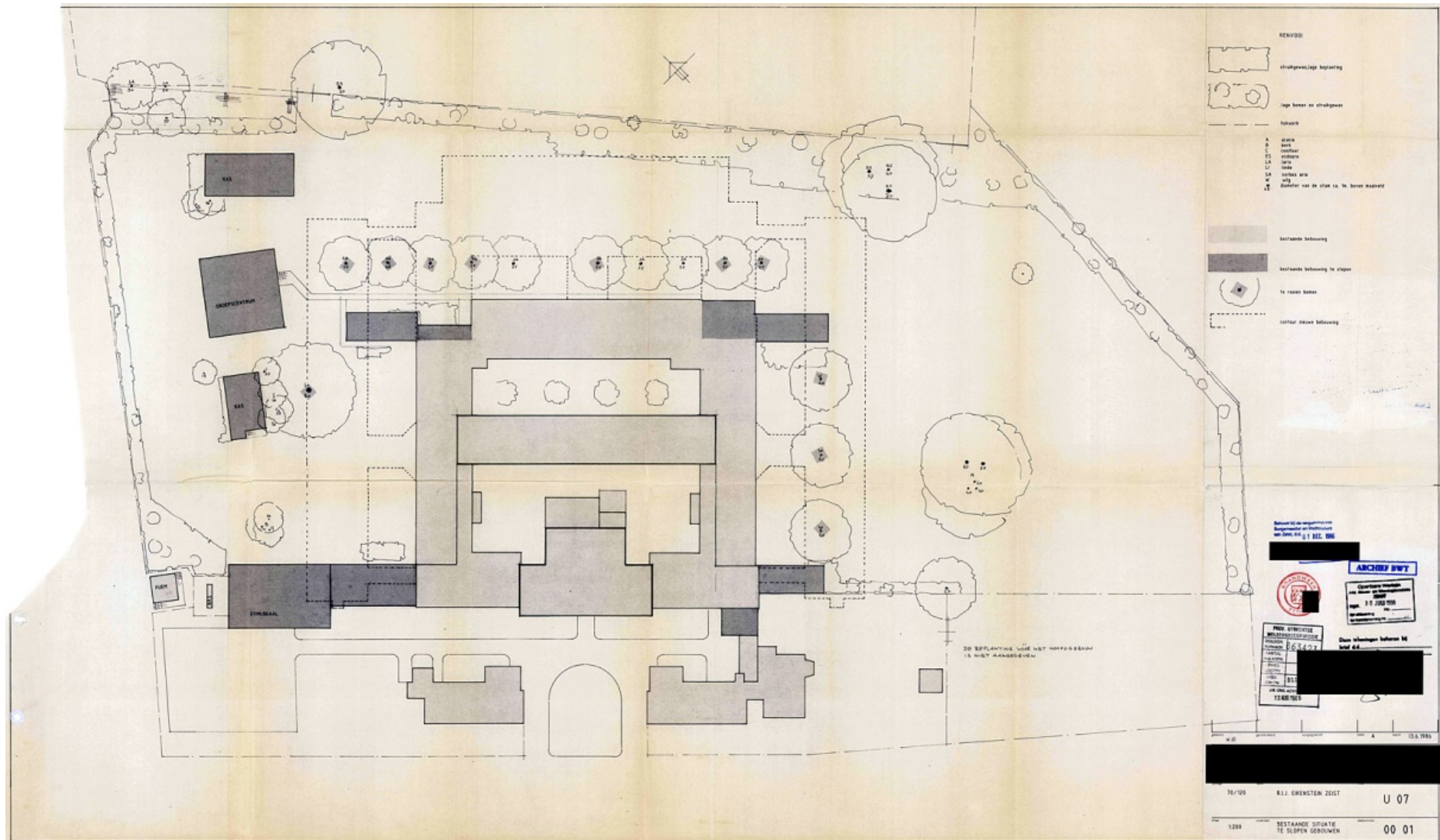
²² Gemeente Zeist, doss. BWT009176_A, Utrechtseweg 37 (met dank aan Plegt-Vos West BV).

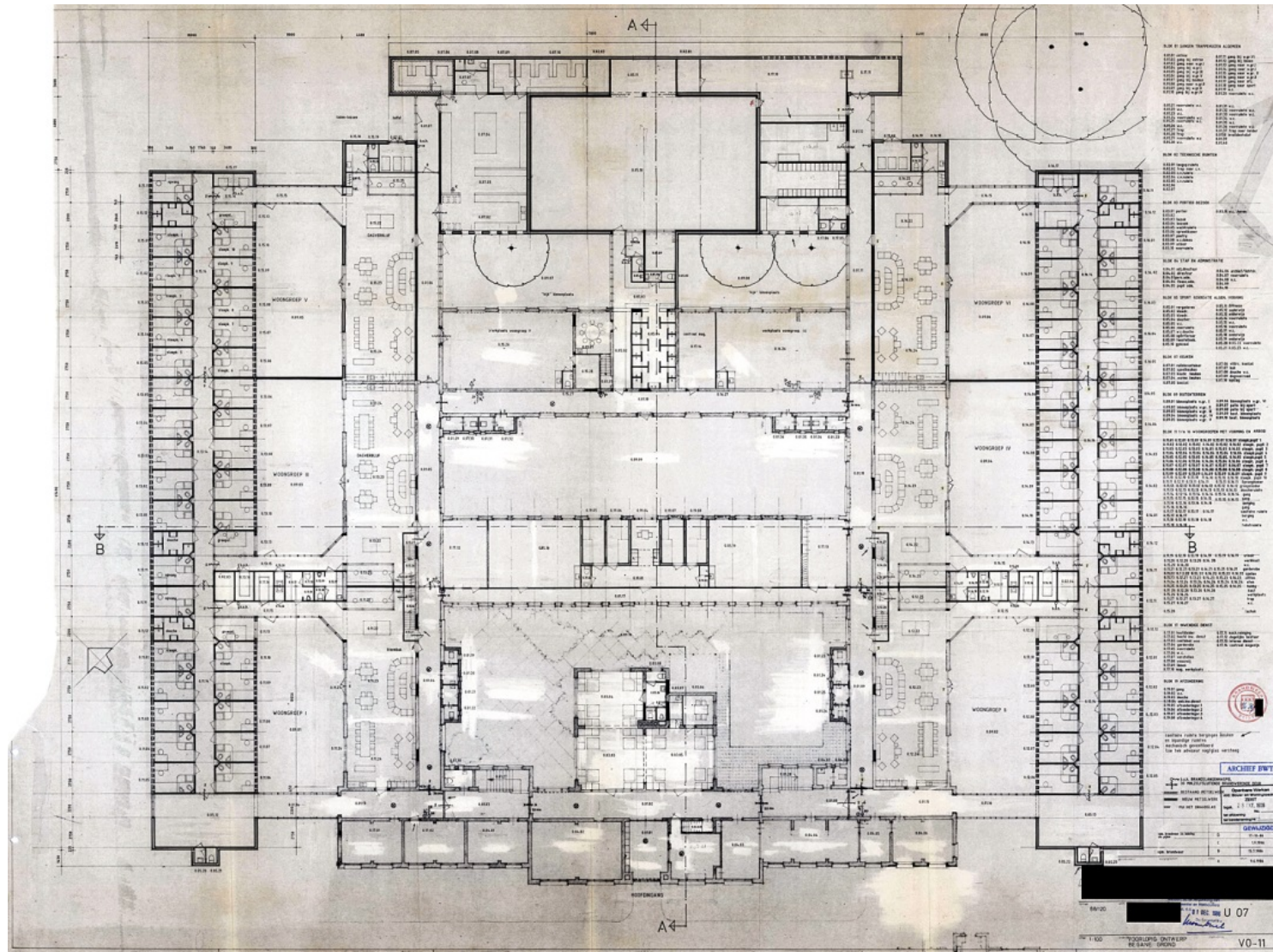
59. Zeist, (vm.) Justitiële Jeugdinstelling Eikenstein, zuidwestelijke luchtplaats; links de puien in de westgevel van de westvleugel, die in de jaren 1960 zijn gewijzigd en na 2006 weer, bij de vernieuwing van ramen en deuren, 2020 (*De Fabryck*).

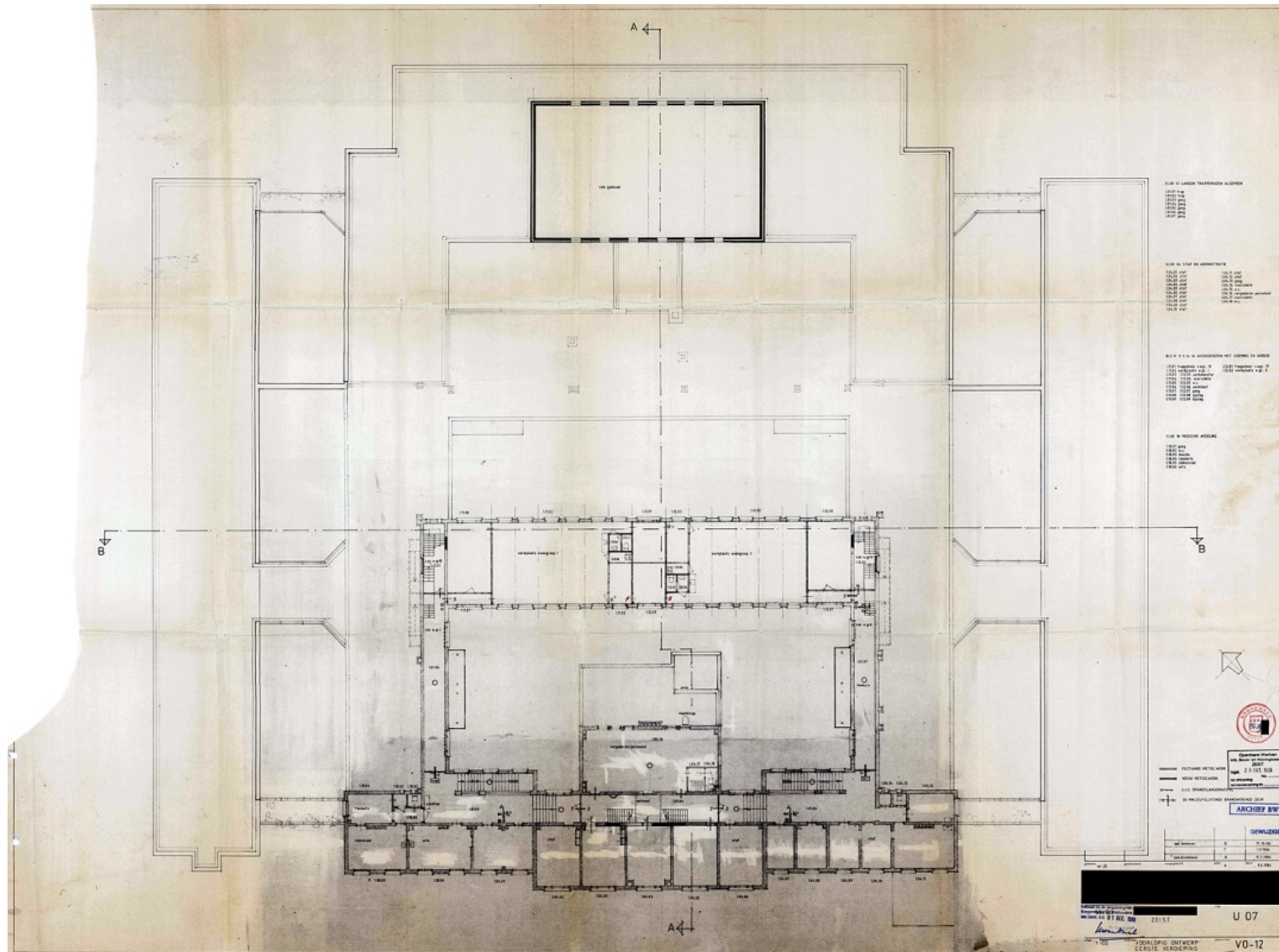
60. Zeist, (vm.) Justitiële Jeugdinstelling Eikenstein, zuidwestelijke luchtplaats vanuit het zuidoosten, met zicht op de cellenvleugels en de verbindingsgangen uit 1987-1989, 2020 (*De Fabryck*).

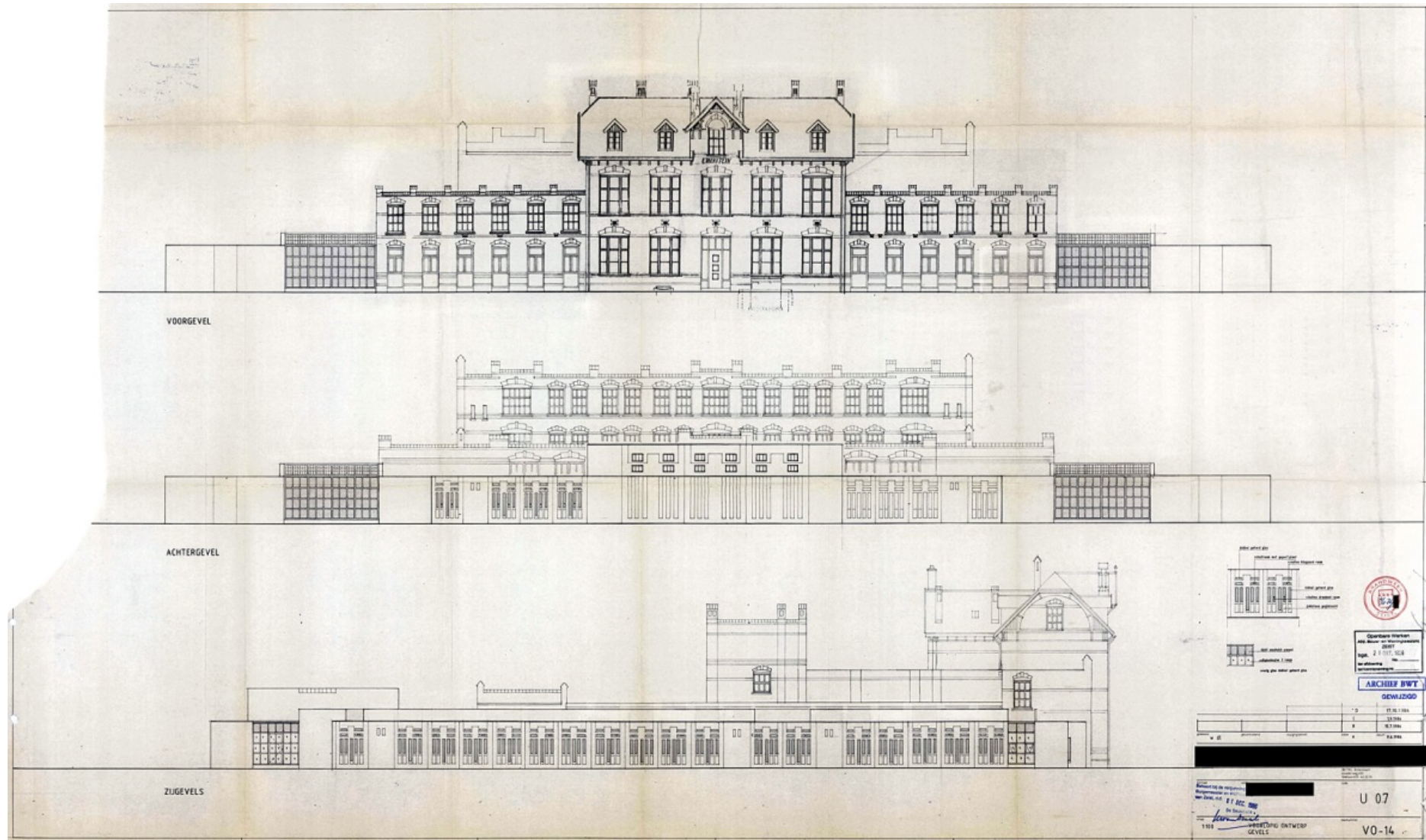
61. Zeist, Rijksinrichting voor Jongens, plattegrond van het terrein t.b.v de uitbreiding met cellenvleugels; de bouwdeelen die gesloopt moeten worden zijn in donkergrijs aangegeven, Architecten Kollektief Heijdenrijk, 1986; noorden is linksboven (Zeist, doss. BWT009176).

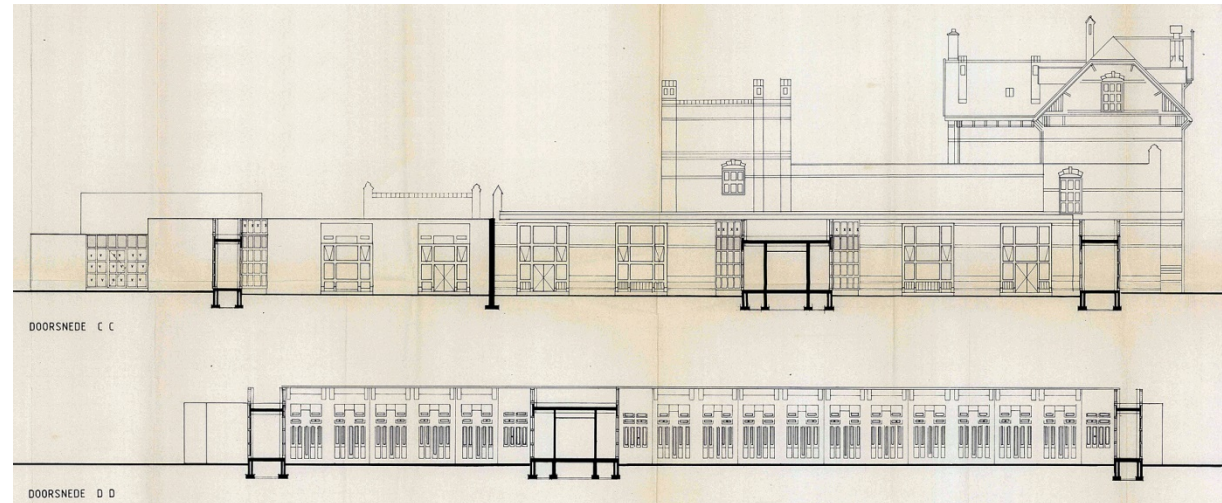
62. Zeist, Rijnsinrichting voor Jongens, plattegrond begane grond met het ontwerp van de cellenvleugels aan weerszijden en de nieuwe gymzaal aan de noordzijde (boven, Architecten Kollektief Heijdenrijk, 1986; noorden is linksboven (Gemeente Zeist, doss. BWT009176). De isoleercellen uit 1978 in het chambrettesgebouw worden gesloopt, terwijl centraal in de vleugel vier nieuwe tot komen.

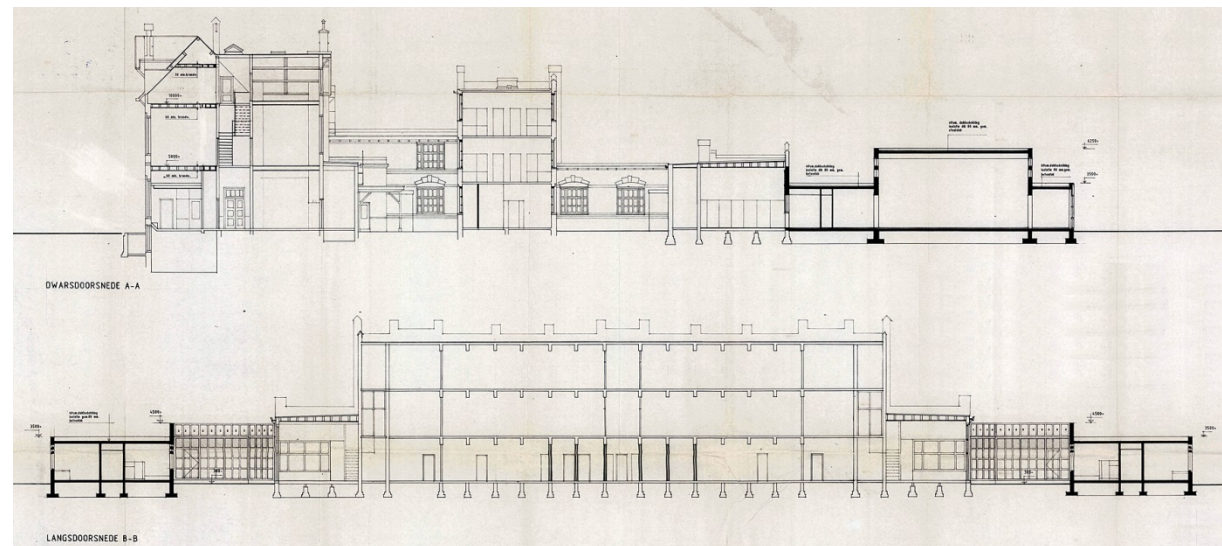
63. Zeist, Rijksinrichting voor Jongens, plattegrond eerste verdieping met het ontwerp van de cellenvleugels aan weerszijden en de nieuwe gymzaal aan de noordzijde (boven), Architecten Kollektief Heijdenrijk, 1986; noorden is linksboven (Gemeente Zeist, doss. BWT009176).

64. Zeist, Rijksinrichting voor Jongens, ontwerp van de cellenvleugels aan weerszijden en de nieuwe gymzaal aan de noordzijde; met aanzichten van de voorgevel (boven), de achtergevel met de nieuwe cellenvleugels (midden) en van de westgevel van de westelijke verbindingsgevel inclusief de nieuwe cellenvleugels, Architecten Kollektief Heijdenrijk, 1986 (Gemeente Zeist, doss. BWT009176).

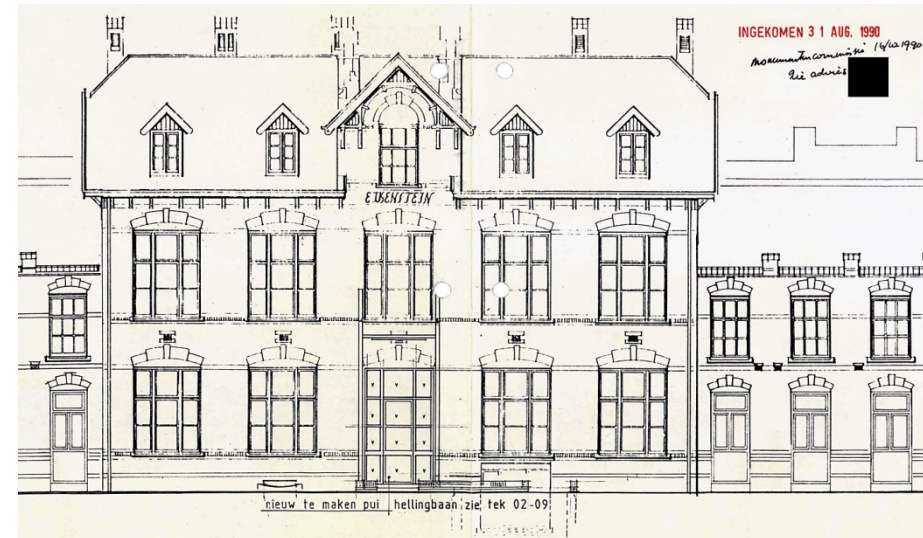
65. Zeist, Rijksinrichting voor Jongens, ontwerp van de cellenvleugels aan weerszijden en de nieuwe gymzaal aan de noordzijde; met aanzicht van de westgevel van de westelijke verbindingsegevel (boven), en aanzicht van de oostgevel van de nieuwe cellenvleugel ertegenover, met doorsneden over de nieuwe verbindingsgangen, Architecten Kollektief Heijdenrijk, 1986 (Gemeente Zeist, doss. BWT009176).

66. Zeist, Rijksinrichting voor Jongens, ontwerp van de cellenvleugels aan weerszijden en de nieuwe gymzaal aan de noordzijde; met langdoorsneden gezien vanuit het oosten (boven), en over de centrale vleugel gezien vanuit het zuiden, Architecten Kollektief Heijdenrijk, 1986 (Gemeente Zeist, doss. BWT009176).

1990-1994

Aansluitend aan de uitbreiding volgde een (verdere) renovatie van de oude kern, ook weer naar plannen van Architecten Kollektief Heijdenrijk.²³ De hoofdingang werd in 1990 voorzien van een volledig nieuwe pui met een luifel en de nog altijd aanwezige hellingbaan, en vier jaar later zou de zone ten oosten van de hal worden verbouwd, waarbij de huidige, verplaatste trap naar de kelder tot stand kwam (afb. 69). Verder werd een centrale gang toegevoegd tussen het hoofdgebouw en het chambrettesgebouw, de vleugel waar tegelijk de trappen in de trappenhuisen werden vervangen en de werkplaatsen (opnieuw) werden uitgerust met entresols. Ook kreeg vrijwel het hele complex nieuwe binnenpuien, kozijnen en deuren, terwijl de installaties integraal werden gemoderniseerd en aan het zicht onttrokken door extra of vervangende onderplafonds (systeemplafonds).

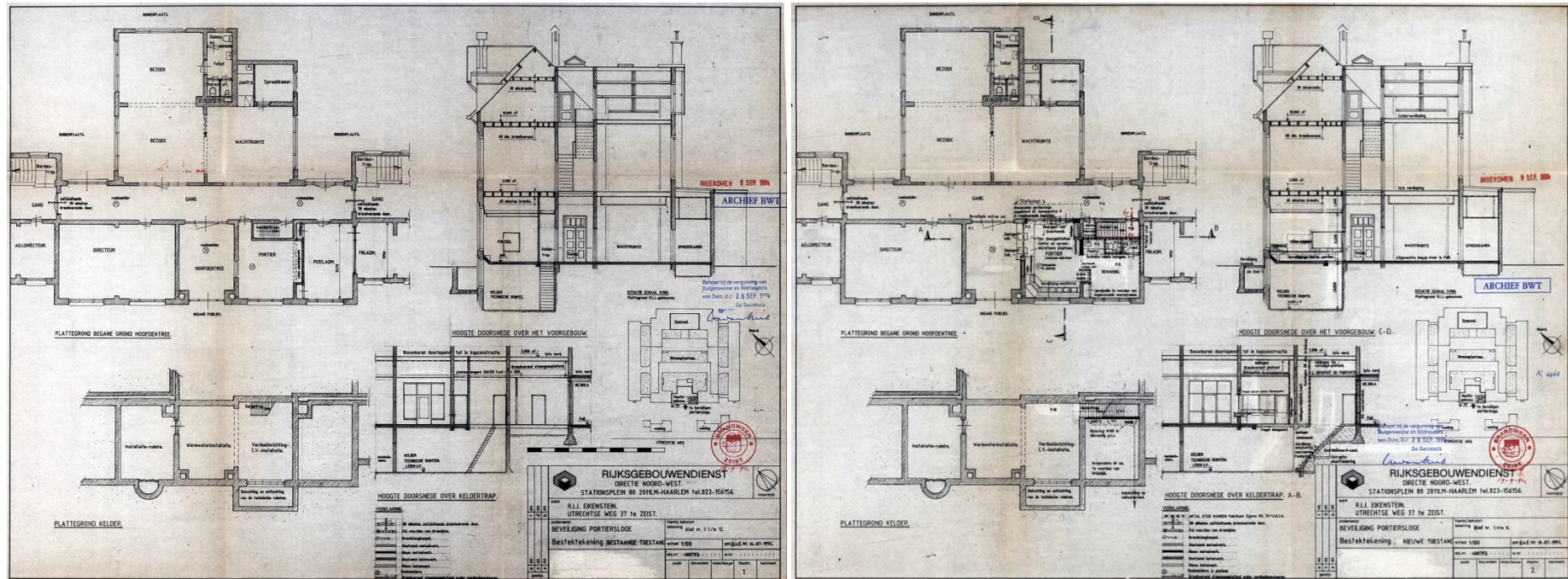

67. Zeist, Rijksinrichting voor Jongens, ontwerp van de nieuwe pui van de hoofdingang met luifel en hellingbaan, 1990 (Gemeente Zeist, doss. BWT10676).

68. Zeist, Justitiële Jeugdinrichting Eikenstein, voorzide aan de Utrechtseweg, de hoofdingang met zijn nieuwe pui inclusief luifel uit 1990, 1998 (Gemeente Zeist, doss. BWT010670).

²³ Gemeente Zeist, doss. BWT009176_A, Utrechtseweg 37 (met dank aan Plegt-Vos West BV).

69. Zeist, Rijksinrichting voor Jongens, hoofdgebouw (vleugel zuid), begane grond, ontwerp van de nieuwe keldertrap, t.b.v. van de herindelung van de ruimte oostelijk van de entree op de begane grond, bestaende (links) en nieuwe toestand, Rijksgebouwendienst, 1994; noorden is linksboven (Gemeente Zeist, doss. BWT010676).

70. Zeist, Justitiële Jeugdinstelling Eikenstein, voorzijde aan de Utrechtseweg, de hoofdingang is nogmaals voorzien van een nieuwe pui, 2000 (RCE Beeldbank).

2000-heden

In de tweede helft van de jaren 1990 viel het besluit Eikenstein te veranderen in een Justitiële Jeugdinstelling (JJI). Hierdoor werd uitbreiding met een meisjesafdeling noodzakelijk, opnieuw naar ontwerp van Architecten Kollektief Heijdenrijk (afb. 72-77).²⁴ In de oude kern onderging tegelijk de begane grond van het hoofdgebouw een verbouwing tot de huidige toestand, terwijl de begane grond van het chambrettesgebouw werd heringericht ten behoeve van vier extra isoleercellen en een blok luchtplaatsen. De laatste bouwkundige ingreep die het vermelden waard is betreft de restauratie van de gevels en daken en de vervanging van de ramen en buitendeuren, uitgevoerd vanaf 2006 bij de dienstwoningen en, in tweede instantie, een belangrijk deel van de rest van de oude kern.²⁵ In het kader van deze operatie is de pui van de hoofdingang integraal vernieuwd, net als bij de andere puien zoveel mogelijk naar het oorspronkelijke model.

Besluit

Afgezien van Eikenstein resteren van de oorspronkelijke vijf tuchtscholen tegenwoordig alleen nog de dienstwoningen van 'Nijmegen' en het complex in Breda, dat is aangewezen als rijksmonument en tevens nog in gebruik als Justitiële Jeugdinstelling (JJI) 'Den Hey-Acker'. Verschil tussen Zeist en Breda is dat de laatste in 1908-1909 niet is verbouwd en uitgebreid, want toen geen functiewijziging heeft ondergaan. Wel zijn bij deze JJI de beide haakse verbindingsvleugels intussen voorzien van ten minste één verdieping naast de gang.

²⁴ Gemeente Zeist, doss. BWT010529_A, BWT010530_A, BWT010670_A, Utrechtseweg 37 (met dank aan Plegt-Vos West BV).

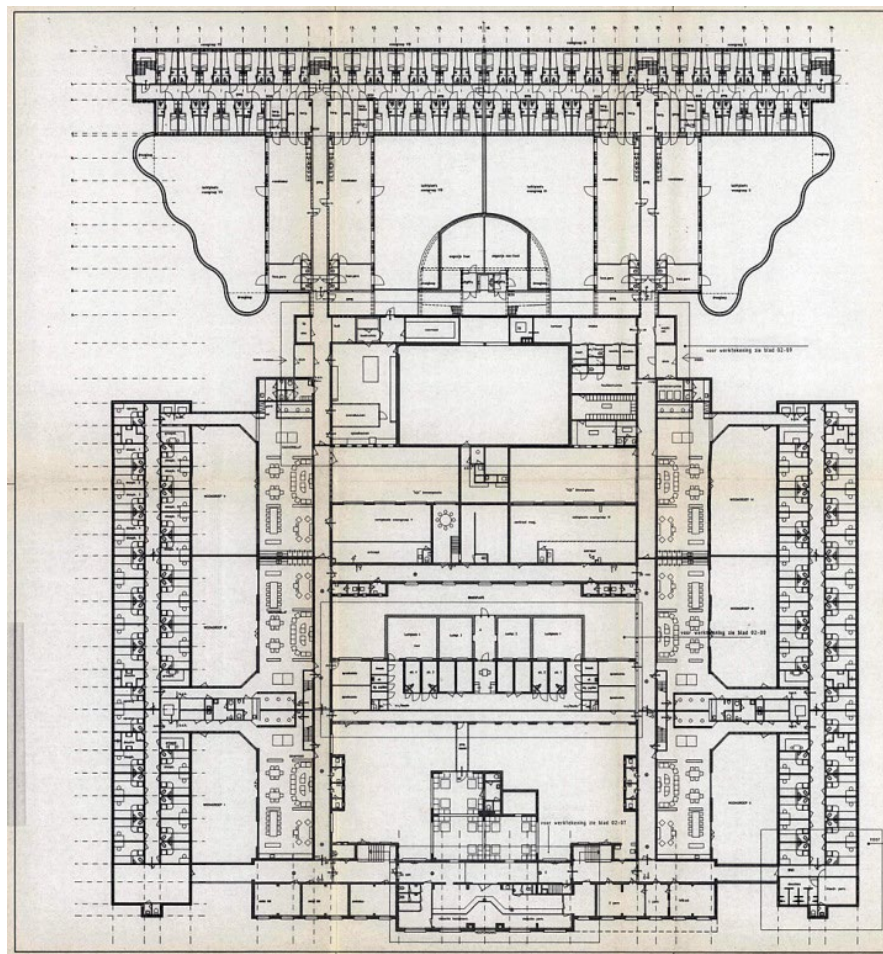
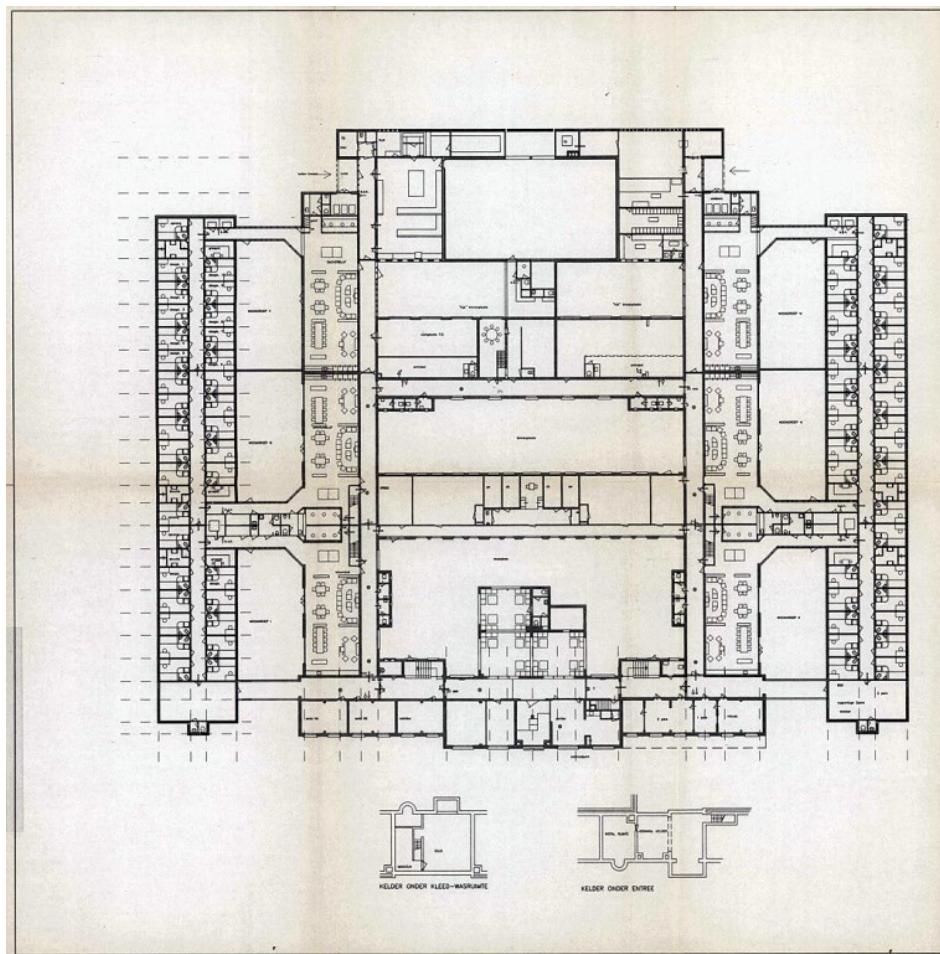
²⁵ Gemeente Zeist, doss. BWT014236_A Utrechtseweg 37 (met dank aan Plegt-Vos West BV).

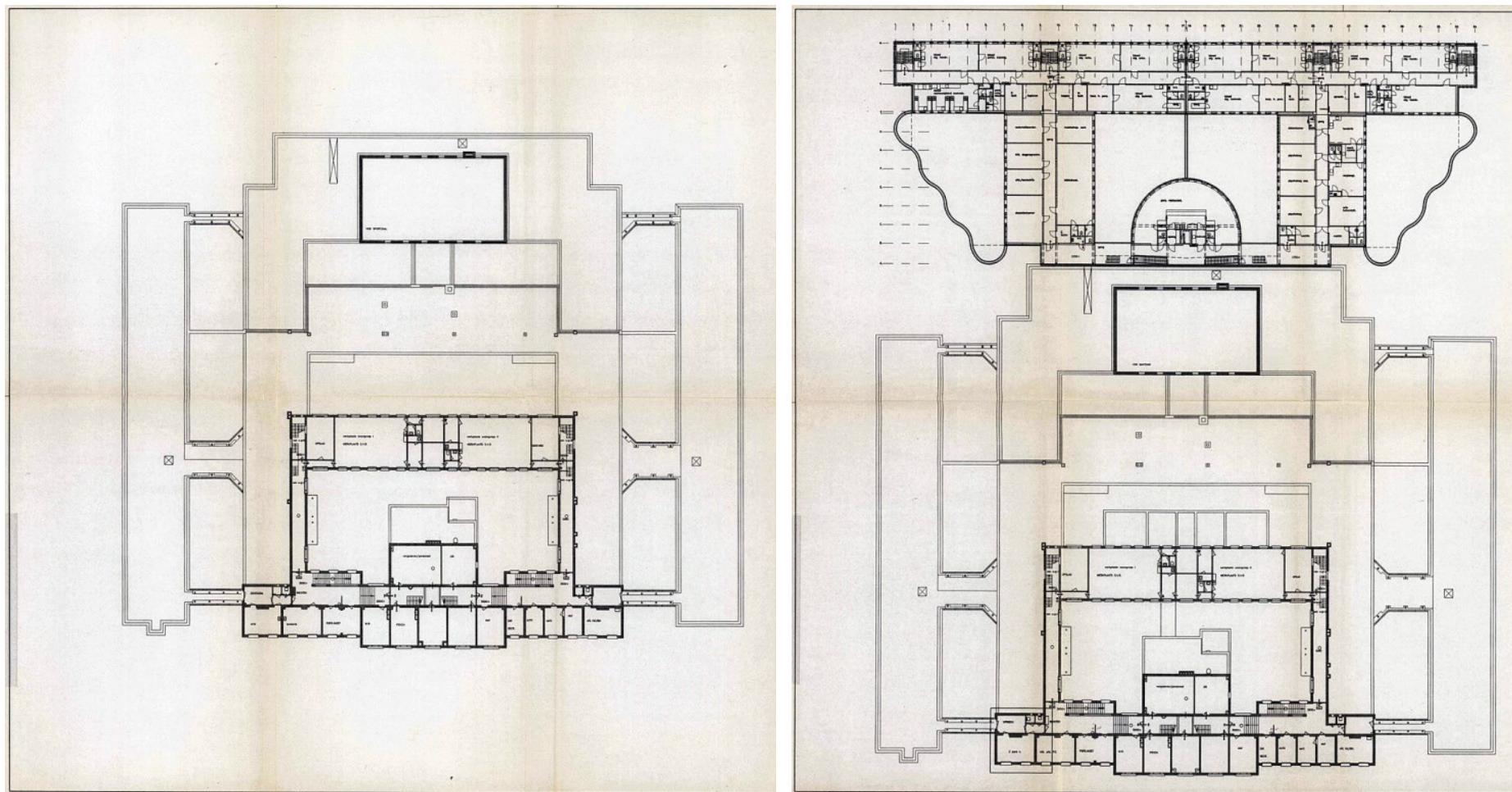
71. Zeist, Justitiële Jeugdinstelling Eikenstein, achterzijde, met zicht op de noordgevel van de centrale vleugel, de bovenzijde van de noordgevel van de noordvleugel en de cellenvleugels uit 1987-1989, vlak voor de bouw van de gymzaal, waardoor sindsdien de achterzijde van de oude kern aan het zicht is onttrokken, 1998 (Gemeente Zeist, doss. BWT010670).

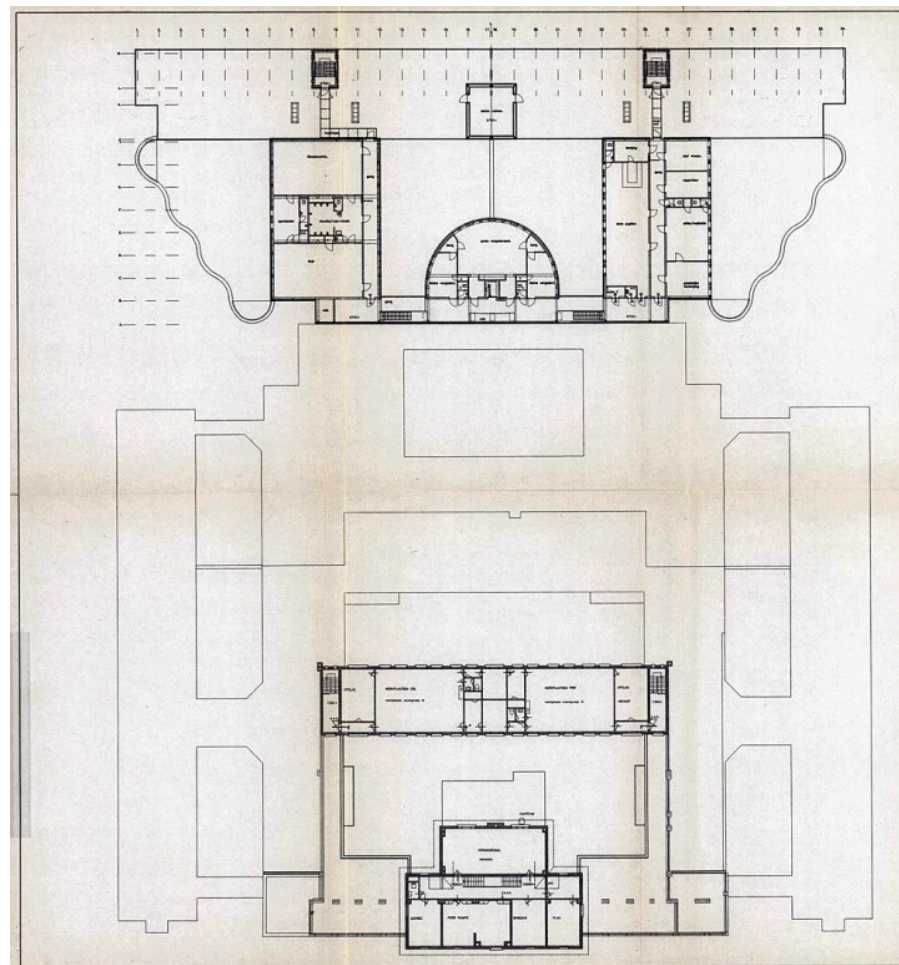
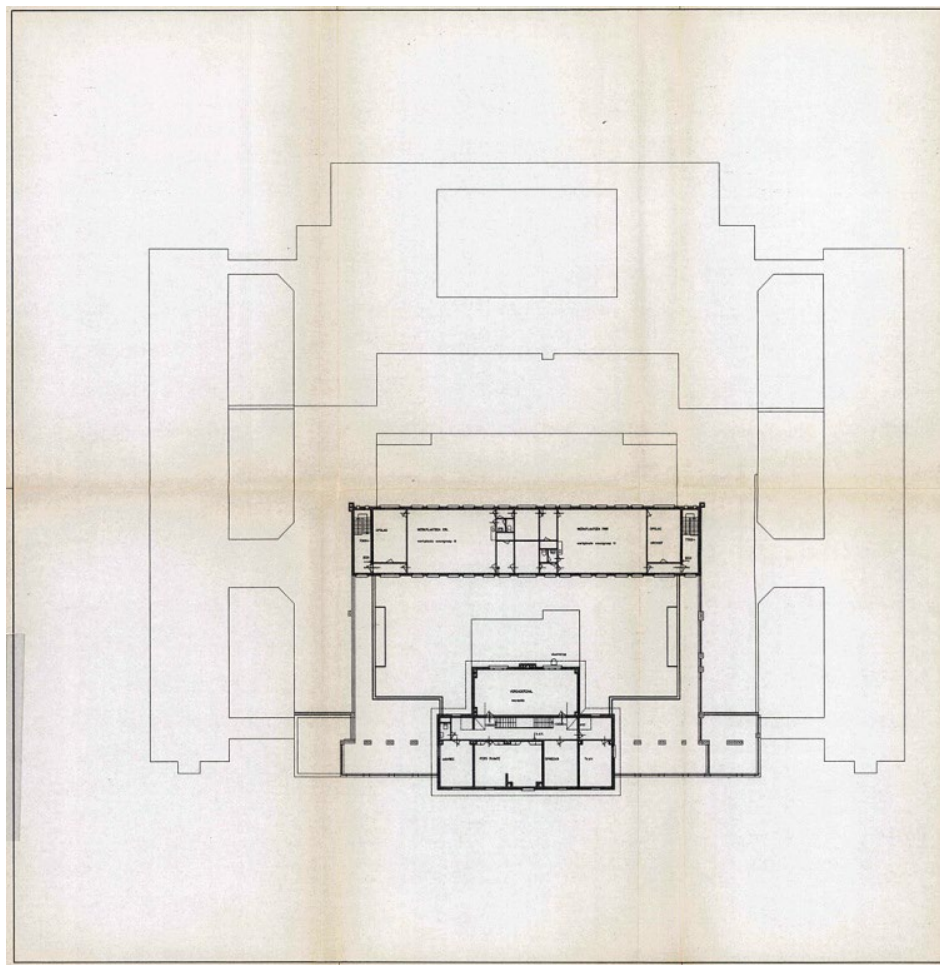
72. Zeist, Justitiële Jeugdinstelling Eikenstein, de cellenvleugels uit 2000 naar ontwerp van Architecten Kollektief Heijdenrijk van de nieuwe afdeling voor meisjes, 2019 (RVB, bidboek 2019).

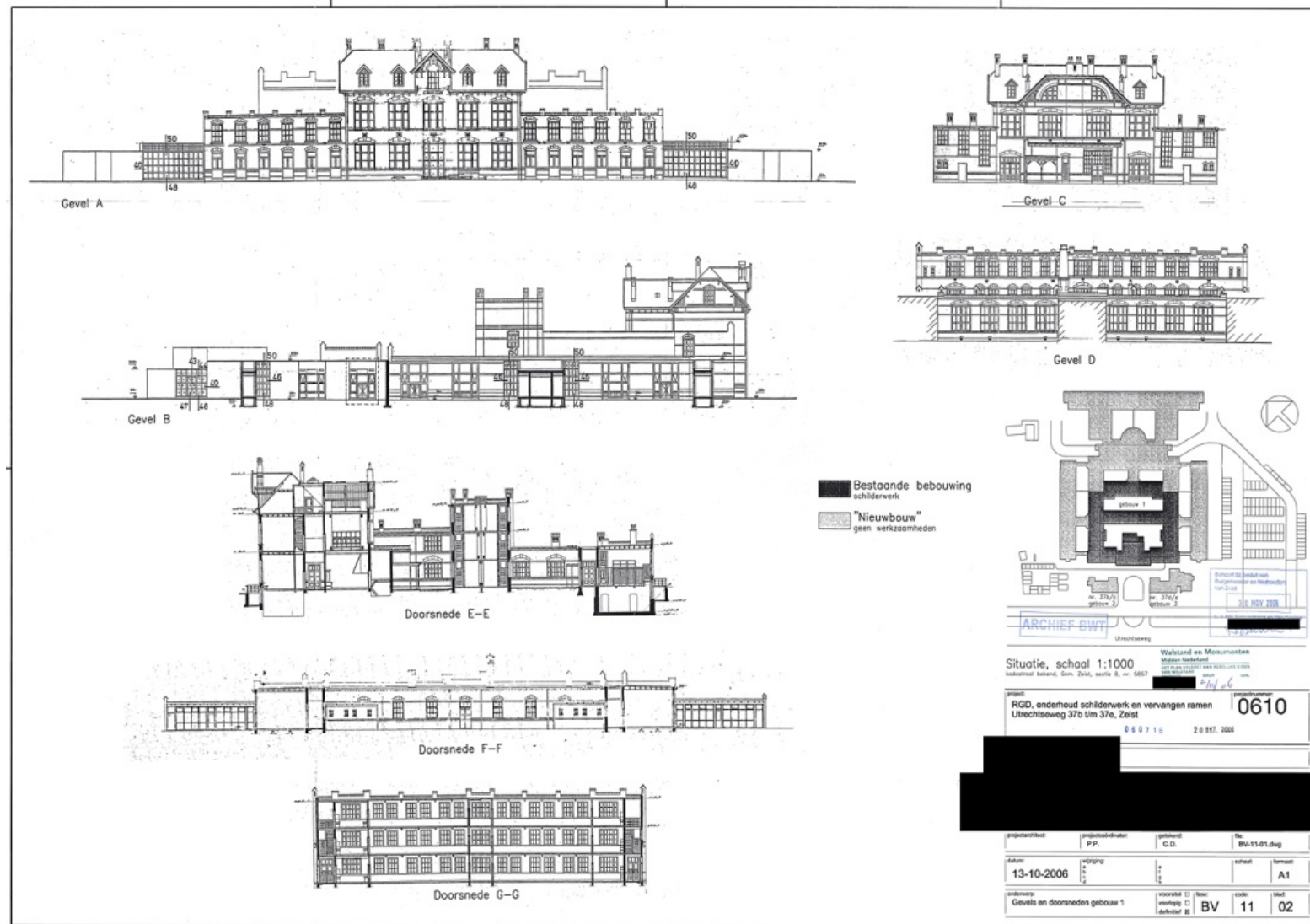
73. Zeist, Justitiële Jeugdinstelling, plattegrond begane grond, t.b.v. de uitbreiding van het complex, bestaande (links) en nieuwe toestand, t.b.v. de uitbreiding, Architecten Kollektief Heijdenrijk, 1998; noorden is linksboven (Gemeente Zeist, doss. BWT010529).
 In de oude kern zijn in de centrale vleugel de isoleercellen uit 1986 aangevuld met vier extra exemplaren, voorzien van luchtkoelen op de centrale luchtplaats.

74. Zeist, Justitiële Jeugdinstelling, plattegrond eerste verdieping, t.b.v. de uitbreiding van het complex, bestaande (links) en nieuwe toestand, t.b.v. de uitbreiding, Architecten Kollektief Heijdenrijk, 1998; noorden is linksboven (Gemeente Zeist, doss. BWT010529).

75. Zeist, Justitiële Jeugdinstelling, plattegrond tweede verdieping, t.b.v. de uitbreiding van het complex, bestaande (links) en nieuwe toestand, t.b.v. de uitbreiding, Architecten Kollektief Heijdenrijk, 1998; noorden is linksboven (Gemeente Zeist, doss. BWT010529).

76. Zeist, Justitiële Jeugdinstelling Eikenstein, aanzichten en doorsneden, t.b.v. het schilderwerk en het vervangen van de ramen, Rijksgebouwendienst, 2006; noorden is linksboven (Gemeente Zeist, doss. BWT014236). In 2006 werden de ramen van de dienstwoningen aangepakt, daarna volgde de eigenlijke inrichting, waarvan de ramen van de voorgevel in 2010 nog gedaan moesten worden.

77. Zuidvleugel, hoofdgebouw, voorgevel.

ANALYTISCHE BESCHRIJVING

Situering en structuur

De voormalige Justitiële Jeugdinstelling (JJI) Eikenstein is vrij gelegen op een groot perceel tussen de Utrechtseweg en de Laan van Eikenstein, aan de kant van de Utrechtseweg waarnaar het complex ook gericht is (afb. p. 2). De achterzijde van de gewezen JJI ligt op het noordoosten, maar is in deze beschrijving gemakshalve als het noorden beschouwd.

Het complex valt uiteen in een monumentale kern en een niet-monumentale schil, die zich bevindt aan de noord-, west- en oostzijde. De kern zelf omvat op zijn beurt ook weer twee elementen: het gesloten gedeelte ofwel de eigenlijke inrichting en twee voormalige (dubbele) dienstwoningen, gelegen aan weerszijden van het voorplein aan de Utrechtseweg. Deze woningen, die in dit kader niet nader zullen worden besproken, waren oorspronkelijk fysiek verbonden met de eigenlijke inrichting (afb. 42).

Deze laatste bestaat uit drie oost-west gerichte vleugels, gescheiden door binnenplaatsen en verbonden door twee haakse, dus noord-zuid gerichte vleugels, aangevuld met een gang op de begane grond tussen de zuidelijke en centrale vleugel (afb. p. 5-7).

De zuidelijke ofwel voorvleugel omvat een middendeel, oorspronkelijk aangeduid als 'Hoofdgebouw', geflankeerd door lagere vleugels, oorspronkelijk de 'zijvleugels'. Het hoofdgebouw telt drie bouwlagen, afgezien van een getrapte eenlaags aanbouw onder een plat dak aan de noordzijde (achterzijde). Het gebouw is samengesteld uit een brede, deels onderkelderde beuk aan de zuidzijde, voorzien van een zadeldak met

78. Zuidvleugel, hoofdgebouw, voorgevel met Vlaamse gevel, sinds 1941 voorzien van de letters 'Eikenstein'.

79. Zuidvleugel, hoofdgebouw, voorgevel vanuit het zuidwesten met op de voorgrond het voorterrein, dat wordt geflankeerd door de (voormalige) dienstwoningen.

80. Zuidvleugel, hoofdgebouw, voorgevel.

81. Zuidvleugel, hoofdgebouw, voorgevel vanuit het westen met op de achtergrond de oostelijke zijvleugel.

82. Zuidvleugel, hoofdgebouw, voorgevel, de hellingbaan langs de koekoek van de kelder richting de hoofdingang dateert van 1990.

83. Zuidvleugel, hoofdgebouw, voorgevel, de hoofdingang, waarvan de pui dateert van 2006 en is gebaseerd op de oorspronkelijke pui uit 1904-1905.

84. Zuidvleugel, hoofdgebouw, voorgevel, de koekoek van de kelder oostelijk van de hoofdingang, is in 1990 voorzien van roosters.

85. Zuidvleugel, hoofdgebouw, voorgevel, één van de ventilatieopeningen boven het maaiveld, omkaderd met Namense steen en voorzien van een gietijzeren rooster.

wolfseinden, en een deels onderkelderde smallere beuk hierachter, de 'achteraanbouw', die is uitgerust met een zadeldak met plat dat als steekkap aansluit op dat van de zuidbeuk. De zijvleugels beslaan daarentegen twee bouwlagen, volledig onder een plat dak. De rooilijn van de vleugels ligt aan de voorzijde iets achter die van het hoofdgebouw, maar springt aan de achterzijde juist wederzijds buiten de rooilijn van de zuidbeuk van dit gebouw, vanwege (twee) uitgebouwde trappenhuizen.

De niet onderkelderde, centrale oost-west gerichte vleugel ofwel het 'chambrettesgebouw' beslaat drie bouwlagen onder een plat dak, de deels onderkelderde noordvleugel slechts één, terwijl de situatie bij de (niet onderkelderde) verbindingsvleugels weer anders is. Tussen de zuid- en centrale vleugel omvatten deze twee bouwlagen aan de kant van de binnenplaats en één (lagere) ernaast, en tussen de midden- en noordvleugel als geheel één bouwlaag, integraal voorzien van platte daken.

Constructie en materialen

De monumentale kern van Eikenstein heeft een strokenfundering op staal (onder de bouwmuren), met buiten de kelders een aanlegdiepte van 1,50 m onder de bovenzijde van de (toenmalige) vloer van de begane grond, en de wellicht overbodige kanttekening dat de stroken in de breedte variëren met de muurdikte (afb. 3).²⁶ Noemenswaardig met betrekking tot het ondergrondse werk is verder alleen nog dat de vier oost-west gerichte muren aan weerszijden van de kelder onder de zuidelijke beuk van het hoofdgebouw oorspronkelijk allemaal waren uitgerust met spaarbogen; alleen bij verschoven trap is deze constructie aangepast.

²⁶ Nationaal Archief 2.09.35.05, inv.nr. 193, Bestek 1904, p. 2.

86. Zuidvleugel, zijvleugel en hoofdgebouw vanuit het westen met zicht op de westgevel van het hoofdgebouw, waarvan het raam in de top in 1990-1994 is vervangen door een luchtbehandelingsrooster.

87. Zuidvleugel, westelijke zijvleugel, voorgevel, begane grond, het westelijke venster dat in 1966 tot stand is gekomen in een voormalige doorgang naar een privatenaanbouw.
 88. Zuidvleugel, westelijke zijvleugel, voorgevel vanuit het oosten, het oostelijke venster dat in 1966 tot stand is gekomen, toen de verbindingsgangen tussen de zijvleugels en de dienstwoningen werden gesloopt en de doorgangen daarheen gedicht.
 90. Zuidvleugel, oostelijke zijvleugel, voorgevel vanuit het westen, met links nog net het hoofdgebouw.

91. Zuidvleugel, oostelijke zijvleugel, voorgevel, begane grond; de gevel toont nog sporen van de tuinmuren uit 1904-1905 en de privatenaanbouw aan de oostkant (rechts).
 92. Zuidvleugel, oostelijke zijvleugel, voorgevel, verdieping, met de vensters uit 1904-1905 waarvan de ramen na 2006 zijn vernieuwd naar het oorspronkelijke model.

De massieve muren zijn opgetrokken uit metselwerk van Waalsteen (strengperssteen), kwaliteit klinker bij de kelders en de gevels en boerengrauw ter plaatse van de funderingen buiten de kelders en bij de binnenmuren.²⁷ Voor de architectonische accenten zijn rode Groningse steen en gele Friese siersteen van dezelfde kwaliteit toegepast, ook in het interieur. In het overgrote deel van het complex zijn de vloeren van beton²⁸; houten balklagen, van de periode 1904-1909, zijn er alleen nog in de west- en oostvleugel buiten de gangen en in verschillende vertrekken op de verdieping en de zolder van het hoofdgebouw. Overigens dateert ook een deel van de betonvloeren (en plafonds) al van de bouwtijd: in de zuidvleugel de vloeren boven de kelder van het hoofdgebouw en de noordvleugel, boven de 'corridor' (de doorgaande gang van de vleugel) op de begane grond en de verdieping (deels plafond), inclusief de verschillende trappen, en boven de begane grond van de zijvleugels (afb. 158).²⁹ In de verbindingsvleugels gaat het om de vloer en het plafond van de gangen op de verdieping (uit 1904-1905), en bij de centrale vleugel om alle vloeren en plafonds boven de begane grond, alsmede de binnenmuren op de eerste verdieping voor zover deze dateren van de bouwtijd; de binnenmuren uit de bouwtijd op de (in 1908-1909 toegevoegde) tweede verdieping zijn van baksteen (afb. 315, 316). Uit de plekken waar bij deze vroege vorm van gewapend beton (Systeem Monier) is toegepast, kan worden opgemaakt dat voor dit toen verhoudingsgewijs dure materiaal is gekozen omwille van de brandveiligheid.

²⁷ Nationaal Archief 2.09.35.05, inv.nr. 193, Bestek 1904, p. 7.

²⁸ De vloeren op de begane grond, althans in de diverse gangen en het chambrettesgebouw, bestonden oorspronkelijk uit één of meer lagen klinkers in zand, in de gangen voorzien van dubbelhardgebakken tegels zoals nu nog aanwezig zijn in de gangen van de verbindingsvleugels op de eerste verdieping (Nationaal Archief 2.09.35.05, inv.nr. 193, Bestek 1904, p. 8; Bestek 1908, p. 39).

²⁹ Nationaal Archief 2.09.35.05, inv.nr. 193, Bestek 1904, p. 7-8; Bestek 1908, p. 39).

93. Zuidvleugel, achtergevel hoofdgebouw (links) en westelijke zijvleugel ofwel van het uitgebouwde trappenhuis (rechts) vanaf de westelijke binnenplaats.

94. Zuidvleugel, achtergevel van de westelijke zijvleugel (links) en de oostgevel van de westelijke verbindingegang, met de in 1980 vernieuwde aangebouwde toiletgroep.

95. Zuidvleugel, noordbeuk hoofdgebouw (achteraanbouw), die in 1998 via een gang is verbonden met de centrale vleugel.

96. Zuidvleugel, noordbeuk hoofdgebouw (achteraanbouw), westgevel; de bovenzone van de vensterspuien is in de jaren 1960-1970 uitwendig gedicht met schroten.

97. Zuidvleugel, noordbeuk hoofdgebouw (achteraanbouw) vanuit het noordoosten, met zicht de oostelijke zijgevel en achtergevel, en op de overkapping uit 1908-1909,

98. Zuidvleugel, noordbeuk hoofdgebouw (achteraanbouw), de overkapping uit 1908-1909 vanuit het westen, die in de noordoostelijke oksel staat .

99. Zuidvleugel, noordbeuk hoofdgebouw (achteraanbouw), oostgevel met bovenin het ronde venster (1904-1905) van de voormalige kerk.

100. Zuidvleugel, achtergevel van de oostelijke zijvleugel ofwel het uitgebouwde trappenhuis (links) en de achter- en zijgevel van het hoofdgebouw (rechts).

101. Zuidvleugel, hoofdgebouw, zuid - en noordbeuk (achteraanbouw) vanuit het noordoosten, vanaf de oostelijke binnenplaats.

102. Zuidvleugel, achtergevel van de oostelijke zijvleugel ofwel het uitgebouwde trappenhuis, met links nog net de westgevel van de oostelijke verbindingsvleugel.

103. Zuidvleugel, achtergevel van de oostelijke zijvleugel (uitgebouwde trappenhuis) en van de zuidbeuk van het hoofdgebouw (rechts), met de zijgevel van de noordbeuk

Overigens zijn diverse 'moerbalken' van de gewapend-betonvloer tussen de begane grond en de eerste verdieping van de centrale vleugel aangepast in 1951 en nogmaals in de jaren 1987-1989. Bij deze laatste operatie zijn verschillende vervangende stalen balken aangebracht met metselwerk erboven (afb. 47, 50).

Vanwege de grote overspanning rusten de houtconstructies van de platte daken van de verbindingsvleugels (buiten de gangen; uit 1904-1905 en 1908-1909) en van de noordvleugel (uit 1908-1909) op omtimmerde moerbalken van 'vloeiijzer' ofwel staal.³⁰

Stalen balken zijn tevens toegepast, in 1908-1909, bij de uitbreiding van de 'achteraanbouw' van het hoofdgebouw, ter plaatse van de oorspronkelijke achtergevel, alsmede bij de doorbraak tussen de twee meest oostelijke vertrekken van het hoofdgebouw op de begane grond;³¹ deze lijken nog steeds aanwezig.

De kap van de zuidbeuk van het hoofdgebouw bestaat slechts uit vuren houten gordingen die worden gedragen door gemetselde binnenmuren, waarvan er één, in kantoor 1, deels is vervangen door een (stalen) balk. De eveneens vuren gordingenkap van de achteraanbouw ofwel noordbeuk daarentegen bezit één centraal jukspant, met onder de jukbenen krepele stijlen op sloffen voorzien van blokkeels, alsmede dubbel uitgevoerde korbels.

Naast baksteen, beton, staal en hout is verder op ruime schaal gebruik gemaakt van Namense steen, hoofdzakelijk voor plinten, lek- en onderdorpels, neuten en traptreden. Wanneer toegepast in het interieur, is deze hardsteen gezocht.

³⁰ Nationaal Archief 2.09.35.05, inv.nr. 193, Bestek 1904, p. 34; Bestek 1908, p. 46.

³¹ Nationaal Archief 2.09.35.05, inv.nr. 193, Bestek 1908, p. 17.

104. Zuidvleugel, noordbeuk, bovenzijde vanuit het noordoosten; het gedichte segment van het oostelijke venster op de verdieping is oorspronkelijk.

105. Centrale vleugel ofwel het voormalige chambrettesgebouw uit 1904-1909, zuidgevel aan de westelijke en oostelijke binnenplaats vanuit het zuidoosten; de bovenste (tweede) verdieping dateert van 1908-1909.

Gevels en daken

De gevels tonen gesneden gevoegd metselwerk in kruisverband van Waalsteen met de kwaliteit (gevel)klinker, zoals beschreven verrijkt met rode Groningse steen en gele Friese siersteen. De Groningse steen is consequent gebruikt voor tweelaags banden met rode voegen, in hoofdzaak ter hoogte van de boven- en onderdorpels van de puien, en voor de ontlastingsbogen boven deze puien en andere doorgangen en vensters. De Friese steen is uitwendig alleen toegepast (gecombineerd met Groningse steen) in metselmozaïek in boogvullingen, zoals aanwezig bij de voorgevel van het hoofdgebouw en van de zijvleugels op de verdieping. De overige boogvullingen van het complex zijn slechts gepleisterd en eventueel geschilderd. Een verdere verrijking die alleen bij de voorgevel van het hoofdgebouw voorkomt, zijn de sluitstenen van Namense steen in de ontlastingsbogen.

De voorgevel van het hoofdgebouw (afb. 77-85) heeft negen vensterpuien verdeeld over twee bouwlagen, plus de centrale pui van de hoofdingang. Deze laatste dateert als geheel van na 2006, maar is wel ontworpen naar het model van 1904-1905. Van de andere puien dateren alleen de ramen van na 2006, want de kozijnen zijn nog oorspronkelijk. Hetzelfde is het geval bij het venster in de Vlaamse gevel, waarbij nog kan worden opgemerkt dat de het metselwerk van de boogvulling erboven, die oorspronkelijk een keramisch tableau met het jaartal '1905' toonde (afb. 42), ooit lijkt te zijn vernieuwd, ook gezien het Vlaamse metselverband. Onder het venster, ter plekke van de huidige naam, bevond zich overigens aanvankelijk eveneens een keramisch tableau, eerst met het opschrift 'TUCHTSCHOOL', later met 'RIJKSOPVOEDINGSGESTICHT'.

106. Centrale vleugel, westelijk deel van de zuidgevel aan de westelijke binnenplaats.

107. Centrale vleugel, oostelijk deel van de zuidgevel aan de oostelijke binnenplaats, met rechts de westgevel van de oostelijke verbindingsgang en de in 1980 vernieuwde aangebouwde toiletgroep.

Het vermelden waard zijn verder de met Namense steen gemarkeerde ventilatieopeningen, waarvan die op de begane grond nog intact zijn, evenals de intussen afgedekte koekoek, die via een venster waarvan de ramen zijn gewijzigd de verwarmingskelder verlichtte.

De gevel wordt afgesloten door een ver overstekende gootlijst op klampen, de Vlaamse gevel door dito gedecoreerde boeiborden, via een sierspant eveneens steunend op klampen. Dit type beëindiging, ontleend aan de zogeheten châteletstijl, is ook aanwezig boven de zijgevels en de achtergevel van dit bouwdeel.

Het dak is belegd met geglazuurde bruinrode kruispannen, geheel conform bestek maar vermoedelijk vernieuwd bij de uitwendige restauratie van na 2006 (afb. 129-131). De in totaal zes dakkapellen, vier aan de voor- en twee aan de achterzijde, dateren alle nog van de bouwtijd, afgezien van de na 2006 vernieuwde ramen. Ook de oorspronkelijke schoorstenen en ventilatiekokers zijn allemaal nog intact, afgezien van de verdwenen kappen van de grote verwarmingsschoorstenen. Alleen op de dakvlakken aan de achterzijde zijn enige secundaire rookgasafvoeren en dergelijke aanwezig. De zijgevels van de zuidbeuk van het hoofdgebouw (west en oost; afb. 86, 96, 97) boven de zijvleugels tonen alleen een oorspronkelijk venster in de top, waarvan het raam in 1990-1994 is vervangen door een luchtbehandelingsrooster.

De spiegelidentieke achtergevels van de zuidbeuk van het hoofdgebouw (afb. 93, 101), aan weerszijden van de achteraanbouw of noordbeuk, zijn net als de voorgevel voorzien van oorspronkelijke puien waarvan de ramen en dubbele deuren na 2006 zijn vervangen naar het oorspronkelijke model.

Voor de aansluitende zijgevels (oost en west) van de achteraanbouw (afb.

108. Centrale vleugel, noordgevel, begane grond, oostelijk deel van de centrale luchtplaats; de doorgang is in 1990-1994 aangebracht in een vensterpui.

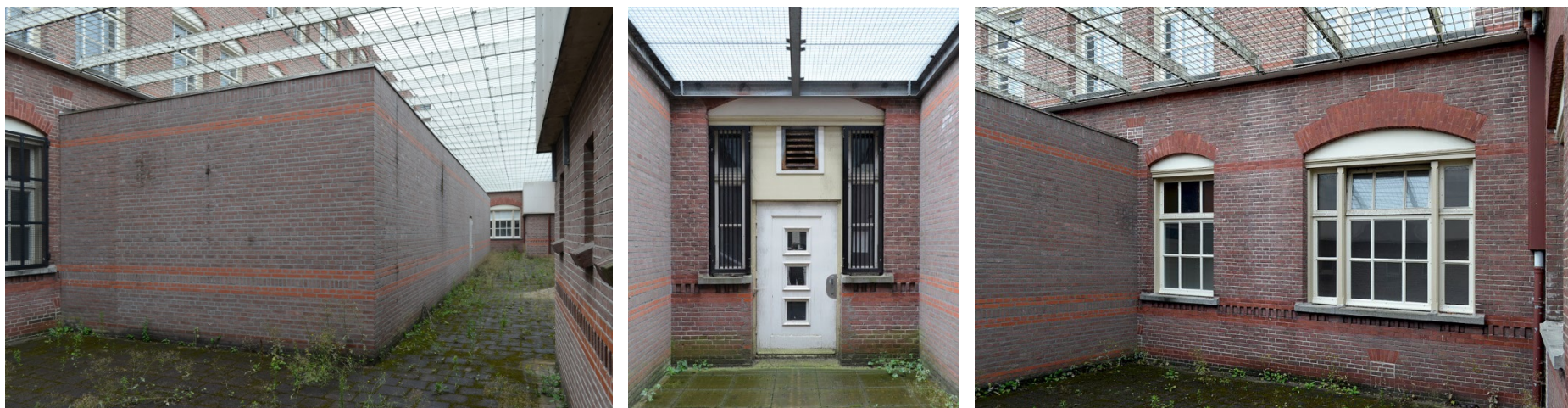
109. Oostelijke verbindingsvleugel, westgevel aan de centrale luchtplaats, die identiek is aan de tegenoverliggende oostgevel van de westelijke verbindingsvleugel.

110. Centrale vleugel, noordgevel, verdiepingen, oostelijke deel.

111. Centrale vleugel, noordgevel, verdiepingen, westelijke deel.

112. Centrale vleugel, noordgevel, verdiepingen, geheel westelijk, met rechts de aansluiting van de oostelijke gevel van de westelijke verbindingsgang.

113. Centrale vleugel, noordgevel, het blok luchtkooien uit 2000-2001, die de gevel op begane grond aan het zicht onttrekken.

114. Centrale vleugel, noordgevel, begane grond, de centrale doorgang, tot stand gekomen in 2000-2001 met gebruikmaking van een vensterpui uit 1904-1905.

115. Centrale vleugel, noordgevel, begane grond, westelijke deel van de centrale lichtplaats, met links een zijmuur van het blok lichtplaatsen uit 2000-2001

116. Noordvleugel, zuidgevel met in de noordoosthoek van de centrale luchtplaats een in 1980, vernieuwde aangebouwde toiletgroep.

117. Noordvleugel, zuidgevel aan de centrale luchtplaats vanuit het oosten; de vensters dateren volledig van uit 1908-1909.

118. Noordvleugel, zuidgevel, centrale doorgang uit 1908-1909, voorzien van oorspronkelijk kozijn en een dito dubbele deur.

93-101) ligt dit iets anders, althans wat brede puien betreft. Hiervan is namelijk het roedenpatroon van de ramen vereenvoudigd, terwijl de bovenzones, en aan de oostkant tevens de voormalige doorgang, in de jaren 1960-1970 uitwendig zijn gedicht met schroten, met als gevolg dat in deze zones de oorspronkelijke ramen nog aanwezig zijn (afb. 96, 99, 100). Dit alles is ook aan de orde bij de pui in de achtergevel, maar deze is tevens in de onderzone aangepast ten behoeve van de gang naar het chambrettesgebouw uit 1990-1994. Behalve de puien moeten ten aanzien van deze gevels ook de (oostelijke) vensters van de kelder en het verhoogde magazijn voor levensmiddelen worden genoemd, de uitzonderlijk gave overkapping op de hoek uit 1908-1909 en de doorgang hieronder uit 1974 die in 1987-1989 weer is gedicht, toen ook de doorgang uit 1908-1909 naast de overkapping in de achtergevel is vervangen door het huidige venster. Op de verdieping(en) moet verder het nog geheel oorspronkelijke ronde venster van de voormalige kerk (op het oosten!) worden genoemd. Van de puien in de achtergevel zijn evenals elders alleen de kozijnen (en penanten) nog oorspronkelijk, met de bijzonderheid dat het dichtgemetselde deel van de oostelijke pui op de eerste verdieping oorspronkelijk is. Niet onvermeld mag de afdekking van de zijgevels bij het platte dak blijven, met gebruikmaking van chaperonpannen, te meer omdat deze ook bij andere gevels voor platte daken is toegepast.

De voorgevels van de zijvleugels (zuid; afb. 86-92) vormen hiervan het best voorbeeld. Deze gevels kenmerken zich verder door het afwijkende metselwerk in de wederzijdse buitenste traveeën, waar de huidige toestand teruggaat tot 1966 of 1987-1989 (geheel oostelijk) en de tegelijkertijd aangebrachte borstweringen van schroten ter plekke van de oorspronkelijke dubbele deuren in de andere traveeën. De toen aangebrachte stolpramen

119. Noordvleugel, noordgevel, de achtergevel vanuit het westen, met links de oorspronkelijke doorgang, die sinds 1987-1989 aan het zicht is onttrokken.

120. Noordvleugel, noordgevel, centrale deel waar in 1987-1989 een gang op is aangesloten, waarbij de bovenzijde van de oorspronkelijke doorgang is gedicht.

121. Noordvleugel, noordgevel, westzijde van de achtergevel vanuit het noordoosten; de vensters bezitten nog hun volledig oorspronkelijke vensterpuien.
122. Noordvleugel, noordgevel, één van de oorspronkelijke vensters uit 1908-1909.

123. Oostelijke verbindingsvleugel, oostelijke gevel aan de zuidelijke lichtplaats, de zuidelijke pui met zijn oorspronkelijke kozijn, dat in de jaren 1960-1970 is voorzien van een extra tussendorpel (direct boven de dubbele deur) en schroten bij de borstwering, en na 2006 van zijn huidige historiserende ramen en dubbele deur.
124. Oostelijke verbindingsvleugel, oostelijke gevel aan de zuidelijke lichtplaats; de noordelijke pui heeft dezelfde geschiedenis, afgezien van de verwijdering van de dubbele deur in de jaren 1960-1970.

zijn na 2006 vernieuwd, evenals de bovenramen, waarvan de roedenverdeling overigens veel eenvoudiger is dan de oorspronkelijke. Deze verdeling is ontleend aan de ramen van de verdieping, waar hij echter wel oorspronkelijk is, met dien verstande dat de ramen ook hier na 2006 zijn vernieuwd.

De achtergevels van de zijvleugels (afb. 93, 94, 102, 103) zijn in tegenstelling tot de voorgevels nog wel oorspronkelijk, zij het dat ook hier na 2006 de ramen en oostelijke deur zijn vervangen en alle gemetselde ventilatiekokers van de platte daken zijn verdwenen, net als elders.

Voor de haakse gevels van de verbindingsvleugels (afb. 94, 107) geldt hetzelfde, met dien verstande dat hiertegen in 1980 nieuwe, vergrote toiletgroepen zijn opgetrokken.

De aansluitende zuidgevel van de centrale vleugel ofwel het chambrettesgebouw (afb. 105-107) is, met hetzelfde voorbehoud, ook nog oorspronkelijk, zij het dat hier enkele ventilatieopeningen rigoureuus zijn afgesloten met metselwerk. De enige andere substantiële wijziging betreft de al genoemde doorbraak voor de gang naar het hoofdgebouw op de begane grond.

De noordgevel van de centrale vleugel ofwel het chambrettesgebouw (afb. 106-115) wordt daarentegen sinds 1990-1994 grotendeels aan het zicht onttrokken door een blok luchtplaatsen; de vensters hierachter zijn in dezelfde tijd vervangen, maar binnen de bestaande openingen. De doorgangen in deze gevel, oostelijk en centraal zijn in 1987-1989 tot stand gemaakt met hergebruik van de oorspronkelijke vensterpuien. Ten aanzien van overige vensters moet worden opgemerkt dat deze nog allemaal dateren van de bouwtijd, en dat alleen de vensterpuien aan de binnenzijde zijn voorzien van voorzetramen.

125. Oostelijke verbindingsvleugel, oostelijke gevel aan de zuidelijk luchtplaats vanuit het zuidoosten, met op de achtergrond de gang uit 1987-1989.

126. Oostelijke verbindingsvleugel, oostelijke gevel aan de zuidelijk luchtplaats vanuit het noordoosten, met links en rechts de gangen uit 1987-1989.

Bij de aansluitende gevels van de verbindingsvleugels (afb. 109, 111) is dit laatste ook het geval, net als bij de zuidgevel van de noordvleugel (afb. 116-118), waartegen wel twee toiletgroepen uit 1980 staan, een slag groter dan de oorspronkelijke uit 1908-1909.

Bij de noordgevel van de noordvleugel (afb. 119-122) zijn, evenals bij de zuidgevel, de vensters nog compleet oorspronkelijk en slechts aan de binnenzijde voorzien van voorzetramen. De enige verandering aan deze gevel betreft eigenlijk de centrale doorgang, aangebracht in 1987-1989 ter plekke van een venster met ondergelegen koekoek, met de kanttekening dat daarnaast van de schoorsteen van de verwarmingsinstallatie allen het voetstuk resteert.

De spiegelidentieke west- en oostgevels van de verbindingsvleugels (afb. 123-128) de oorspronkelijke speelplaatsgevels, zijn alle vier in 1987-1989 ingekort bij de aanbouw van de gangen naar de toenmalige nieuwbouw en ook verder zeer vergelijkbaar. De kozijnen van alle desbetreffende puien hebben in de jaren 1960 of 1970 een extra tussendorpel gekregen, die is gehandhaafd toen na 2006 alle huidige ramen en deuren zijn aangebracht. Hiervan komen alleen de bovenramen in de hoeken overeen met het oorspronkelijke ontwerp, de rest wekt alleen de indruk historisch te zijn.

127. Westelijke verbindingsvleugel, westelijke gevel aan de zuidelijk luchtplaats vanuit het zuidwesten, met links de gang uit 1987-1989.

128. Westelijke verbindingsvleugel, westelijke gevel aan de zuidelijk luchtplaats vanuit het noordwesten, met links en rechts de gangen uit 1987-1989.

129. Dak van de westelijke verbindingvleugel (gang verdieping) en op de achtergrond dat van de westelijke zijvleugel; de platte daken zijn na 2006 geïsoleerd en voorzien van een (nieuwe) laag bitumen.
130. Daken van de noord- en zuidbeuk (rechts) van het hoofdgebouw zijn belegd met geglazuurde bruinrode kruispannen, geheel conform bestek maar vermoedelijk vernieuwd bij de uitwendige restauratie van na 2006.

131. Dak van de noordvleugel vanuit het zuidwesten, dat net als de andere platte daken na 2006 is geïsoleerd en voorzien van een (nieuwe) laag bitumen. Op de achtergrond een cellenblok en de gymzaal uit 1987-1989.

Interieur

Het complex toont een zeer gevarieerd beeld waar het gaat om het interieur. Op sommige plekken is de oorspronkelijke indeling vrijwel verdwenen, zoals in de zuidbeuk van het hoofdgebouw op de begane grond, terwijl op andere zelfs de afwerking nog grotendeels intact is, bijvoorbeeld in de gangen van de verbindende vleugels op de verdieping.

Wat de indeling betreft is over het geheel genomen de primaire structuur nog intact: de onderling verbonden verkeersruimtes in de vorm van gangen langs de binnenplaatsen, en de ruimten voor de overige functies aan de buitenzijde hiervan - een structuur overigens die alleen compleet aanwezig was (en is) op de begane grond en voorbijgaat aan het chambrettesgebouw ofwel de centrale vleugel. De verticale verbindingen van deze gangen zijn alleen nog intact in de zuidvleugel (hoofdgebouw met zijvleugels), en alleen tussen de begane grond en de verdieping, in de vorm van de uitgebouwde trappenhuisen met hun oorspronkelijke trappen. De andere trappen zijn volledig vernieuwd (in de trappenhuisen van de gangen van de verbindende vleugels) of veel later toegevoegd (inwendig in het hoofdgebouw en het chambrettesgebouw en naast de gangen in de verbindingsvleugels).

De oorspronkelijke indeling van de zone buiten de verkeersruimtes, alsmede die van het overwegend 'gangloze' chambrettesgebouw als geheel, is in uiteenlopende mate verdwenen: volledig in de verbindingsvleugels, in het chambrettesgebouw op de begane grond en, zoals gezegd, op de begane grond van het hoofdgebouw, en ten dele in de zijvleugels op de begane grond en de noordbeuk van het hoofdgebouw ofwel de achteraanbouw en op de verdiepingen van het chambrettesgebouw. Dit houdt in dat de indeling uit de bouwtijd op de verdieping en de zolder van het hoofdgebouw en in de

132. Zuidvleugel, kelder onder hoofdgebouw (1904-1905), de in 1998 in oostelijke richting verschoven en vernieuwde trap.

133. Zuidvleugel, kelder onder hoofdgebouw, oostelijke kelder vanuit het zuidoosten; achter de scheidingsmuur bevindt zich de trap.

134. Zuidvleugel, kelder onder hoofdgebouw, oostelijke kelder vanuit het oosten, richting de centrale en westelijke kelders; de doorgang dateert van 1994.

135. Zuidvleugel, kelder onder hoofdgebouw, oostelijke kelder, zuidmuur met oorspronkelijk kozijn met secundair ventilatierooster dat uitkomt op de koekoek (afb. 84).

136. Zuidvleugel, kelder onder hoofdgebouw, westelijke kelder, zuidmuur met het gedichte stortgat voor kolen.

137. Noordvleugel, kelder vanuit het zuidoosten, met links de doorgang naar de keldertrap.

138. Noordvleugel, kelder, noordwestruimte, noordmuur met het gedichte stortgat voor kolen dat is hergebruikt voor de luchtbehandelingsinstallatie.

noordvleugel nog overwegend intact is.

Vanzelfsprekend staat de mate van aanwezigheid van elementen van de oorspronkelijke afwerking hiermee in direct verband. Zo tonen de gangen het meest oorspronkelijke beeld, zoals vermeld vooral op de verdieping van de verbindingsvleugels: hier ligt nog de diagonaal gelegde, gele keramische tegelvloer binnen een zwarte rand, en is van de standaardlambrisering van gele Friese siersteen met banden van rode Groningse steen alleen de houten deklíjst overschilderd - met als simpele reden dat in deze twee gangen hier geen doorgangen zijn gedicht. In de gangen zijn bovendien de plafonds nog grotendeels intact, deels nog boven onderplafonds, omdat deze alleen bestaan uit beton met een dunne pleisterlaag, vlak met vlakke band.

In het hoofdgebouw daarentegen bezit de begane grond voor de rest alleen fragmenten van stucplafonds in uiteenlopende staat (zuidbeuk) of geen stucplafond meer (noordbeuk), terwijl op de verdieping de stucplafonds nog overwegend aanwezig en zelfs in behoorlijke staat zijn (voor zover de ruimtes konden worden bezocht), evenals in de zijvleugels (waarvan de begane grond niet kon worden bezocht). De verdieping van het hoofdgebouw is samen met de zolder ook de enige locatie in het complex waar zich nog oorspronkelijke, gepaneelde binnendeuren bevinden, afgezien van de afgedekte van de toiletten onder de trappen op de begane grond van de zijvleugels; oorspronkelijke, al dan niet verplaatste binnenkozijnen met vernieuwde deuren zijn er beduidend meer, vooral weer op de verdieping en zolder van het hoofdgebouw en de zijvleugels, maar bijvoorbeeld ook naar en in naar de centrale vleugel.

In de centrale vleugel zijn de gestucte betonplafonds ook nog intact, behalve boven de begane grond, en zijn er op de verdiepingen bovendien nog gedeelten standaardlambrisering waarvan de baksteen niet is geschilderd.

139. Zuidvleugel, begane grond, hoofdgebouw, entree vanuit het oosten met links de hoofdingang. De zuidbeuk is in 1998 geheel heringericht. Aan weerszijden van de entree bevindt zich een balie.

140. Zuidvleugel, begane grond, hoofdgebouw, gebied oostelijk van de entree, vanuit het oosten.

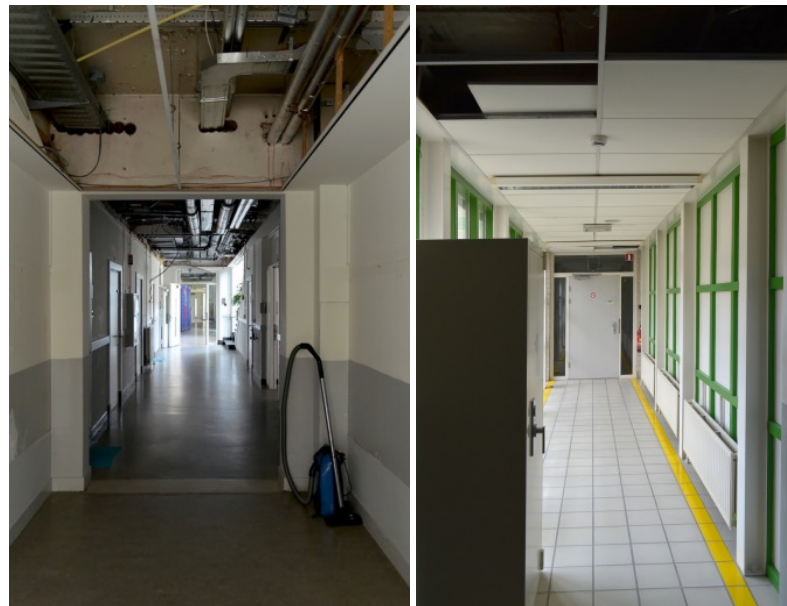
141. Zuidvleugel, begane grond, hoofdgebouw, gebied oostelijk van de entree, waar zich nog een fragment van een oorspronkelijk stucplafond bevindt met een sierperk.

142. Zuidvleugel, begane grond, hoofdgebouw, gebied westelijk van de entree, vanuit het oosten.

143. Zuidvleugel, begane grond, hoofdgebouw, gebied westelijk van de entree, waar zich eveneens nog een groot fragment van oorspronkelijk stucplafond bevindt.

Omdat dit in de noordvleugel niet aan de orde is, resteren hier eigenlijk alleen de stucplafonds (op riet), die dan weer wel compleet en in vrij goede staat zijn omdat hier de indeling nauwelijks is gewijzigd (de centrale opslagruimte kon niet worden bezocht). Wel zijn in deze vleugel in de werkplaatsen entresols aanwezig, min of meer ter vervanging van oorspronkelijke galerijen. In dit opzicht is de situatie nadrukkelijk anders in de vier woonkamers in de verbindingsvleugels. In de noordwestelijke woonkamer is maar één gehavend plafondsegment bewaard gebleven, in de andere zijn de plafonds alleen in meer of minder mate gehavend. In de noordoostelijke woonkamer zijn daarnaast nog boven het voormalige verlaagde plafond fragmenten papierbehang aanwezig, die lijken te dateren van de jaren 1920 of 1930.

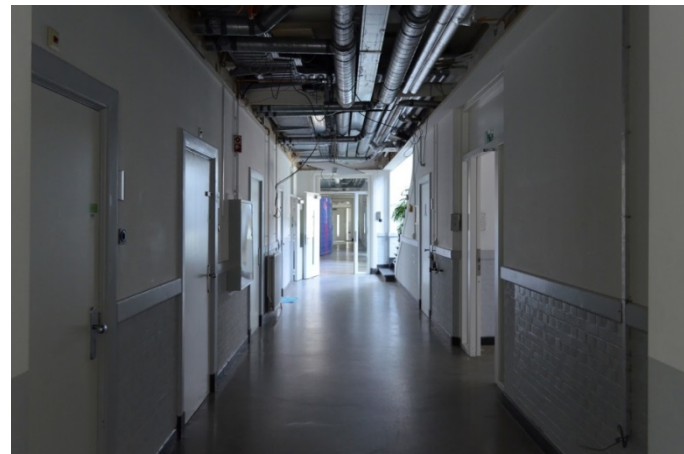

144. Zuidvleugel, begane grond, oostelijke zijvleugel, gang vanuit het oosten, gezien door de brede doorgang uit 1952.

145. Zuidvleugel, begane grond, oostelijke zijvleugel, gang vanuit het westen richting de verbindingsgang uit 1987-1989 naar de cellenblokken uit dezelfde tijd.

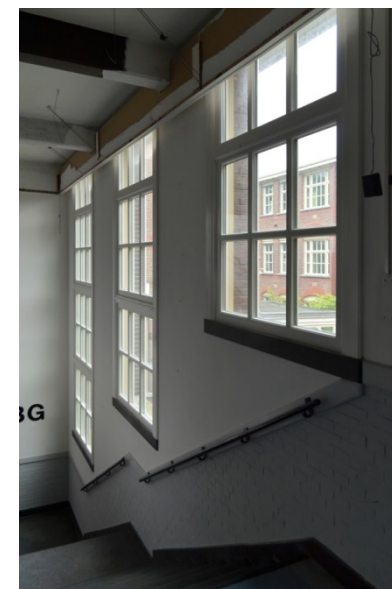

146. Zuidvleugel, begane grond, oostelijke zijvleugel, gang, sporen van de oorspronkelijke oostmuur, boven de doorbraak uit 1987-1989.

147. Zuidvleugel, begane grond, oostelijke zijvleugel, gang, oorspronkelijk vlak stucplafond vanuit het oosten.

148. Zuidvleugel, begane grond, oostelijke zijvleugel, gang vanuit het oosten richting de centrale gang.

149. Zuidvleugel, begane grond, oostelijke zijvleugel, de trap van gewapend beton en Namense steen in het uitgebouwde trappenhuis uit 1904-1905, vanuit het zuidwesten.

150. Zuidvleugel, begane grond, oostelijke zijvleugel, bovenzijde van de trap in het uitgebouwde trappenhuis uit 1904-1905, vanuit het noordwesten.

151. Zuidvleugel, begane grond, oostelijke zijvleugel, het uitgebouwde trappenhuis uit 1904-1905 vanaf de verdieping.

152. Zuidvleugel, begane grond, hoofdgebouw, gang vanuit het noordoosten, de lambrisering stamt uit 1966; op de achtergrond een gebogen betegelde wand uit 1990-1994.
 153. Zuidvleugel, begane grond, hoofdgebouw, gang vanuit het oosten met pui met doorgang naar de oostelijke binnenplaats en erachter naar de zuidbeuk (achteraanbouw).
 154. Zuidvleugel, begane grond, hoofdgebouw, gang, westmuur met pui (1990-1994) met doorgang naar de westelijke gang.

155. Zuidvleugel, begane grond, westelijke zijvleugel, gang vanuit het zuidoosten, met rechts de oorspronkelijk trap in het uitgebouwde trappenhuis.
 156. Zuidvleugel, begane grond, westelijke zijvleugel, gang, wc-ruimte onder de trap, voorzien van een oorspronkelijke gepaneelde deur die is voorzien van plaatmateriaal.
 157. Zuidvleugel, begane grond, westelijke zijvleugel, gang vanuit het oosten richting de verbindingsgang uit 1987-1989 naar de cellenblokken uit dezelfde tijd.
 158. Zuidvleugel, begane grond, westelijke zijvleugel, gang, met zicht op het oorspronkelijke, vlak gestucte, gewapend-betonnen plafond (1904-1905).
 159. Zuidvleugel, begane grond, westelijke zijvleugel, gang vanuit het westen; de gang bezit nog zijn oorspronkelijke lambrisering, die in 1990-1994 is overschilderd.

160. Zuidvleugel, begane grond, achteraanbouw, oostelijke bezoekszaal vanuit het noordwesten met rechts de pui (1990-1994) naar de gang.

161. Zuidvleugel, begane grond, achteraanbouw, oostelijke bezoekszaal, oostmuur; de ramen in de vensterpui zijn na 2006 vernieuwd, maar de bovenzijde van de pui, die zowel buiten als binnen aan het zich onttrokken was, dateert nog geheel van van 1904-1905.

162. Zuidvleugel, begane grond, achteraanbouw, oostelijke bezoekszaal, westwand, sinds 1987-1989 voorzien van een grote doorgang naar de westelijke bezoekszaal, waarvan de penanten eveneens van 1987-1989 dateren.

163. Zuidvleugel, begane grond, achteraanbouw, oostelijke bezoekszaal, noordmuur met de doorgang naar de keuken, die in 1987-1989 is heringericht.

164. Zuidvleugel, begane grond, achteraanbouw, westelijke bezoekzaal vanuit het zuiden, met rechts de doorgang naar de toiletgroep uit 1987-1989 en in de noordmuur de doorgang uit 1990-1994 naar de even oude verbindingsgang naar de centrale vleugel.

165. Zuidvleugel, begane grond, achteraanbouw, westelijke bezoekzaal vanuit het noordwesten, met links de doorgang naar de toiletgroep (1987-1989) en rechts de even oude brede doorgang met vouwmuur naar de oostelijke bezoekzaal.

166. Zuidvleugel, begane grond, achteraanbouw, westelijke bezoekzaal vanuit het noorden, met zicht op de pui met doorgang (1990-1994) naar de gang.

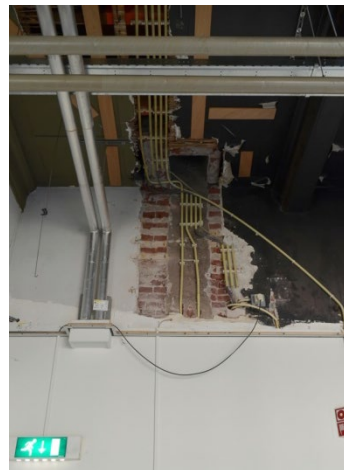
167. Zuidvleugel, begane grond, achteraanbouw, westelijke bezoekzaal, de ramen van de vensterpuien zijn na 2006 vernieuwd, maar de bovenzijde van de puien, die zowel buiten als binnen aan het zich onttrokken was, dateert nog geheel van 1904-1905 (links) en 1908-1909.

168. Westelijke verbindingsvleugel, begane grond, zuidelijke gang (1904-1905) vanuit het zuiden, met de oorspronkelijke lambriserings, overschilderd in 1990-1994

169. Westelijke verbindingsvleugel, begane grond, zuidelijke gang (1904-1905) vanuit het noorden, richting de doorgang naar de westelijke gang in de zuidvleugel.

170. Westelijke verbindingsvleugel, begane grond, zuidelijke gang (1904-1905), detail van het oorspronkelijk vlak gestucte plafond met in de hoek een houten koker (1904-1905) van de voormalige gasleiding, t.b.v. de verlichting.

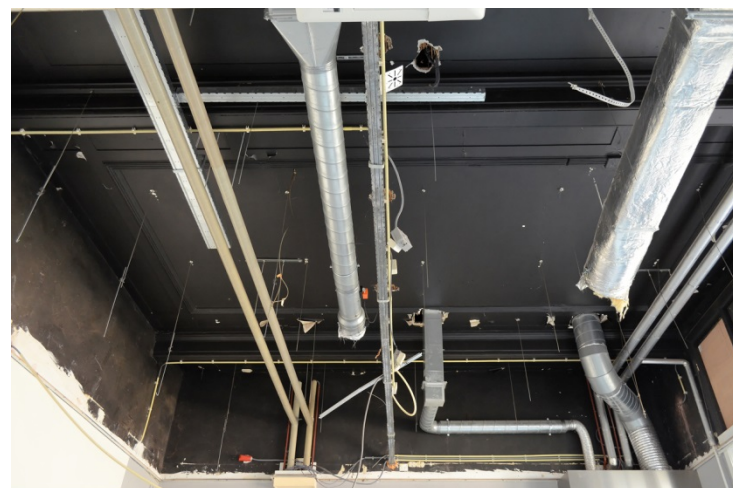
171. Westelijke verbindingsvleugel, begane grond, zuidelijke woonkamer (1904-1905) vanuit het zuidwesten, richting de observatiepost die in 1987-1989 tussen de zuidelijke en noordelijke woonkamer geplaatst.

172. Westelijke verbindingsvleugel, begane grond, zuidelijke woonkamer (1904-1905), oostmuur, sporen van een gesloopte bakstenen scheidingsmuur met dito ventilatiekanaal uit 1904-1905.

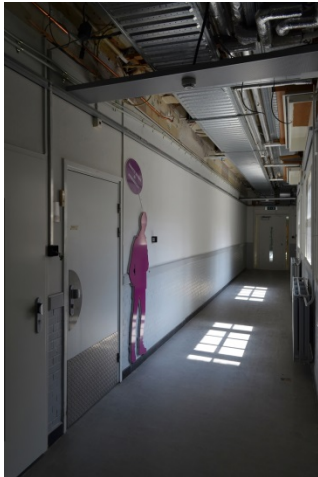
173. Westelijke verbindingsvleugel, begane grond, zuidelijke woonkamer (1904-1905) vanuit het noorden; in 1987-1989 zijn de laatste scheidingsmuren gesloopt.

174. Westelijke verbindingsvleugel, begane grond, zuidelijke woonkamer (1904-1905), westmuur, de vensterpuien zijn in de jaren 1960-1970 voorzien van een extra tussendorpel, waarbij de zuidelijke doorgang is gedicht, terwijl na 2006 de huidige historiserende ramen en dubbele deur zijn ingebracht; de bovenzijde van de puien is aan het zicht onttrokken door plaatmateriaal (na 2006).

175. Westelijke verbindingsvleugel, begane grond, zuidelijke woonkamer (1904-1905), detail van de omtimmerde stalen onderslagbalk uit 1904-1905, waaronder oorspronkelijk een houten wand stond.

176. Westelijke verbindingsvleugel, begane grond, zuidelijke woonkamer (1904-1905), detail van het zuidelijke (zwart geschilderde) stucplafond uit 1904-1905 met sierperken; dit plafondsegment is, in tegenstelling tot de overige in deze ruimte, nog intact.

177. Westelijke verbindingsvleugel, begane grond, noordelijke gang (1908-1909) vanuit het zuiden, met de oorspronkelijke lambrisering, overschilderd in 1990-1994.
 178. Westelijke verbindingsvleugel, begane grond, noordelijke gang (1908-1909), oostmuur, de ramen van de oorspronkelijke pui hebben na 2006 een voorzetaam gekregen.
 179. Westelijke verbindingsvleugel, begane grond, noordelijke gang (1908-1909), detail van het plafond: boven het stucplafond op steengas (jaren 1960) dat is opgehangen aan een secundaire stalen balk, bevindt zich het beschadigde stucplafond op riet onder de houten dakconstructie (1908-1909).

180. Westelijke verbindingsvleugel, begane grond, noordelijke woonkamer (1908-1909), westmuur, de puien hebben oorspronkelijke kozijnen, die in de jaren 1960-1970 zijn voorzien van een extra tussendorpel, waarbij de noordelijke doorgang is gedicht, terwijl na 2006 de huidige historiserende ramen en dubbele deur zijn ingebracht.
 181. Westelijke verbindingsvleugel, begane grond, noordelijke woonkamer (1908-1909), westmuur, de bovenramen van de puien zijn binnenzijde voorzien van plaatmateriaal (na 2006).

182. Westelijke verbindingsvleugel, begane grond, noordelijke woonkamer (1908-1909) vanuit het zuidwesten; in 1987-1989 zijn de laatste scheidingsmuren gesloopt.
 183. Westelijke verbindingsvleugel, begane grond, noordelijke woonkamer (1908-1909); plafond vanuit het noorden; het stucplafond is hier volledig verwijderd.

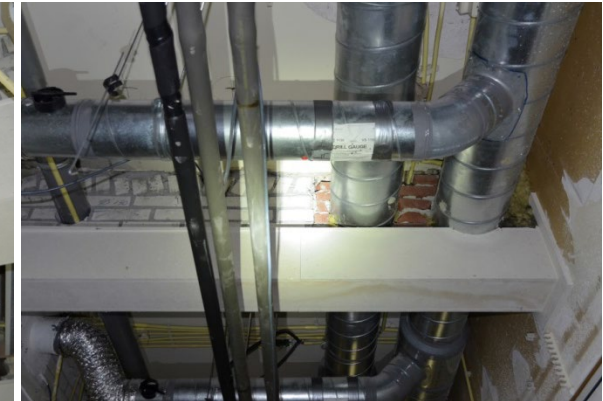
184. Westelijke verbindingsvleugel, begane grond, noordelijke woonkamer (1908-1909) vanuit het noordwesten, de in bouw (1987-1989) in de zuidoosthoek bevat de even oude trap naar de verdieping, terwijl de deur naar een telefooncel onder de trap leidt.
 185. Westelijke verbindingsvleugel, begane grond, noordelijke woonkamer (1908-1909) vanuit het noorden, richting de observatiepost, die in 1987-1989 tussen de noordelijke en zuidelijke woonkamer is geplaatst, met rechts ervan de aansluiting van de verbindingsgang (1987-1989) naar de cellenvleugels.

186. Centrale vleugel (of chambrettesgebouw), begane grond, gang vanuit het westen met de oorspronkelijke lambrisering, overschilderd in de jaren 1990-1994.

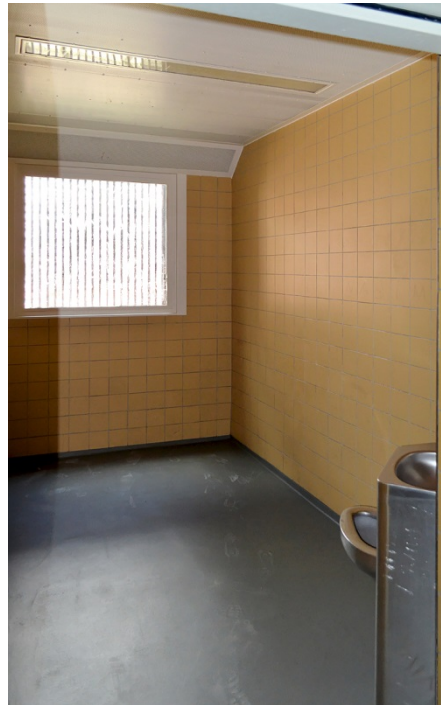
187. Centrale vleugel (of chambrettesgebouw), begane grond, gang vanuit het oosten, met rechts de doorgang naar een spreekkamer.

188. Centrale vleugel (of chambrettesgebouw), begane grond, gang, zicht vanuit de centrale doorgang (1990-1994) in de zuidmuur naar de verbindinggang naar de achteraanbouw, i.h.b. de westelijke bezoekszaal.

189. Centrale vleugel (of chambrettesgebouw), begane grond, gang, detail van het plafond met een van de omkokerde stalen balk met metselwerk uit de jaren 1987-1989 die de betonbalk uit 1904-1905 lijkt te vervangen.

190. Centrale vleugel (of chambrettesgebouw), begane grond, isoleercellenbeuk, details van het plafond met een omkokerde stalen balk met metselwerk uit de jaren 1987-1989 die een betonbalken uit 1904-1905 lijkt te vervangen

191. Centrale vleugel (of chambrettesgebouw), begane grond, isoleercellenbeuk vanuit het westen met links de stalen deuren van de isoleercellen uit 1987-1989 en 2000-2001.
192. Centrale vleugel (of chambrettesgebouw), begane grond, isoleercellenbeuk vanuit het oosten.
193. Centrale vleugel (of chambrettesgebouw), begane grond, isoleercellenbeuk, de oostelijke isoleercel (2000-2001).
194. Centrale vleugel (of chambrettesgebouw), begane grond, de noordoostelijke spreekkamer vanuit het oosten.

195. Noordvleugel, begane grond, gang vanuit het westen

196. Noordvleugel, begane grond, gang vanuit het oosten, met de oorspronkelijke lambrisering uit 1908-1909, overschilderd in de jaren 1990-1994.

197. Noordvleugel, begane grond, gang, het (bruin geschilderde) vlakke stucplafond uit de bouwtijd (1908-1909)

198. Noordvleugel, begane grond, gang, zuidmuur, een van de oorspronkelijk vensters met dito ramen, die na 2006 zijn voorzien van voorzetramen.

199. Noordvleugel, begane grond, westelijke werkplaats, detail van het oorspronkelijke stucplafond, waarvan de randen een patroon van vlakke banden toont.
 200. Noordvleugel, begane grond, westelijke werkplaats, detail van het oorspronkelijke stucplafond, met zicht op het centrale perk van geprononceerde lijsten.

201. Noordvleugel, begane grond, westelijke werkplaats vanuit het noordwesten, met zicht op de entresols uit 1990-1994.
 202. Noordvleugel, begane grond, westelijke werkplaats vanuit het oosten, met in de westmuur de doorgang naar de gang in de westelijke verbindingsvleugel.
 203. Noordvleugel, begane grond, gang, zuidmuur, één van de oorspronkelijke vensters met dito ramen, die na 2006 zijn voorzien van voorzetramen.

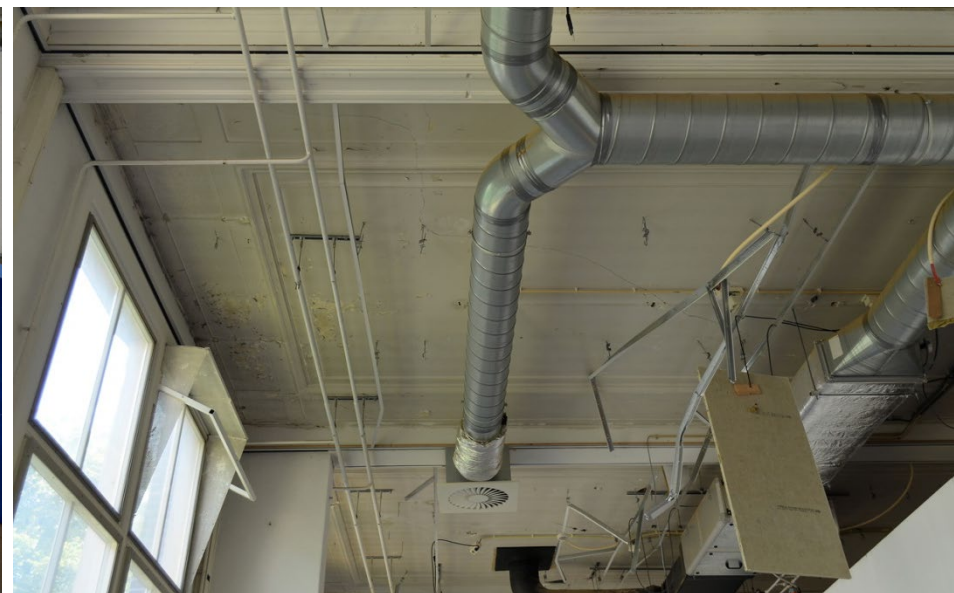

204. Noordvleugel, begane grond, centrale portaal vanuit het zuiden richting de grote open doorgang naar de verbindingsgang uit 1987-1989 naar de cellenblokken.

205. Noordvleugel, begane grond, centrale portaal vanuit het noorden, met rechts de doorgang naar de trap naar de noordelijke kelder, en links de scheidingsmuur (1987-1989) van de even oude doucheruimte.

206. Noordvleugel, begane grond, oostelijke werkplaats vanuit het noordwesten, met zicht op de entresols uit 1990-1994.

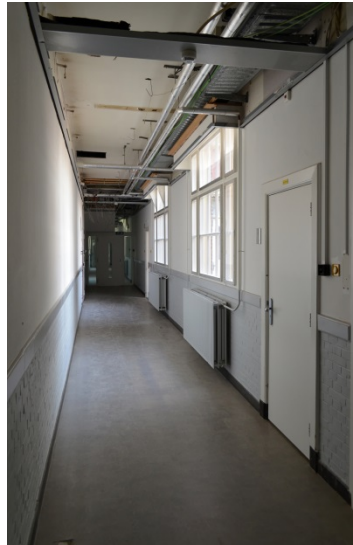
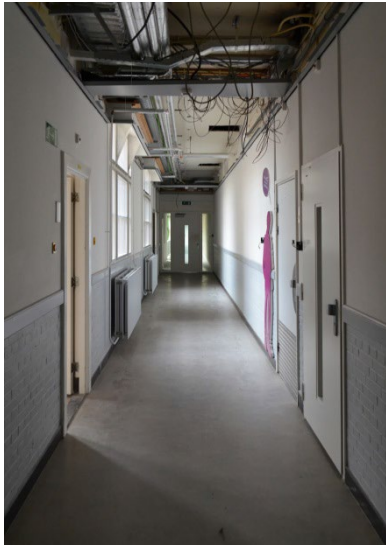
207. Noordvleugel, begane grond, oostelijke werkplaats vanuit het oosten, met zicht op de oorspronkelijke vensters die na 2006 zijn voorzien van voorzetramen.

208. Noordvleugel, begane grond, oostelijke werkplaats vanuit het westen, met in de oostmuur de doorgang (1987-1989) naar de gang in de oostelijke verbindingvleugel.
209. Noordvleugel, begane grond, oostelijke werkplaats, detail van het nog redelijk gave, oorspronkelijke stucplafond, met op de voorgrond (boven) één van de omtimmerde stalen onderslagbalken uit 1908-1909.

210. Noordvleugel, begane grond, oostelijke werkplaats, detail van het oorspronkelijke stucplafond, met zicht op het centrale perk met geprononceerde lijsten.
211. Noordvleugel, begane grond, oostelijke werkplaats, detail van het oorspronkelijke stucplafond, waarvan de randen een patroon van vlakke banden toont.

212. Oostelijke verbindingsvleugel, begane grond, noordelijke gang (1908-1909) vanuit het zuiden, met de oorspronkelijke lambrisering, overschilderd in 1990-1994.

213. Oostelijke verbindingsvleugel, begane grond, noordelijke gang (1908-1909) vanuit het noorden.

214. Oostelijke verbindingsvleugel, begane grond, noordelijke gang (1908-1909), westmuur, de oorspronkelijke vensterpui met voorzetramen van na 2006.

215. Oostelijke verbindingsvleugel, begane grond, noordelijke gang (1908-1909), detail van het plafond met restanten van de oorspronkelijke achtergevel (noord) uit 1904-1905, die in 1908-1909 is verwijderd t.b.v. de uitbreiding.

216. Oostelijke verbindingsvleugel, begane grond, noordelijke gang (1908-1909), detail van het plafond: boven het stucplafond op steengaas (jaren 1960) dat is opgehangen aan een even oude stalen balk, bevindt zich het beschadigde stucplafond op riet (1908-1909) onder de houten dakconstructie.

217. Oostelijke verbindingsvleugel, begane grond, noordelijke woonkamer (1908-1909) vanuit het zuidoosten; in 1987-1989 zijn de laatste scheidingsmuren gesloopt.

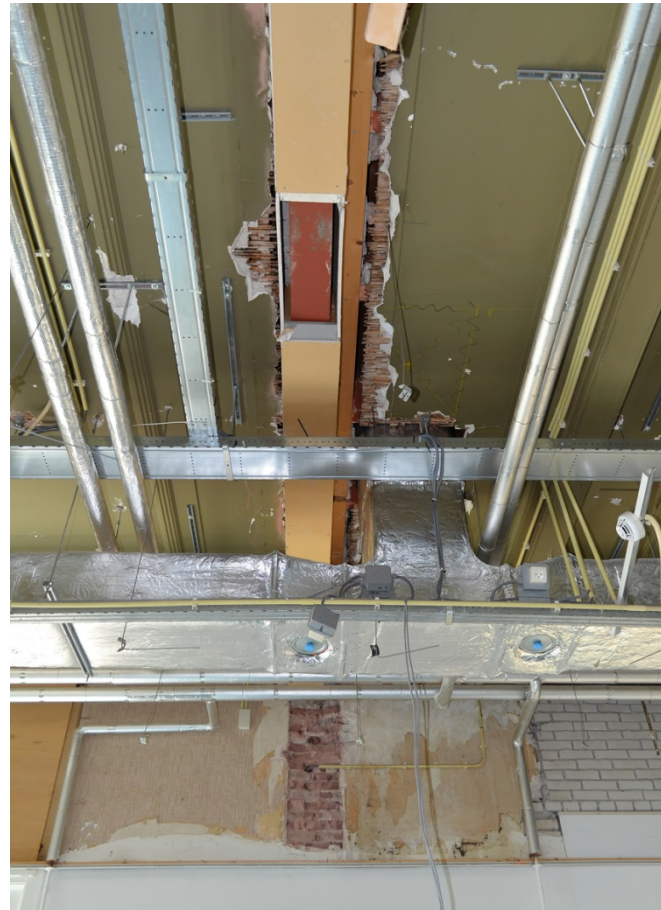
218. Oostelijke verbindingsvleugel, begane grond, noordelijke woonkamer (1908-1909) vanuit het noordwesten, de inbouw (1987-1989) in de zuidwesthoek (rechts) herbergt de even oude trap naar de verdieping, terwijl de deur naar een telefooncel onder de trap leidt.

219. Oostelijke verbindingsvleugel, begane grond, noordelijke woonkamer (1908-1909), noordmuur; bovenaan bevinden zich restanten papierbehang die zijn aangebracht op de geschilderde stucclaa (1908-1909) en mede daarom lijken te dateren van de jaren 1920 of 1930.

220. Oostelijke verbindingsvleugel, begane grond, noordelijke woonkamer (1908-1909), de observatiepost aan de zuidzijde, die in 1987-1989 tussen de noordelijke en zuidelijke woonkamer is geplaatst, met links ervan de aansluiting van de verbindingsgang (1987-1989) naar de cellenvleugels.

221. Oostelijke verbindingvleugel, begane grond, noordelijke woonkamer (1908-1909), oostmuur, tussen de segmenten van het stucplafond bevindt zich een omtimmerde stalen onderslagbalk (1908-1909), waaronder oorspronkelijk een bakstenen scheidingsmuur met ventilatiekoker, waarvan de sporen op de muur nog getuigen.
222. Oostelijke verbindingvleugel, begane grond, noordelijke woonkamer (1908-1909), westmuur, de overzijde van dezelfde omtimmerde stalen balk (1908-1909) van afb. 222, met de aftekening van de oorspronkelijke bakstenen scheidingsmuur.
223. Oostelijke verbindingvleugel, begane grond, noordelijke woonkamer (1908-1909), detail van een intact segment van het stucplafond uit 1908-1909.

224. Oostelijke verbindingsvleugel, begane grond, zuidelijke gang (1904-1905) vanuit het noorden; zicht op de oorspronkelijke vensters, na 2006 voorzien van nieuwe ramen.
225. Oostelijke verbindingsvleugel, begane grond, zuidelijke gang (1904-1905) vanuit het zuiden, met de oorspronkelijke lambrisering, overschilderd in de jaren 1990-1994.
226. Oostelijke verbindingsvleugel, begane grond, zuidelijke gang (1904-1905), noordzijde, boven het verlaagde plafonddeel bevindt zich het bordes van de trap (1987-1989) die begint in de even oude inbouw in de zuidwesthoek van de noordoostelijke woonkamer.

227. Oostelijke verbindingsvleugel, begane grond, zuidelijke gang (1904-1905), detail van het gestucte betonplafond vanuit het zuiden, met rechts in de hoek de oorspronkelijke, houten koker (1904-1905) van de gasleiding t.b.v. de verlichting.

228. Oostelijke verbindingvleugel, begane grond, zuidelijke woonkamer (1904-1905) vanuit het zuidwesten; in 1987-1989 zijn de laatste scheidingsmuren gesloopt.

229. Oostelijke verbindingvleugel, begane grond, zuidelijke woonkamer (1904-1905), vanuit het noordwestmuur, de puien in de oostmuur met hun oorspronkelijke kozijnen, zijn in de jaren 1960-1970 voorzien van een extra tussendorpel, waarbij de zuidelijke doorgang is gedicht, terwijl na 2006 de huidige historiserende ramen en dubbele deur zijn ingebracht; de bovenzijde van de puien is aan het zicht onttrokken door plaatmateriaal (na 2006).

230. Oostelijke verbindingvleugel, begane grond, zuidelijke woonkamer (1904-1905), detail van de omtimmerde stalen onderslagbalk uit 1904-1905 (waaronder oorspronkelijk een houten wand stond) en een aantal balken van de dakconstructie (1904-1905).

231. Oostelijke verbindingvleugel, begane grond, zuidelijke woonkamer (1904-1905), detail van het vrijwel intacte zuidelijke segment van het stucplafond uit 1904-1905.

EERSTE VERDIEPING

232. Zuidvleugel, eerste verdieping, westelijke zijvleugel, kantoor 2 vanuit het zuidwesten, met links de doorgang naar kantoor 1, geheel rechts de doorgang naar kantoor 3 en links ervan in de noordmuur de doorgang naar de gang; kantoor 1 en 2 dateren van 1908-1909, toen de zuidvleugel op de verdieping is uitgebreid.

233. Zuidvleugel, eerste verdieping, westelijke zijvleugel, kantoor 1, westmuur, het oorspronkelijke venster heeft na 2006 nieuwe ramen gekregen.

234. Zuidvleugel, eerste verdieping, westelijke zijvleugel, kantoor 1, hetzelfde stucplafond (1908-1909) als in kantoor 2 en 3, alleen voorzien van een vlakke band.

235. Zuidvleugel, eerste verdieping, westelijke zijvleugel, kantoor 3, het vloerniveau is aangepast aan dat van kantoor 2 uit 1908-1909 en wijkt daarom af.

236. Zuidvleugel, eerste verdieping, westelijke zijvleugel, kantoor 4-west, noordmuur, de doorgang met kozijn (maar zonder de deur) stamt uit 1904-1905.

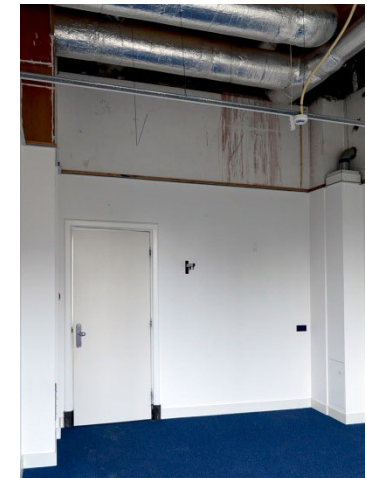
237. Zuidvleugel, eerste verdieping, westelijke zijvleugel, kantoor 4-west, het stucplafond met vlakke band dateert van 1908-1909.

238. Zuidvleugel, eerste verdieping, westelijke zijvleugel, kantoor 4-oost gezien vanuit kantoor 4-west, door een getoogde doorgang uit de jaren 1960.

239. Zuidvleugel, eerste verdieping, westelijke zijvleugel, kantoor 4-oost, het stucplafond met perk uit 1904-1905.

240. Zuidvleugel, eerste verdieping, hoofdgebouw, kantoor 5, de doorgang vanuit de gang met zicht op het oorspronkelijke kozijn (1904-1905) met dito gepaneelde deur
 241. Zuidvleugel, eerste verdieping, hoofdgebouw, kantoor 5 vanuit het zuidwesten; de oorspronkelijke deur is aan de binnenzijde voorzien van plaatmateriaal.
 242. Zuidvleugel, eerste verdieping, hoofdgebouw, kantoor 5, noordmuur, boven de doorgang met zicht op het oorspronkelijke ventilatiekanaal in de westhoek (links).

243. Zuidvleugel, eerste verdieping, hoofdgebouw, kantoor 5; het oorspronkelijke, gave stucplafond (1904-1905) met sierperk; vanwege de diverse elementen uit de bouwtijd is er bij deze ruimte sprake van een ensemble.
 244. Zuidvleugel, eerste verdieping, hoofdgebouw, kantoor 9; ook hier is de oorspronkelijke gepaneelde deur in de dito doorgang nog aanwezig (hoewel aan de binnenzijde voorzien van plaatmateriaal (verg. afb. 241), maar omdat het stucplafond is verdwenen is, is er hier geen sprake van een ensemble.

245. Zuidvleugel, eerste verdieping, oostelijke zijvleugel, kantoor 10 vanuit het noorden; de vensters in de zuidmuur van de zuidvleugel zijn allemaal oorspronkelijk, maar de ramen zijn na 2006 vernieuwd.

246. Zuidvleugel, eerste verdieping, oostelijke zijvleugel, kantoor 10, het gave stucplafond (1904-1905) met sierperk; de oorspronkelijke doorgang bezit echter geen gepaneelde deur meer, waardoor er niet kan worden gesproken van een ensemble.

247. Zuidvleugel, eerste verdieping, oostelijke zijvleugel, kantoor 11 vanuit het zuidwesten, de oostelijke doorgang, naar kantoor 12, dateert van 1908-1909, de pui van later.

248. Zuidvleugel, eerste verdieping, oostelijke zijvleugel, kantoor 12 vanuit het zuidoosten, met de oorspronkelijke doorgang naar de gang; toen hier in 2000-2001 twee kantoren zijn samengevoegd, is de oostelijke doorgang gedicht (zie afb. 294).

249. Zuidvleugel, eerste verdieping, oostelijke zijvleugel, kantoor 12, een stalen balk uit 1904-1905 boven de gesloopte scheidingmuur, tussen de stucplafonds uit 1904-1905.

250. Zuidvleugel, eerste verdieping, oostelijke zijvleugel, kantoor 13 vanuit het noordwesten; deze ruimte is ontstaan in 1908-1909, toen de verdieping van de zuidvleugel is uitgebreid.

251. Zuidvleugel, eerste verdieping, oostelijke zijvleugel, kantoor 13 vanuit het zuidoosten.

252. Zuidvleugel, eerste verdieping, oostelijke zijvleugel, kantoor 14 vanuit het westen; deze ruimte is ontstaan in 1908-1909, toen de verdieping van de zuidvleugel is uitgebreid.

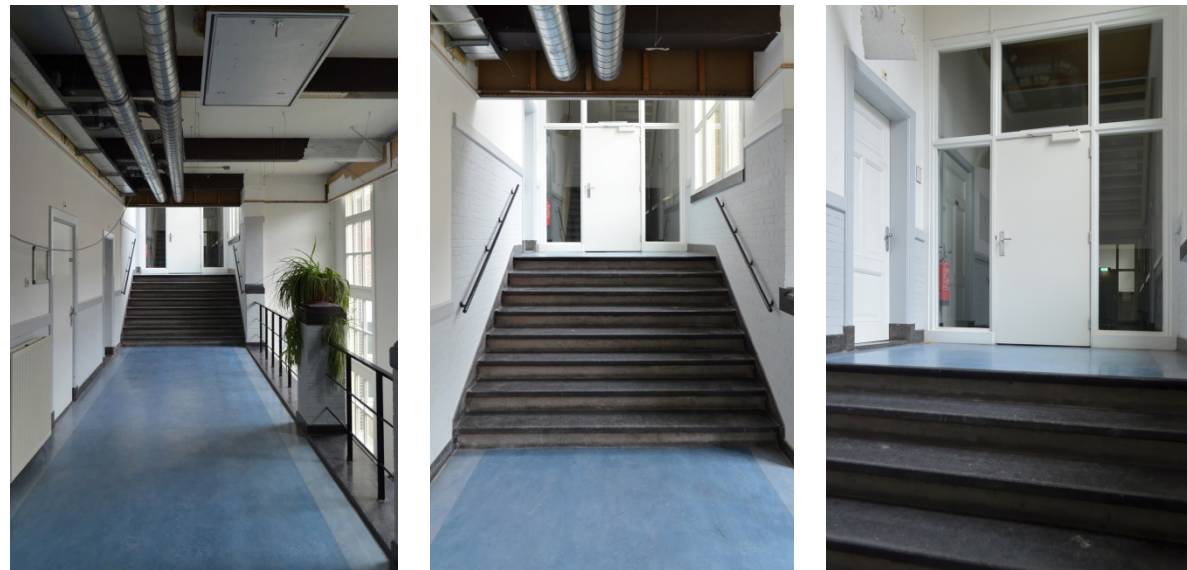
253. Zuidvleugel, eerste verdieping, oostelijke zijvleugel, kantoor 14, het oorspronkelijke stucplafond met vlakke band uit 1908-1909, zoals ook toegepast in kantoor 13, 12 en 11.

254. Zuidvleugel, eerste verdieping, oostelijke zijvleugel, gang vanuit het westen; de oorspronkelijke trappen zijn gemaakt van gewapend beton en Namense steen.

255. Zuidvleugel, eerste verdieping, oostelijke zijvleugel, gang, oostmuur, de open doorgang uit 1908-1908 leidt naar de uitbreiding van de zuidvleugel (kantoor 13 en 14).
 256. Zuidvleugel, eerste verdieping, oostelijke zijvleugel, gang vanuit het noordoosten, met de oorspronkelijke lambrisering, overschilderd in de jaren 1990-1994.

257. Zuidvleugel, eerste verdieping, oostelijke zijvleugel, gang vanuit het oosten, met rechts het oorspronkelijke smeedijzeren traphek (1904-1905).
 258. Zuidvleugel, eerste verdieping, oostelijke zijvleugel, gang, de trap (1904-1905) naar de verdieping van het hoofdgebouw.
 259. Zuidvleugel, eerste verdieping, oostelijke zijvleugel, gang van het hoofdgebouw, met links de doorgang naar kantoor 9, voorzien van een oorspronkelijk kozijn en dito gepaneelde deur, terwijl de tochtplui naar de centrale gang dateert van 1990-1994.

260. Zuidvleugel, eerste verdieping, hoofdgebouw, gang vanuit het noordwesten, met zicht op de stalen bordestrap (1987-1989) naar de zolder.

261. Zuidvleugel, eerste verdieping, hoofdgebouw, gang vanuit het noordoosten, richting de tochtput (1990-1994) naar de westelijke gang.

262. Zuidvleugel, eerste verdieping, hoofdgebouw, gang, zuidmuur, centrale doorgang naar kantoor 7, voorzien van een oorspronkelijk kozijn en dito gepaneelde deur.

263. Zuidvleugel, eerste verdieping, hoofdgebouw, gang, noordmuur, oostelijke doorgang naar de vm. kerk, voorzien van een oorspronkelijk kozijn en dito gepaneelde deur.

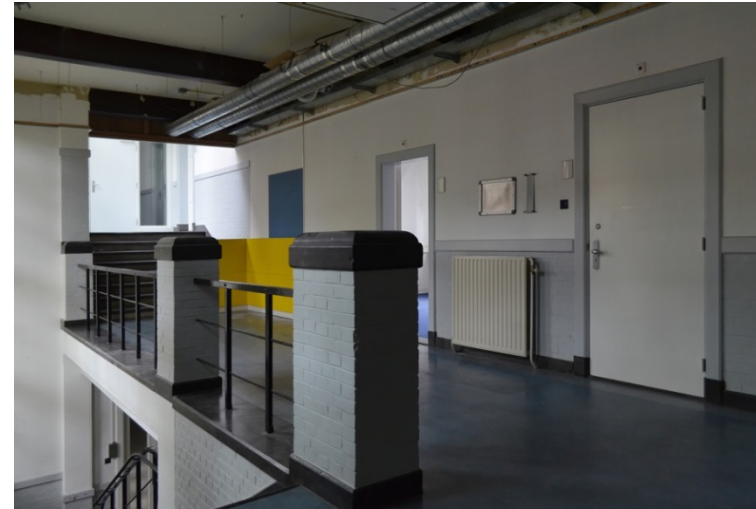
264. Zuidvleugel, eerste verdieping, hoofdgebouw, vm. kerk, oostmuur, met een rond venster boven het voormalige podium t.b.v. de preekstoel.

265. Zuidvleugel, eerste verdieping, hoofdgebouw, vm. kerk, zuidmuur, met de twee westelijke oorspronkelijke doorgangen met dito kozijnen en gepaneelde deuren; de oostelijke doorgang bezit eveneens een kozijn met gepaneelde deur uit de bouwtijd (1904-1905; afb. 263).

266. Zuidvleugel, eerste verdieping, hoofdgebouw, vm. kerk vanuit het zuidoosten, met in de hoeken bakstenen ventilatieschachten uit de bouwtijd.

267. Zuidvleugel, eerste verdieping, hoofdgebouw, vm. kerk, het oorspronkelijk stucplafond met sierperken, die met de kozijnen en deuren een ensemble vormen.

268. Zuidvleugel, eerste verdieping, westelijke zijvleugel, gang vanuit het zuidwesten met links de oorspronkelijke trap in het uitbouwde trappenhuis naar de begane grond en op de achtergrond de trap naar de hoger gelegen verdieping van het hoofdgebouw.

269. Zuidvleugel, eerste verdieping, westelijke zijvleugel, gang vanuit het noordwesten, met zicht op de oorspronkelijke doorgangen in de zuidmuur naar kantoor 3 en 4, waarvan de oostelijke (links) recent is gedicht met plaatmateriaal.

270. Zuidvleugel, eerste verdieping, westelijke zijvleugel, gang, het gestucte betonplafond met dito draagbalken (1904-1905), waarin een gat voor een koker is gezaagd.

271. Zuidvleugel, eerste verdieping, westelijke zijvleugel, gang, zuidmuur, de doorgang naar kantoor 3, inclusief oorspronkelijk kozijn (maar zonder de deur).

272. Zuidvleugel, eerste verdieping, westelijke zijvleugel, gang, noordmuur; de doorgang uit 1904-1905 met pui (1990-1994) naar de gang in de westelijke verbindingsvleugel.

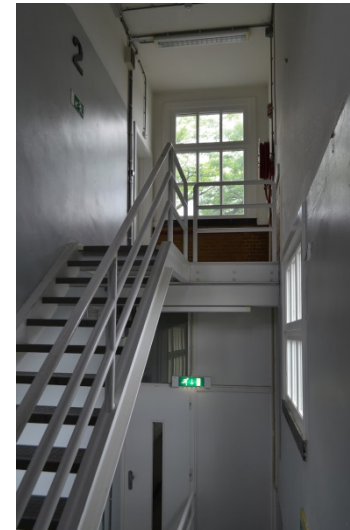
273. Westelijke verbindingsvleugel, eerste verdieping, gang vanuit het zuiden, met de oorspronkelijke lambrisering en tegelvloer en het dito plafond uit 1904-1905.

274. Westelijke verbindingsvleugel, eerste verdieping, gang vanuit het noorden; de trap (noord) en pui (zuid) buiten beschouwing gelaten is er sprake van een ensemble.

275. Westelijke verbindingsvleugel, eerste verdieping, gang, detail van de oorspronkelijke lambrisering (1904-1905) met zijn overschilderde houten lambriseringslijst.

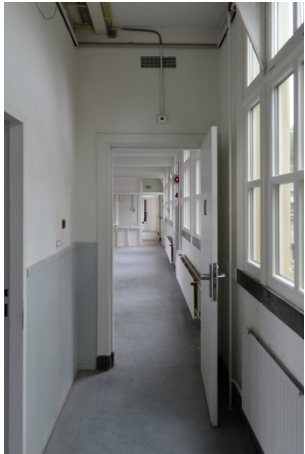
276. Westelijke verbindingsvleugel, eerste verdieping, gang, detail van oorspronkelijke, diagonaal gelegde keramische tegelvloer (1904-1905).

277. Westelijke verbindingsvleugel, eerste verdieping, trappenhuis, noordmuur met zicht op de intacte privaatvenstertjes uit 1908-1909.

278. Westelijke verbindingsvleugel, eerste verdieping, trappenhuis vanuit het noordwesten; de trap uit 1908-1909 is in 1987-1989 door het huidige stalen exemplaar vervangen, dat toen ook is doorgetrokken naar de begane grond (inbouwen in de hoeken van de woonkamers).

279. Westelijke verbindingsvleugel, tweede verdieping, trappenhuis vanuit het noordoosten met zicht op de oorspronkelijke lambrisering.

280. Centrale vleugel (of chambrettesgebouw), eerste verdieping, westelijke gang vanuit het westen richting de westelijke recreatiezaal; de zuidmuur (rechts) bezit nog de oorspronkelijke lambrisering, zijn het overschilderd in de jaren 1990-1994.

281. Centrale vleugel (of chambrettesgebouw), eerste verdieping, westelijke lokaal vanuit het zuidwesten; de noordmuur (rechts) bezit nog de oorspronkelijke lambrisering, evenals het oorspronkelijke venster waartegen na 2006 een voorzetramen zijn aangebracht.

282. Centrale vleugel (of chambrettesgebouw), eerste verdieping, westelijke recreatiezaal, detail van het gestucte, gewapend-betonnen plafond uit 1904-1905.

283. Centrale vleugel (of chambrettesgebouw), eerste verdieping, westelijke recreatiezaal vanuit het zuidwesten, richting de observatieruimte.

284. Centrale vleugel (of chambrettesgebouw), eerste verdieping, westelijke recreatiezaal vanuit het noordwesten; de oorspronkelijke vensters in de zuidmuur (rechts) hebben na 2006 nieuwe ramen gekregen, terwijl de dito vensters in de noordmuur alleen zijn voorzien van voorzetramen.

285. Centrale vleugel (of chambrettesgebouw), eerste verdieping, observatie- en opslagruimte aan de zuidzijde vanuit het westen, met de doorgang naar de oostelijke recreatiezaal; hier ontbreekt al vanaf de bouw (1904-1905) de lambrisering tegen de zuidmuur (net als bij de noordmuur).
286. Centrale vleugel (of chambrettesgebouw), eerste verdieping, observatie- en opslagruimte aan de zuidzijde vanuit het westen, met links de doorgang naar de trap uit 2000-2001 naar de begane grond.
287. Centrale vleugel (of chambrettesgebouw), eerste verdieping, observatie- en opslagruimte aan de noordzijde vanuit het westen, zowel aan de noord- als zuidzijde vormen de doorgangen bij de gevels al sinds de bouwtijd enfilade.

288. Centrale vleugel (of chambrettesgebouw), eerste verdieping, oostelijke recreatiezaal vanuit het zuidoosten met zijn zware gewapend-betonnen plafond/vloerconstructie.

289. Centrale vleugel (of chambrettesgebouw), eerste verdieping, oostelijke lokaal vanuit het zuidwesten; de noordmuur (rechts) bezit nog de oorspronkelijke lambrisering, maar overschilderd in de jaren 1990-1994, evenals het oorspronkelijke venster waartegen na 2006 voorzetramen zijn aangebracht.

290. Centrale vleugel (of chambrettesgebouw), eerste verdieping, oostelijke gang vanuit het westen richting de gang in de oostelijke verbindingsvleugel.

291. Centrale vleugel (of chambrettesgebouw), eerste verdieping, oostelijke gang, de zuidmuur bezit nog de oorspronkelijke lambrisering.

292. Oostelijke verbindingsvleugel, eerste verdieping, trappenhuis vanuit het zuiden; de trap uit 1908-1909 is in 1987-1989 door het huidige stalen exemplaar vervangen, dat toen ook is doorgetrokken naar de begane grond (inbouwen in de hoeken van de woonkamers).
293. Oostelijke verbindingsvleugel, eerste verdieping, trappenhuis vanuit het noordoost; op de tweede verdieping is de oorspronkelijke lambrisering nog aanwezig, maar wel overschilderd in de jaren 1990-1994.
294. Oostelijke verbindingsvleugel, eerste verdieping, gang vanuit het zuiden, met de oorspronkelijke lambrisering en dito tegelvloer en het dito plafond uit 1904-1905.
295. Oostelijke verbindingsvleugel, eerste verdieping, gang vanuit het noorden, de trap (noord) en pui (zuid) buiten beschouwing gelaten is er sprake van een ensemble.

TWEDE VERDIEPING

296. Zuidvleugel, tweede verdieping, hoofdgebouw, centrale gang, westmuur met de doorgang naar het westelijke portaal.

297. Zuidvleugel, tweede verdieping, hoofdgebouw, westelijke portaal vanuit het oosten.

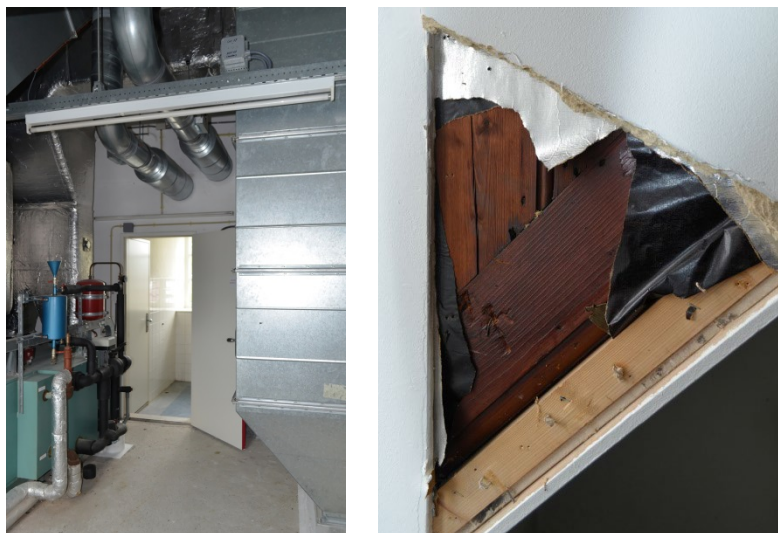
298. Zuidvleugel, tweede verdieping, hoofdgebouw, westelijke portaal, zuidwesthoek, met links de doorgang naar de technische ruimte en rechts naar een toilet (1987-1989).

299. Zuidvleugel, tweede verdieping, hoofdgebouw, centrale gang vanuit het oosten met zicht op de stalen bordestrap uit 1987-1989.

300. Zuidvleugel, tweede verdieping, hoofdgebouw, centrale gang, zuidoosthoek met rechts de doorgang naar kantoor 2 (1987-1989), met een hergebruikt kozijn met dito deur.

301. Zuidvleugel, tweede verdieping, hoofdgebouw, oostelijke portaal vanuit het westen; de doorgang met rode deur in de zuidmuur leidt naar een technische ruimte.

302. Zuidvleugel, tweede verdieping, hoofdgebouw, westelijke technische ruimte vanuit het zuidoosten.

303. Zuidvleugel, tweede verdieping, hoofdgebouw, westelijke technische ruimte, het oorspronkelijke kraalschrotenbeschoot (1904-1905) van de dakkapel.

304. Zuidvleugel, tweede verdieping, hoofdgebouw, kantoor 1 vanuit het zuidoosten, met op de voorgrond de uitgeschoven vlizotrap naar de vloering.

305. Zuidvleugel, tweede verdieping, hoofdgebouw, kantoor 1, detail van het gehavende vlakke stucplafond met dito band uit de bouwtijd (1904-1905)

306. Zuidvleugel, tweede verdieping, hoofdgebouw, kantoor 2 vanuit het noordwesten.

307. Zuidvleugel, tweede verdieping, hoofdgebouw, kantoor 2, detail van de houtconstructie ter plaatse van de voormalige trap.

308. Zuidvleugel, tweede verdieping, hoofdgebouw, oostelijke technische ruimte vanuit het noordoosten.

309. Zuidvleugel, tweede verdieping, hoofdgebouw, oostelijke technische ruimte, oostmuur, voor het venster is een luchtbehandelingskast aangebracht, waartoe het raam is vervangen door een rooster; dit is ook het geval bij de westmuur van de westelijke technische ruimte.

310. Centrale vleugel (of chambrettesgebouw), tweede verdieping, westelijke gang vanuit het oosten richting het westelijke trappenhuis en rechts naar het lokaal; de zuidmuur (links) bezit nog de oorspronkelijke lambrisering, zij het overschilderd in de jaren 1990-1994.
311. Centrale vleugel (of chambrettesgebouw), tweede verdieping, westelijk lokaal vanuit het zuidwesten; de noordmuur bezit nog de oorspronkelijke lambrisering (1908-1909), overschilderd in de jaren 1990-1994, evenals het dito venster waartegen na 2006 voorzetramen zijn aangebracht.
312. Centrale vleugel (of chambrettesgebouw), tweede verdieping, westelijk lokaal vanuit het noordoosten, zuidwand met doorgang (1987-1989) naar de gang.

313. Centrale vleugel (of chambrettesgebouw), tweede verdieping, westelijke recreatiezaal vanuit het zuidoosten, de oorspronkelijke vensters in de noordmuur (rechts) zijn na 2006 voorzien van voorzetramen. De noord- en zuidmuur bezitten nog de oorspronkelijke, maar in 1990-1994 overschilderde lambrisering.
314. Centrale vleugel (of chambrettesgebouw), tweede verdieping, westelijke recreatiezaal vanuit het noordwesten, richting de observatieruimte; de oorspronkelijke vensters in de zuidmuur (rechts) hebben na 2006 nieuwe ramen gekregen.

315. Centrale vleugel (of chambrettesgebouw), tweede verdieping, observatie- en opslagruimte aan de zuidzijde vanuit het oosten, met op de achtergrond de westelijke recreatiezaal; de zuidmuur (links) is voorzien van een oorspronkelijke lambrisering, terwijl het gat in de scheidingsmuur met de zaal laat zien dat deze muur (uit 1908-1909) niet bestaat uit gewapend beton (zoals op de eerste verdieping uit 1904-1905) maar uit metselwerk van baksteen.
316. Centrale vleugel (of chambrettesgebouw), tweede verdieping, observatie- en opslagruimte aan de zuidzijde vanuit het westen, richting de oostelijke recreatiezaal; bij de zuidmuur (rechts) ontbreekt al vanaf de bouw (1908-1909) de lambrisering van zichtwerk (dit is ook het geval bij de noordmuur).
317. Centrale vleugel (of chambrettesgebouw), tweede verdieping, oostelijke gang vanuit het oosten met rechts de doorgang naar het lokaal.
318. Centrale vleugel (of chambrettesgebouw), tweede verdieping, oostelijk lokaal vanuit het zuidoosten. gang vanuit het oosten met rechts de doorgang naar het lokaal; zowel de noordmuur als de zuidmuur in de gang bezit nog de oorspronkelijke lambrisering, zij het overschilderd in de jaren 1990-1994.

319. Centrale vleugel (of chambrettesgebouw), tweede verdieping, oostelijke recreatiezaal vanuit het noordoosten, geheel voorzien van de oorspronkelijke lambrisering.
320. Centrale vleugel (of chambrettesgebouw), tweede verdieping, oostelijke recreatiezaal vanuit het zuidwesten, met rechts de doorgang naar de oostelijke gang.

DERDE VERDIEPING

321. Zuidvleugel, tweede verdieping, hoofdgebouw, kantoor 1 vanuit het noordoosten met de uitgeschoven vliztrap naar de vliering.

322. Zuidvleugel, derde verdieping, hoofdgebouw; het kennelijk ooit vernieuwde metselwerk van het boogveld van het venster in de Vlaamse gevel van de voorgevel.

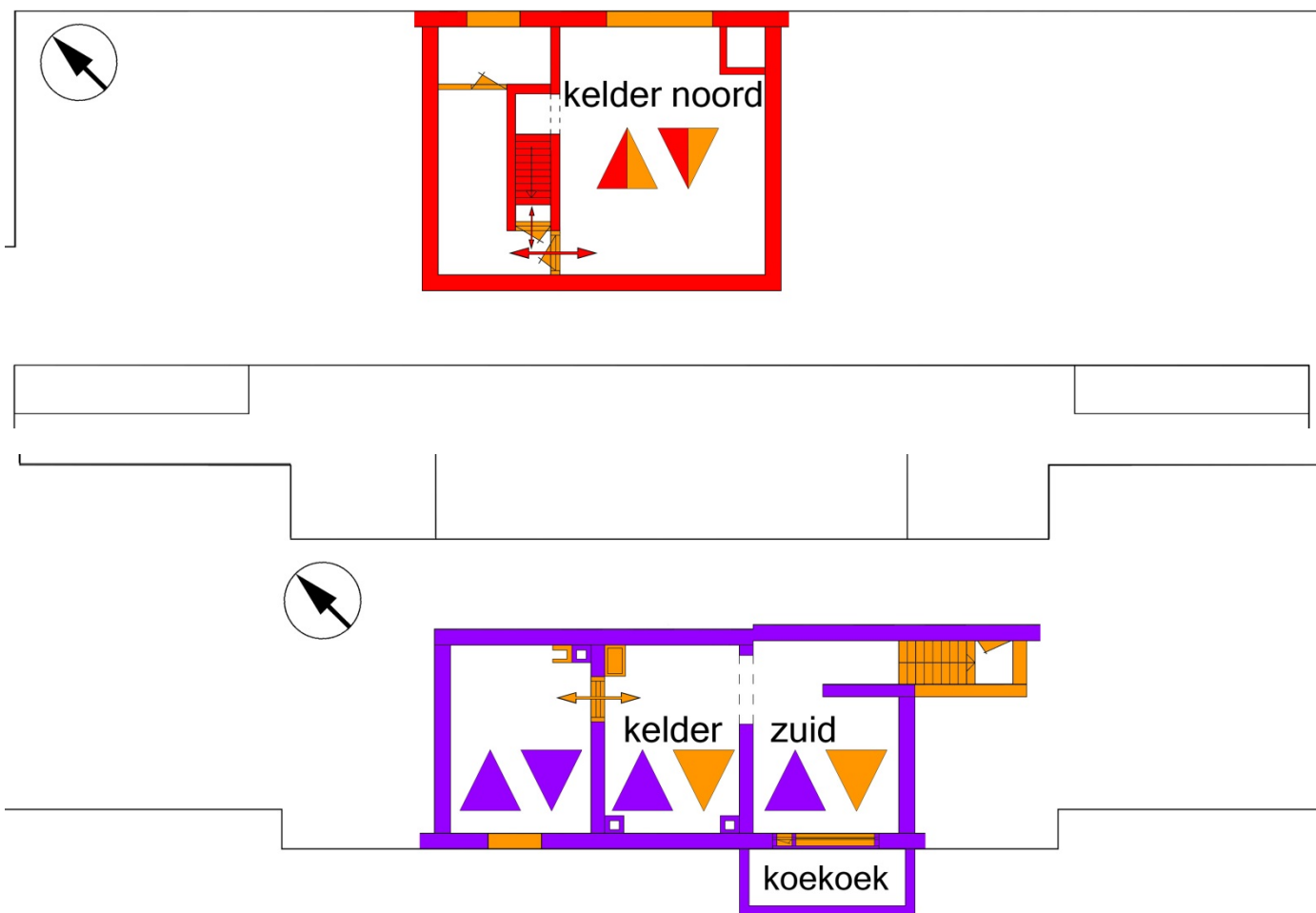

323. Zuidvleugel, derde verdieping, hoofdgebouw, vliering vanuit het zuidoosten, richting de westelijke vliering.

324. Zuidvleugel, derde verdieping, hoofdgebouw, westelijke vliering vanuit het oosten.

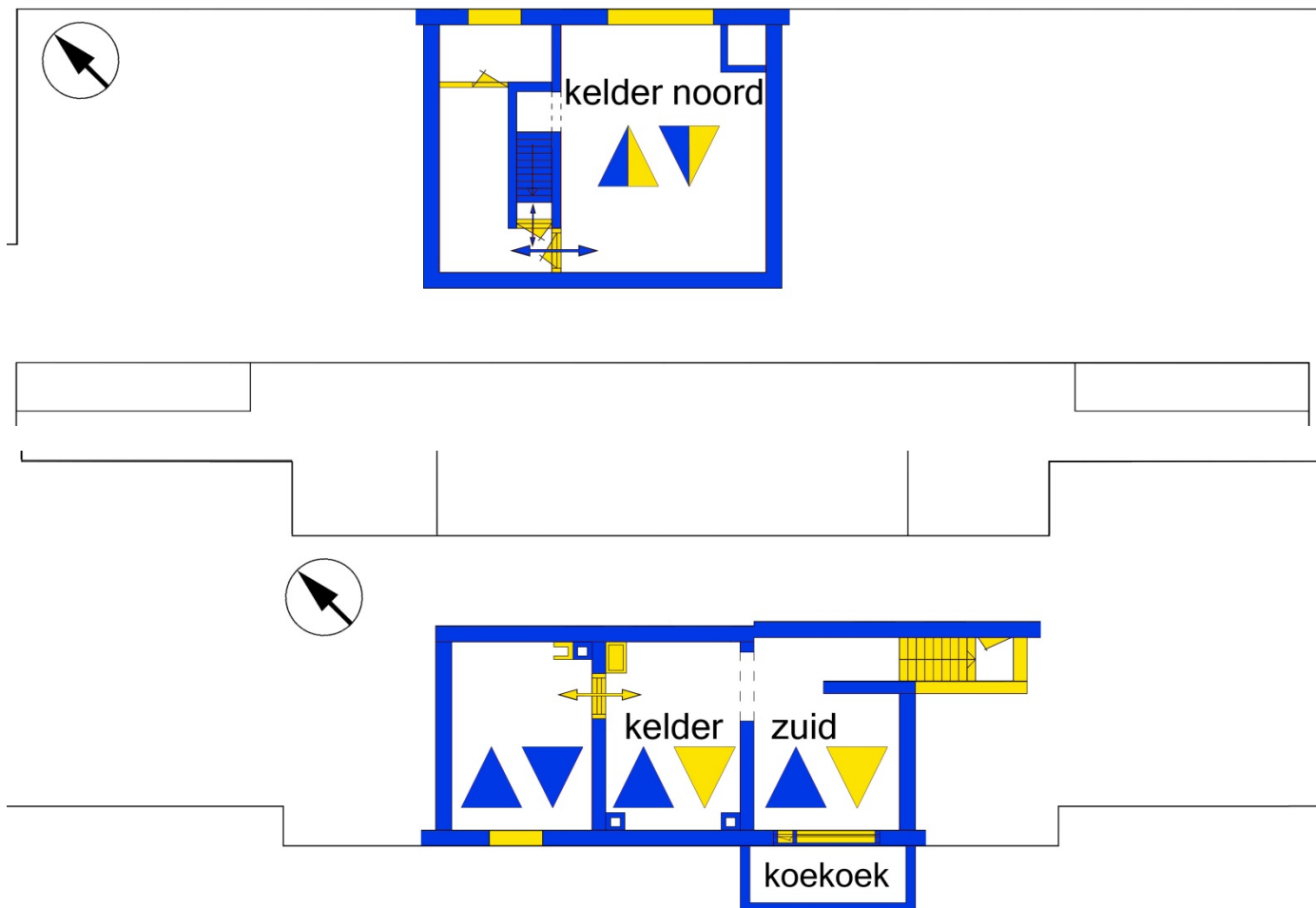
325. Zuidvleugel, derde verdieping, hoofdgebouw, vliering vanuit het zuidwesten, richting de oostelijke vliering.

BIJLAGE: FASERINGS- EN WAARDESTELLINGSPLATTEGRONDEN: PER VLEUGEL

Eikenstein, fasering, monumentale kern kelderverdieping: noord- en zuidkelder, 2020; noorden is linksboven (RVB; bewerkt door *De Fabryck*). Zie ook p. 5.

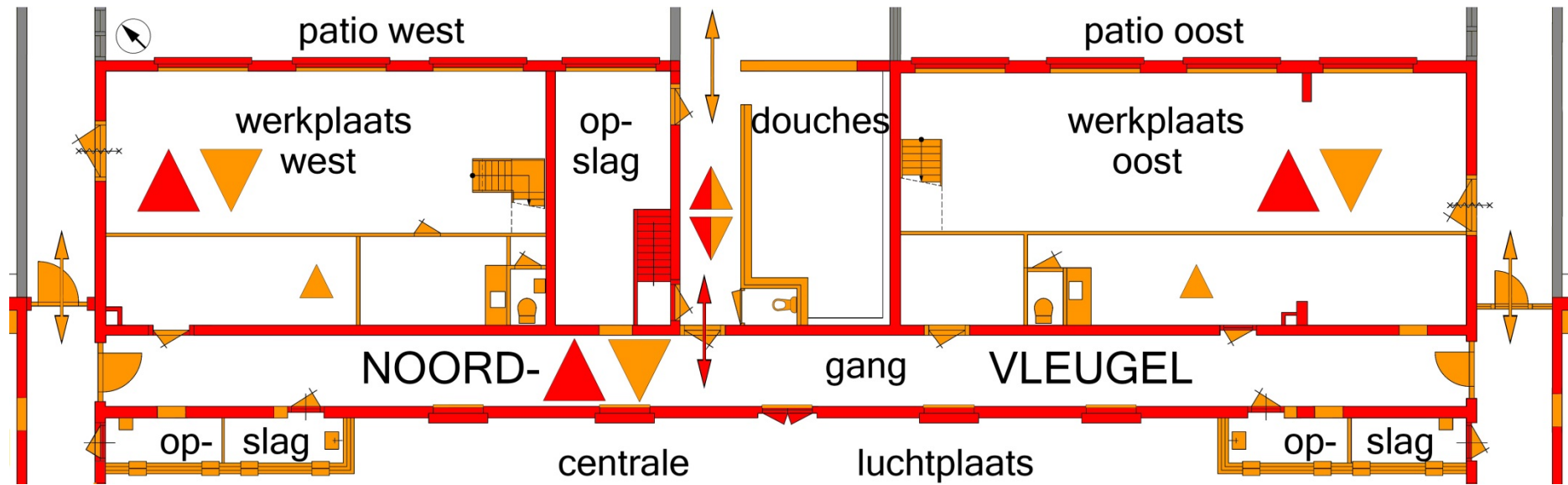
- Renvooi: ● = 1904-1905 ● = 1908-1909 ● = na 1949 ● = niet meer aanwezig
- ▲ = plafond; linkerhelft: plafondconstructie; rechterhelft: onderplafond van stucwerk
- ▼ = vloer; linkerhelft: vloerconstructie; rechterhelft: vloerbedekking/afwerking

Eikenstein, bouwhistorische waardestelling, monumentale kern kelderverdieping: noord- en zuidkelder, 2020; noorden is linksboven (RVB; bewerkt door De Fabryck). Zie p. 6.
 Renvooi; conform de 'Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek' (Den Haag 2009):

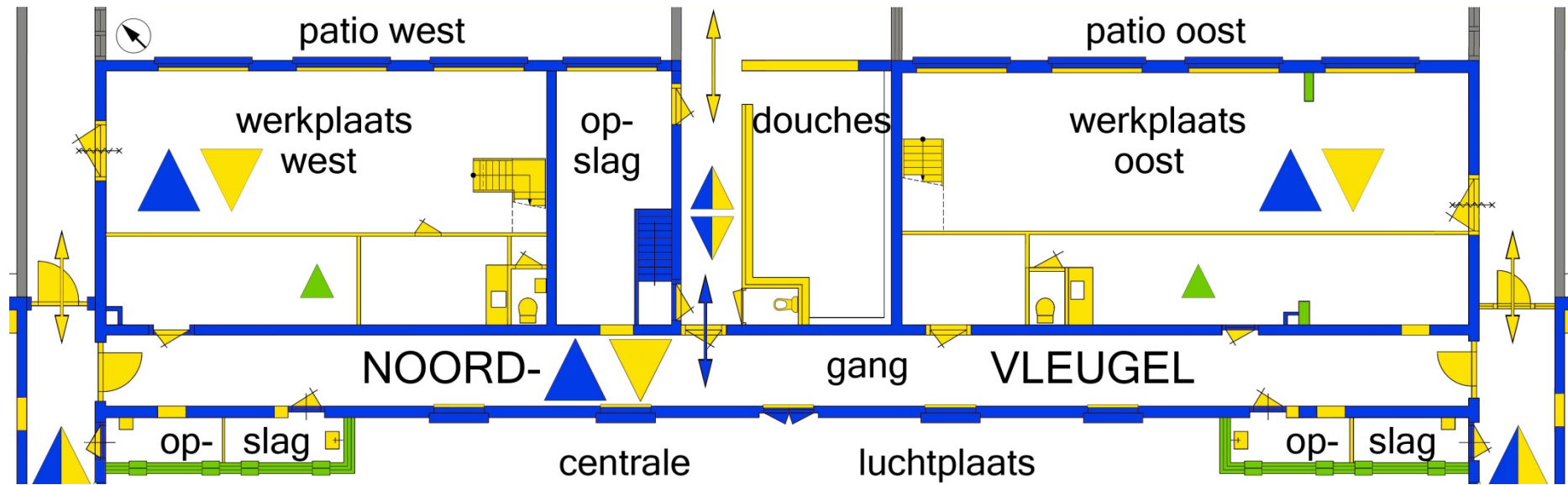
- = hoge bouwhistorische waarde: van cruciaal belang voor de structuur en/of de betekenis van het object
- = positieve bouwhistorische waarde: van belang voor de voor de structuur en/of de betekenis van het object
- = indifferente bouwhistorische waarde: van weinig belang voor de structuur en/of de betekenis van het object
- ▲ = plafond; linkerhelft: plafondconstructie; rechterhelft: onderplafond van stucwerk; ▼ = vloer; linkerhelft: vloerconstructie; rechterhelft: vloerbedekking/afwerking

BEGANE GROND

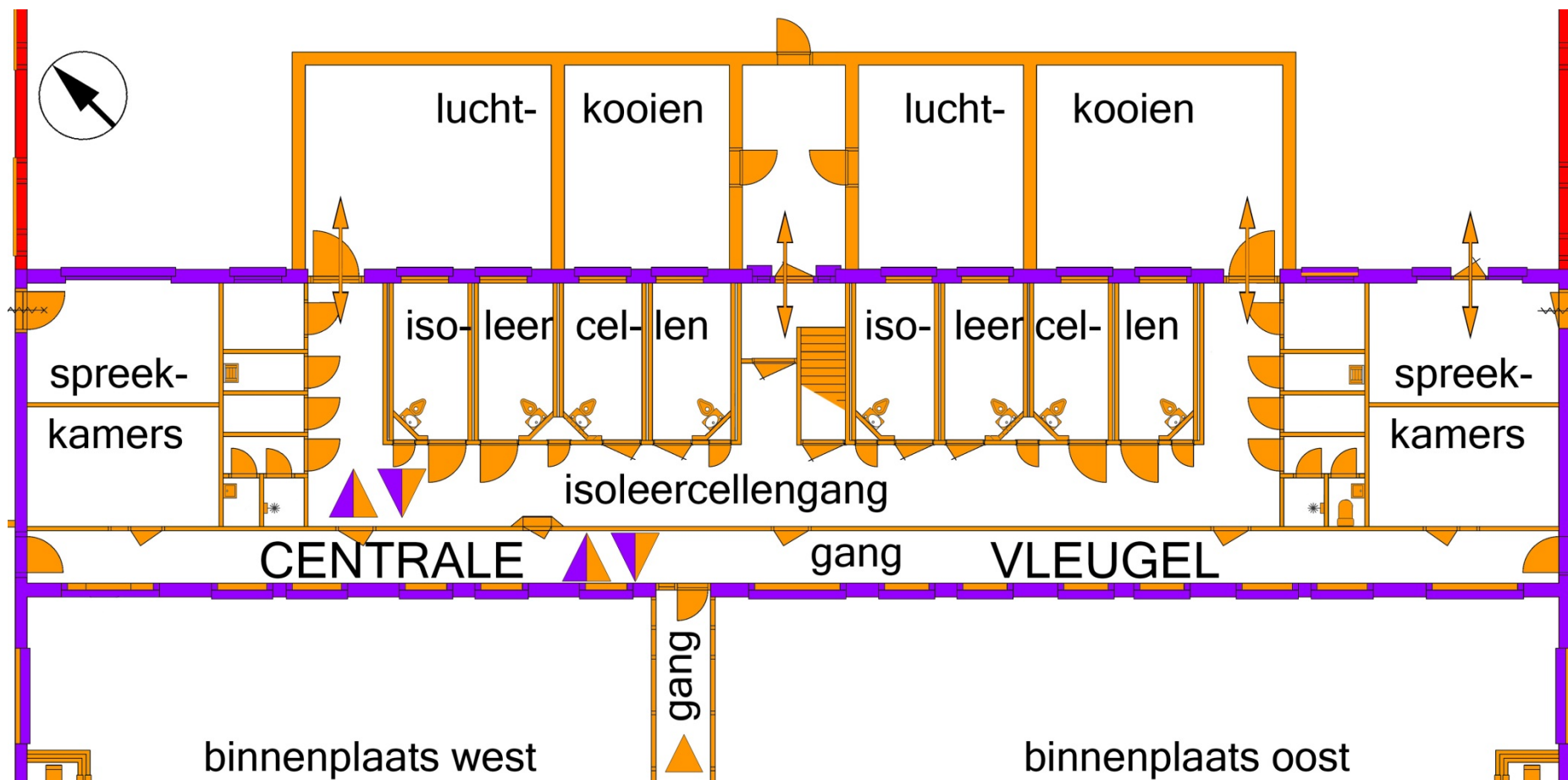
Eikenstein, fasering, monumentale kern begane grond: noordvleugel, 2020; noorden is linksboven (RVB; bewerkt door De Fabryck). Zie ook p. 7.

- Renvooi: ● = 1904-1905 ● = 1908-1909 ● = na 1949 ● = niet meer aanwezig
- ▲ = plafond; linkerhelft: plafondconstructie; rechterhelft: onderplafond van stucwerk
- ▼ = vloer; linkerhelft: vloerconstructie; rechterhelft: vloerbedekking/afwerking

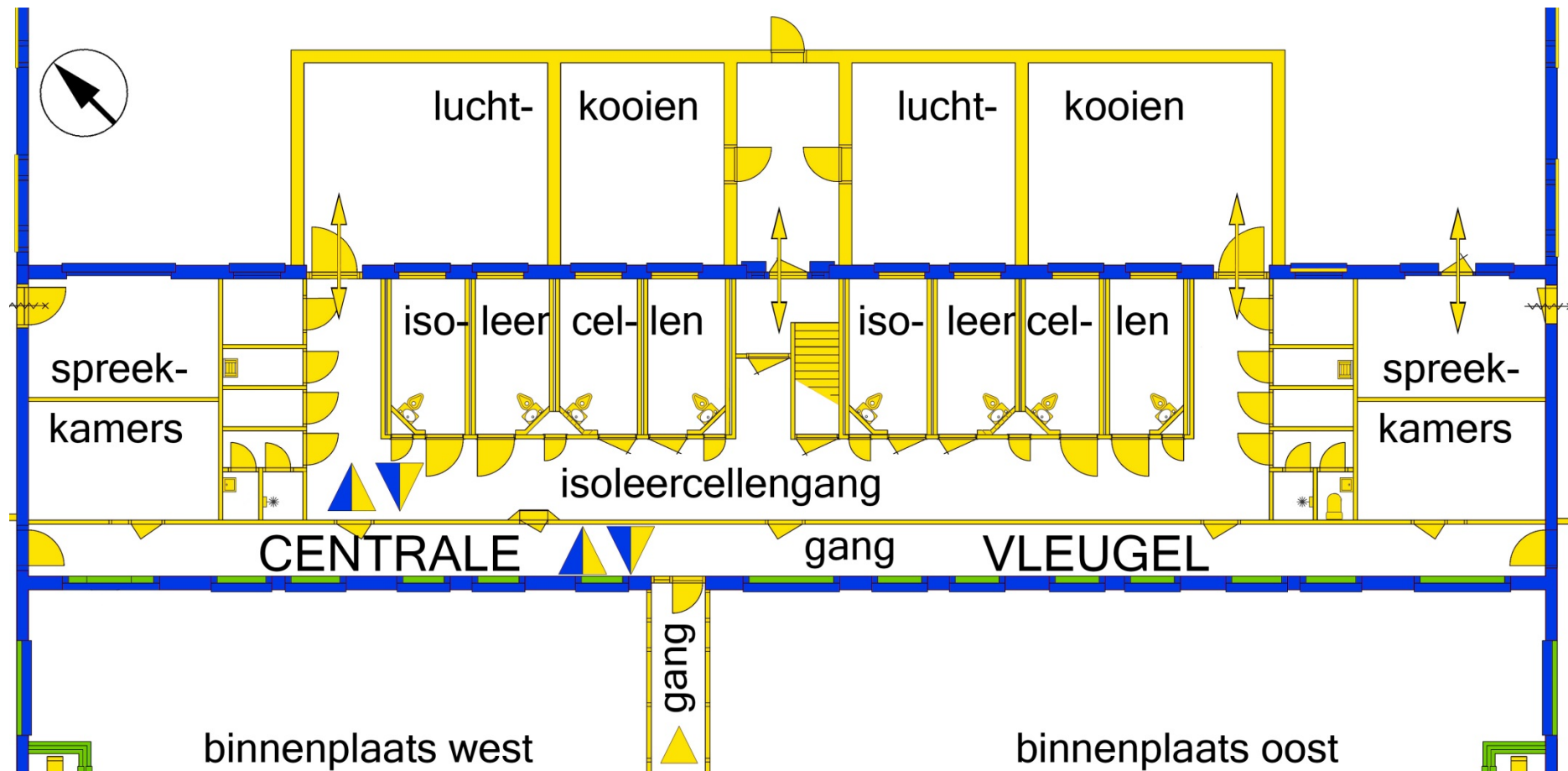
Eikenstein, *bouwhistorische waardestelling, monumentale kern begane grond: noordvleugel*, 2020; noorden is linksboven (RVB; bewerkt door *De Fabryck*).
 Renvooi; conform de 'Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek' (Den Haag 2009): **Zie ook p. 8.**

- = hoge bouwhistorische waarde: van cruciaal belang voor de structuur en/of de betekenis van het object
- = positieve bouwhistorische waarde: van belang voor de voor de structuur en/of de betekenis van het object
- = indifferente bouwhistorische waarde: van weinig belang voor de structuur en/of de betekenis van het object
- ▲ = plafond; linkerhelft: plafondconstructie; rechterhelft: onderplafond van stucwerk; ▼ = vloer; linkerhelft: vloerconstructie; rechterhelft: vloerbedekking/afwerking

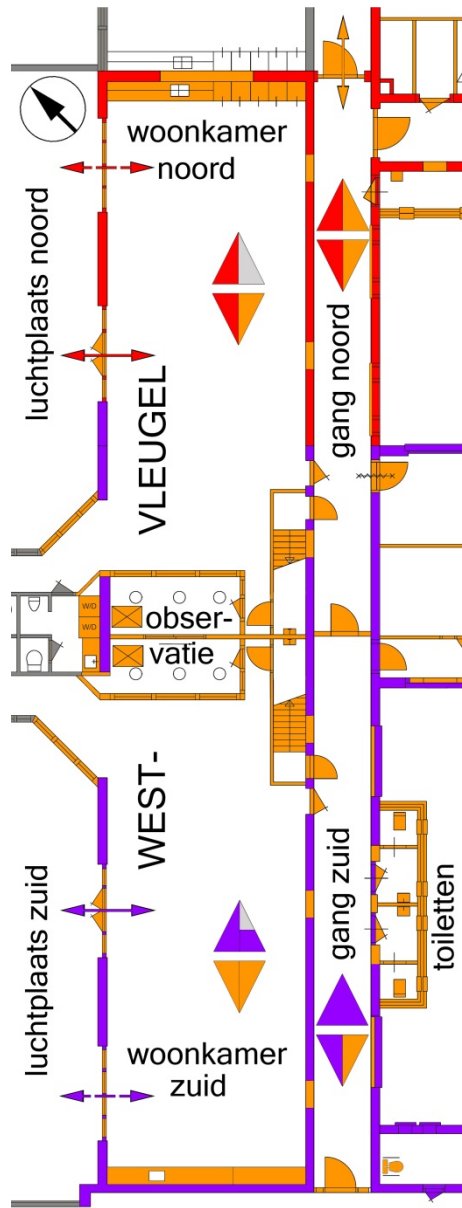
Eikenstein, fasering, monumentale kern begane grond: centrale vleugel, 2020; noorden is linksboven (RVB; bewerkt door De Fabryck). Zie ook p. 7.

- Renvooi: ● = 1904-1905 ● = 1908-1909 ● = na 1949 ● = niet meer aanwezig
- ▲ = plafond; linkerhelft: plafondconstructie; rechterhelft: onderplafond van stucwerk
- ▼ = vloer; linkerhelft: vloerconstructie; rechterhelft: vloerbedekking/afwerking

Eikenstein, **bouwhistorische waardestelling, monumentale kern begane grond: centrale vleugel**, 2020; noorden is linksboven (RVB; bewerkt door De Fabryck).
 Renvooi; conform de 'Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek' (Den Haag 2009): **Zie ook p. 8.**

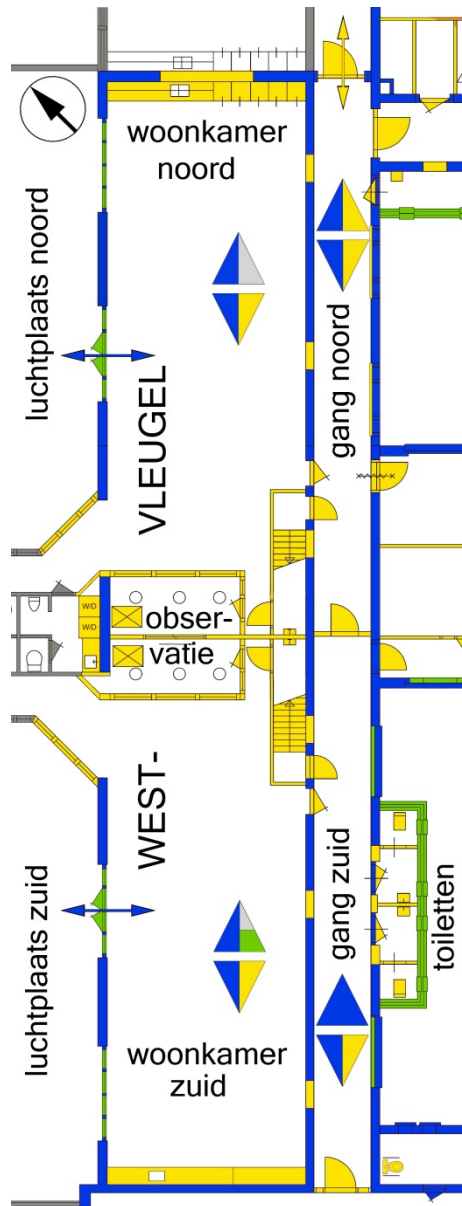
- = hoge bouwhistorische waarde: van cruciaal belang voor de structuur en/of de betekenis van het object
- = positieve bouwhistorische waarde: van belang voor de voor de structuur en/of de betekenis van het object
- = indifferente bouwhistorische waarde: van weinig belang voor de structuur en/of de betekenis van het object
- ▲ = plafond; linkerhelft: plafondconstructie; rechterhelft: onderplafond van stucwerk; ▼ = vloer; linkerhelft: vloerconstructie; rechterhelft: vloerbedekking/afwerking

Eikenstein, fasering, monumentale kern begane grond: westvleugel, 2020; noorden is linksboven (RVB; bewerkt door *De Fabryck*). Zie ook p. 7.

Renvooi:

- = 1904-1905 ● = 1908-1909 ● = na 1949 ● = niet meer aanwezig
- ▲ = plafond; linkerhelft: plafondconstructie; rechterhelft: onderplafond van stucwerk
- ▼ = vloer; linkerhelft: vloerconstructie; rechterhelft: vloerbedekking/afwerking

Eikenstein, bouwhistorische waardestelling, monumentale kern begane grond: westvleugel, 2020; noorden is linksboven (RVB; bewerkt door De Fabryck).

Zie ook p. 8.

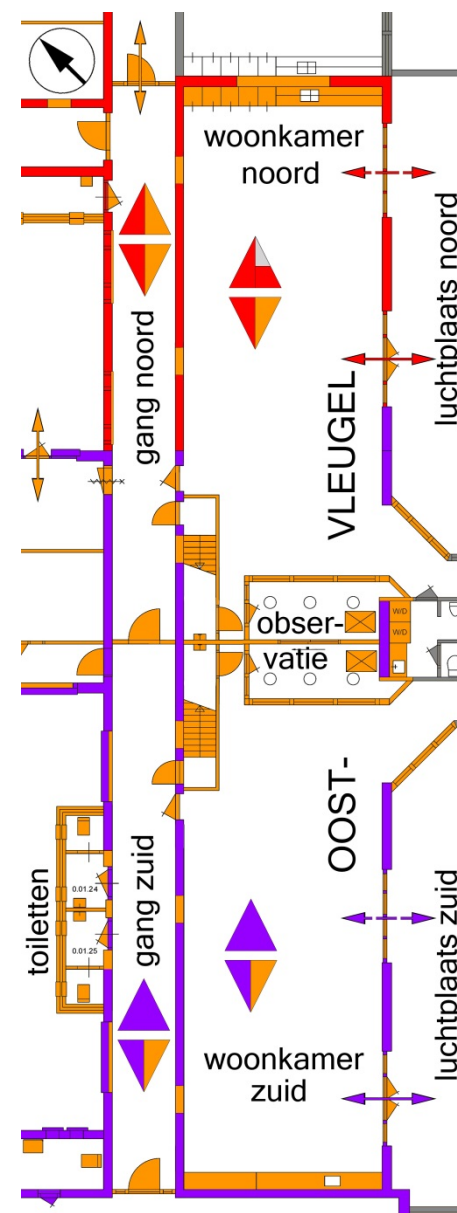
Renvooi; conform de 'Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek' (Den Haag 2009):

- = hoge bouwhistorische waarde: van cruciaal belang voor de structuur en/of de betekenis van het object
- = positieve bouwhistorische waarde: van belang voor de voor de structuur en/of de betekenis van het object
- = indifferente bouwhistorische waarde: van weinig belang voor de structuur en/of de betekenis van het object
- ▲ = plafond; linkerhelft: plafondconstructie; rechterhelft: onderplafond van stucwerk;
- ▼ = vloer; linkerhelft: vloerconstructie; rechterhelft: vloerbedekking/afwerking

Eikenstein, fasering, monumentale kern begane grond: oostvleugel, 2020; noorden is linksboven (RVB; bewerkt door De Fabryck). Zie ook p. 7.

Renvooi:

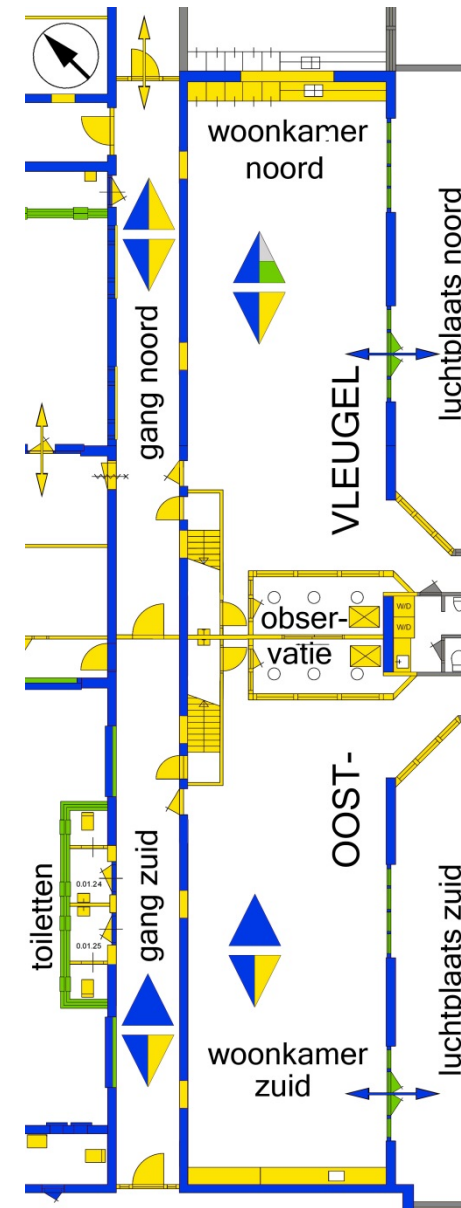
- = 1904-1905 ● = 1908-1909 ● = na 1949 ● = niet meer aanwezig
- ▲ = plafond; linkerhelft: plafondconstructie; rechterhelft: onderplafond van stucwerk
- ▼ = vloer; linkerhelft: vloerconstructie; rechterhelft: vloerbedekking/afwerking

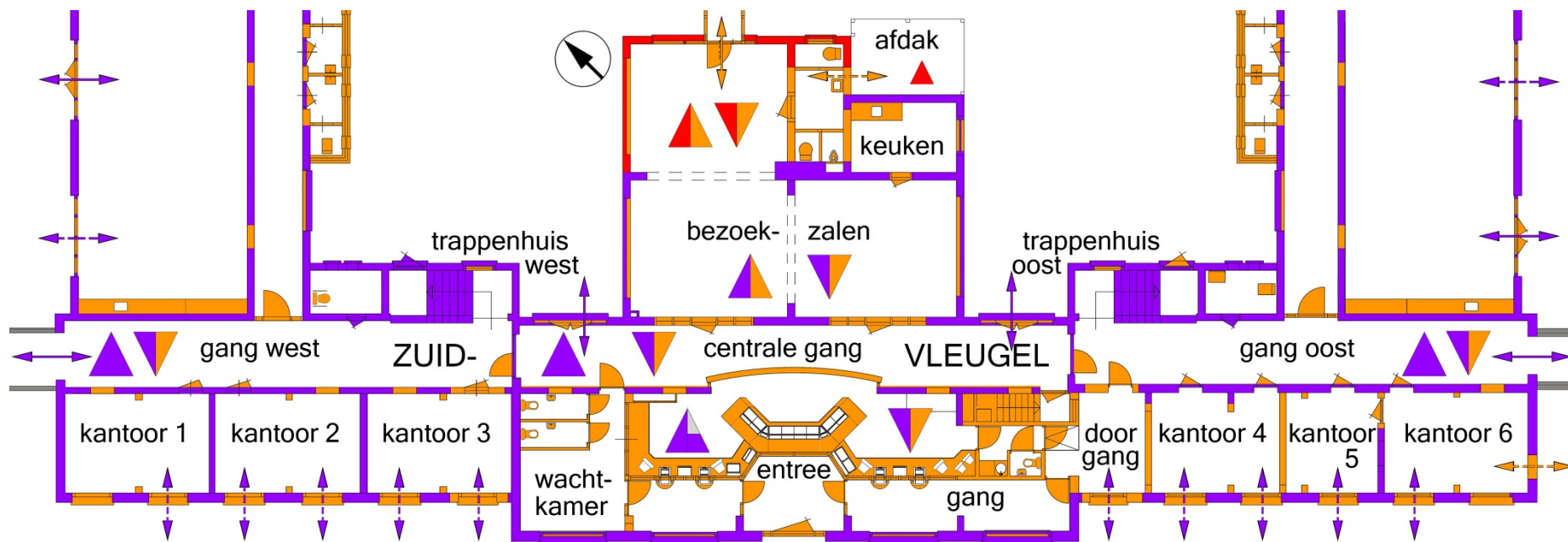

Eikenstein, bouwhistorische waardestelling, monumentale kern begane grond: oostvleugel, 2020; noorden is linksboven (RVB; bewerkt door De Fabryck). Zie ook p. 8.

Renvooi; conform de 'Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek' (Den Haag 2009):

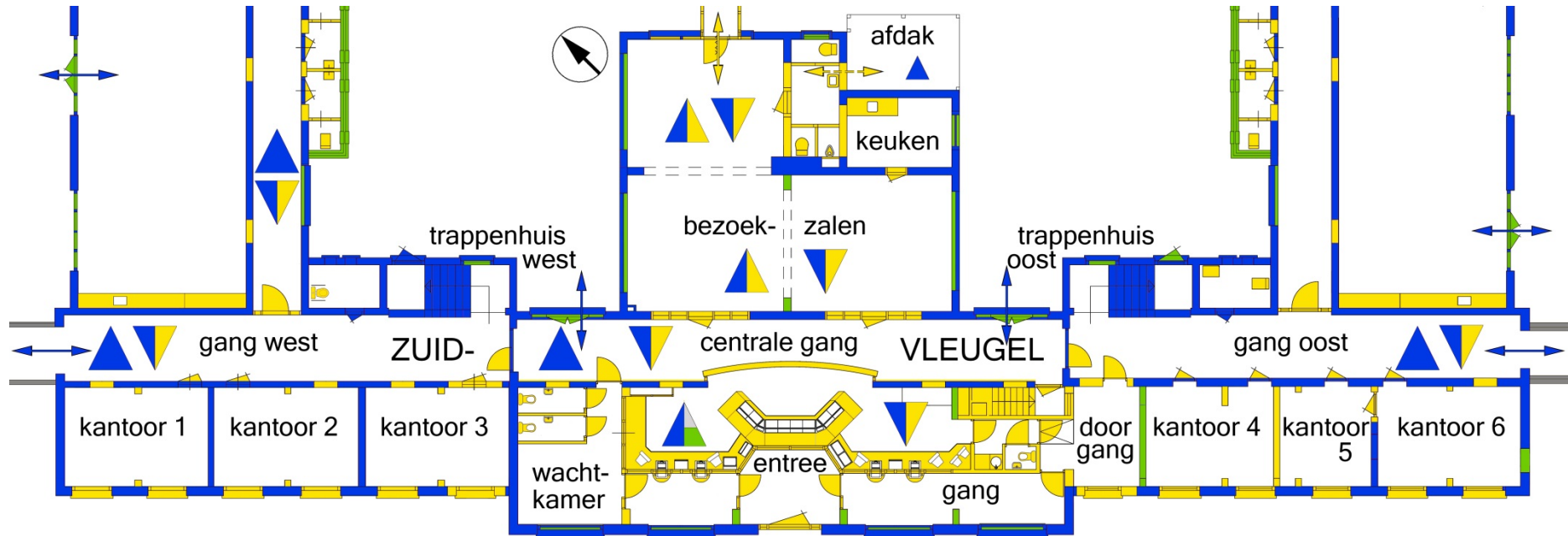
- = hoge bouwhistorische waarde: van cruciaal belang voor de structuur en/of de betekenis van het object
- = positieve bouwhistorische waarde: van belang voor de voor de structuur en/of de betekenis van het object
- = indifferente bouwhistorische waarde: van weinig belang voor de structuur en/of de betekenis van het object
- ▲ = plafond; linkerhelft: plafondconstructie; rechterhelft: onderplafond van stucwerk;
- ▼ = vloer; linkerhelft: vloerconstructie; rechterhelft: vloerbedekking/afwerking

Eikenstein, fasering, monumentale kern begane grond: zuidvleugel, 2020; noorden is linksboven (RVB; bewerkt door De Fabryck). Zie ook p. 7.

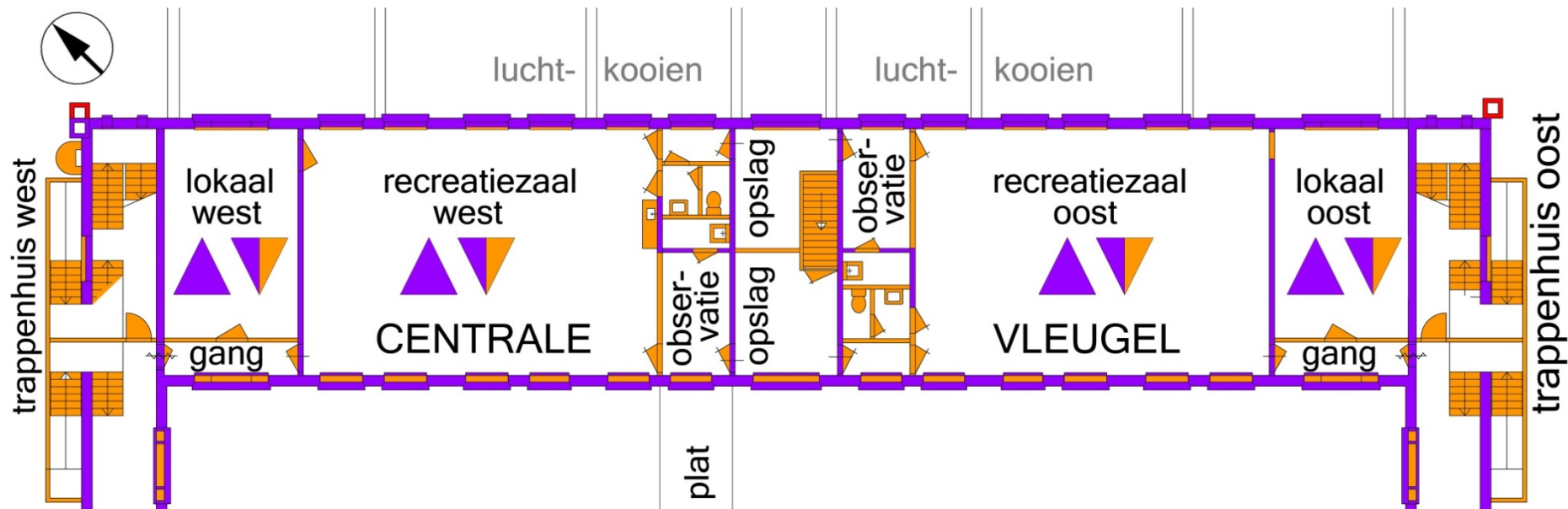
- Renvooi: ● = 1904-1905 ● = 1908-1909 ● = na 1949 ● = niet meer aanwezig
- ▲ = plafond; linkerhelft: plafondconstructie; rechterhelft: onderplafond van stucwerk
- ▼ = vloer; linkerhelft: vloerconstructie; rechterhelft: vloerbedekking/afwerking

Eikenstein, bouwhistorische waardestelling, monumentale kern begane grond: zuidvleugel, 2020; noorden is linksboven (RVB; bewerkt door De Fabryck).
 Renvooi; conform de 'Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek' (Den Haag 2009): **Zie ook p. 8.**

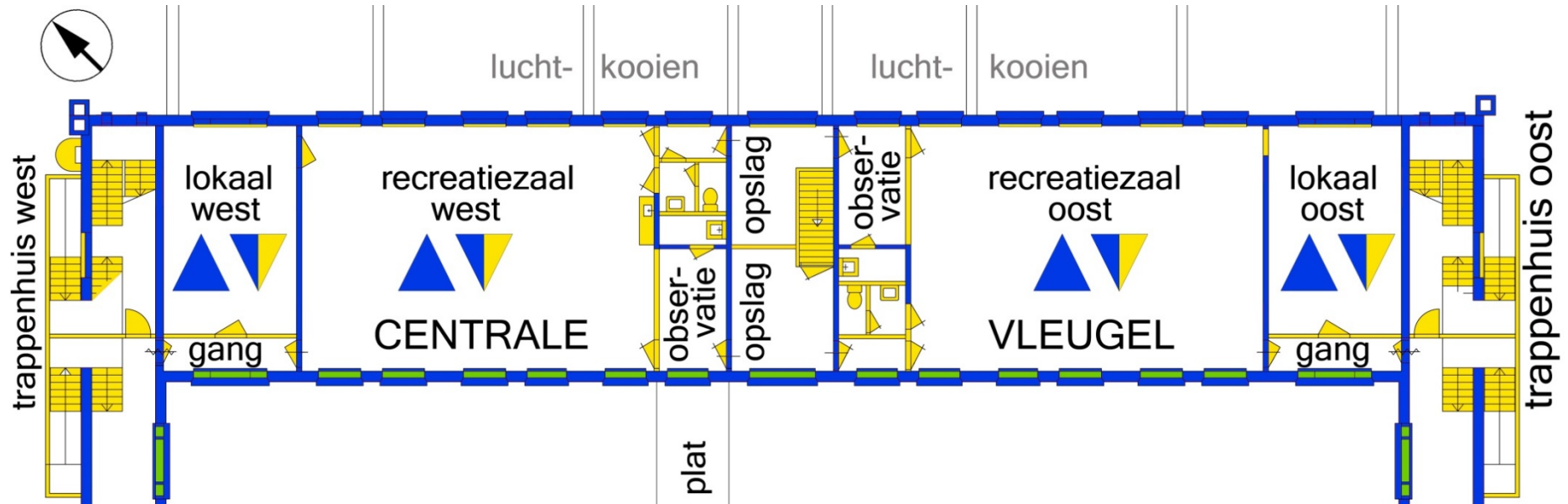
- = hoge bouwhistorische waarde: van cruciaal belang voor de structuur en/of de betekenis van het object
- = positieve bouwhistorische waarde: van belang voor de voor de structuur en/of de betekenis van het object
- = indifferente bouwhistorische waarde: van weinig belang voor de structuur en/of de betekenis van het object
- ▲ = plafond; linkerhelft: plafondconstructie; rechterhelft: onderplafond van stucwerk; ▼ = vloer; linkerhelft: vloerconstructie; rechterhelft: vloerbedekking/afwerking

EERSTE VEDIEPING

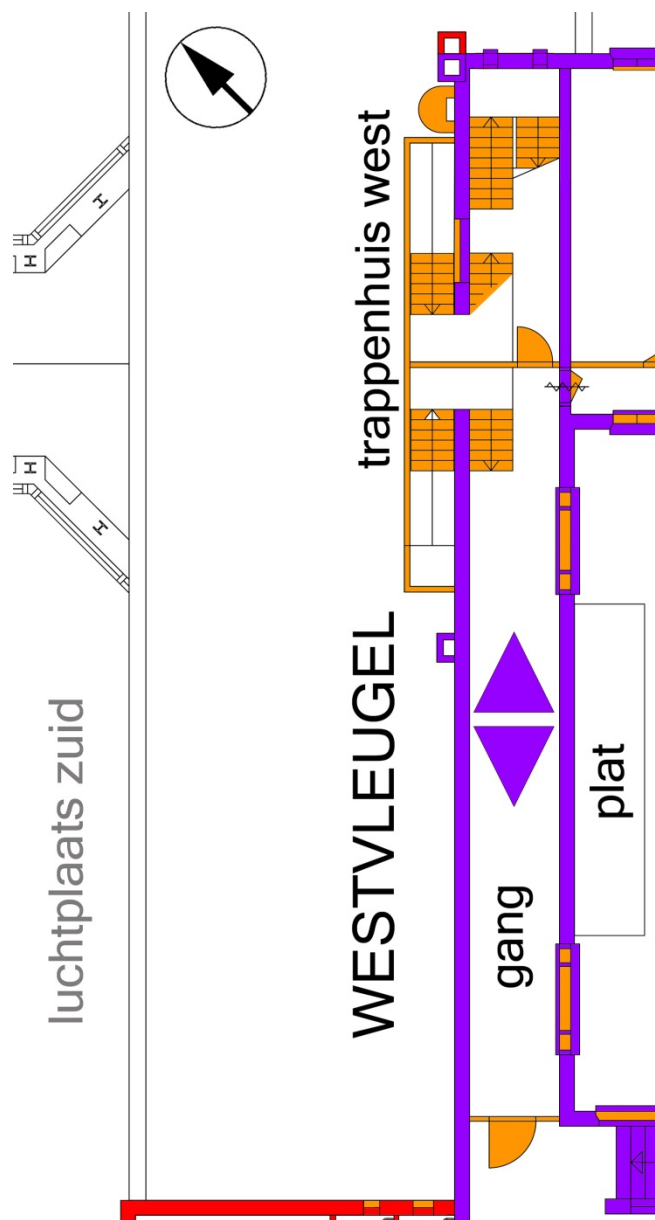
Eikenstein, fasering, monumentale kern eerste verdieping: centrale vleugel, 2020; noorden is linksboven (RVB; bewerkt door De Fabryck). Zie ook p. 9.

- Renvooi: ● = 1904-1905 ● = 1908-1909 ● = na 1949 ● = niet meer aanwezig
 ▲ = plafond; linkerhelft: plafondconstructie; rechterhelft: onderplafond van stucwerk
 ▼ = vloer; linkerhelft: vloerconstructie; rechterhelft: vloerbedekking/afwerking

Eikenstein, *bouwhistorische waardestelling, monumentale kern eerste verdieping: centrale vleugel*, 2020; noorden is linksboven (RVB; bewerkt door *De Fabryck*).
 Renvooi; conform de 'Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek' (Den Haag 2009): **Zie ook p. 10.**

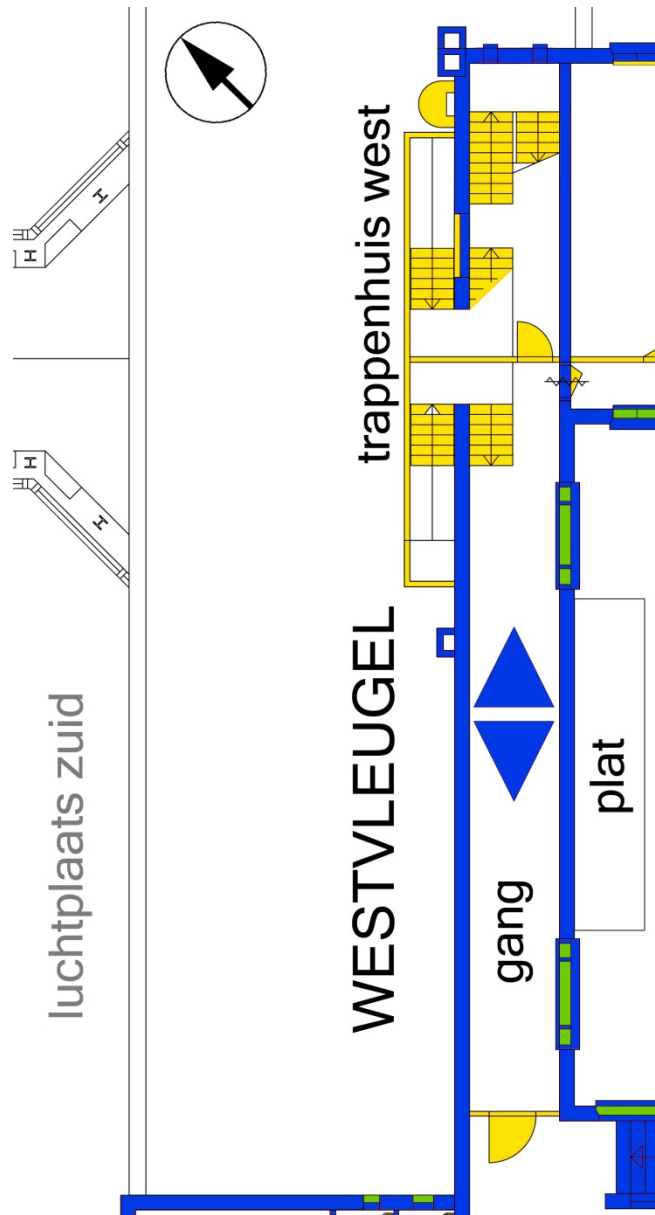
- = hoge bouwhistorische waarde: van cruciaal belang voor de structuur en/of de betekenis van het object
- = positieve bouwhistorische waarde: van belang voor de voor de structuur en/of de betekenis van het object
- = indifferente bouwhistorische waarde: van weinig belang voor de structuur en/of de betekenis van het object
- ▲ = plafond; linkerhelft: plafondconstructie; rechterhelft: onderplafond van stucwerk; ▼ = vloer; linkerhelft: vloerconstructie; rechterhelft: vloerbedekking/afwerking

Eikenstein, fasering, monumentale kern eerste verdieping: westvleugel, 2020; noorden is linksboven (RVB; bewerkt door *De Fabryck*). Zie ook p. 9.

Renvooi:

- = 1904-1905 ● = 1908-1909 ● = na 1949 ● = niet meer aanwezig
- ▲ = plafond; linkerhelft: plafondconstructie; rechterhelft: onderplafond van stucwerk
- ▼ = vloer; linkerhelft: vloerconstructie; rechterhelft: vloerbedekking/afwerking

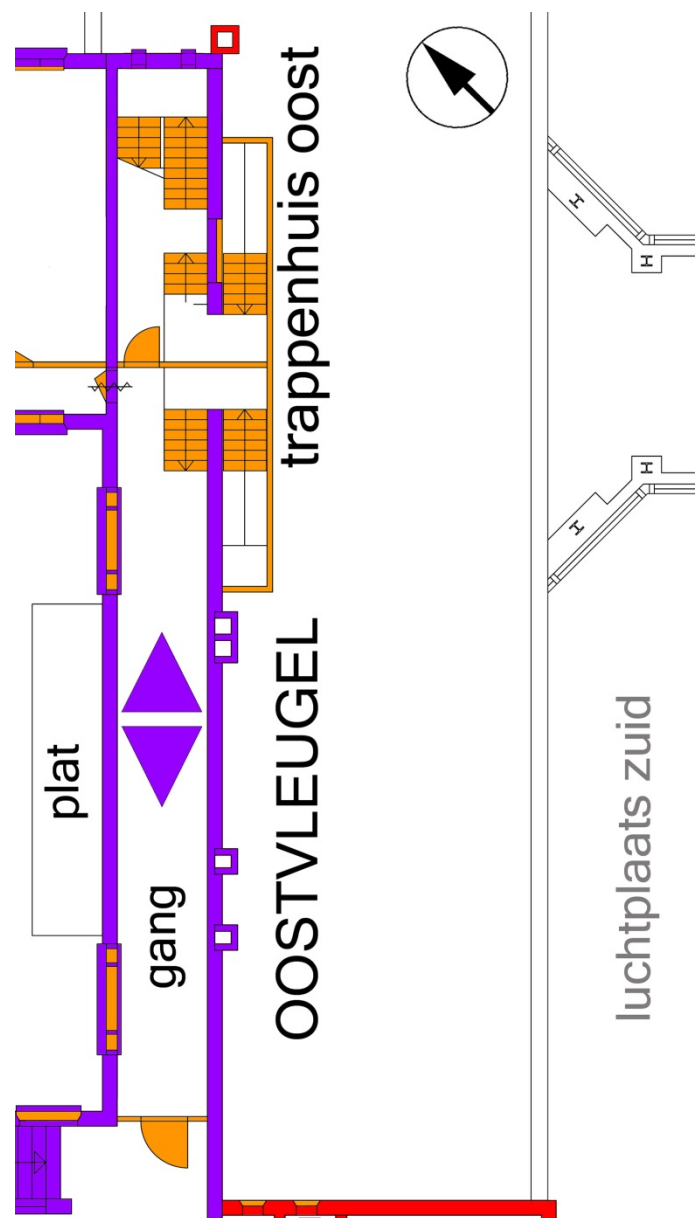

Eikenstein, bouwhistorische waardestelling, monumentale kern eerste verdieping: westvleugel, 2020; noorden is linksboven (RVB; bewerkt door De Fabryck). Zie ook p. 10.

Renvooi; conform de 'Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek' (Den Haag 2009):

- = hoge bouwhistorische waarde: van cruciaal belang voor de structuur en/of de betekenis van het object
- = positieve bouwhistorische waarde: van belang voor de voor de structuur en/of de betekenis van het object
- = indifferente bouwhistorische waarde: van weinig belang voor de structuur en/of de betekenis van het object
- ◀▶ = plafond; linkerhelft: plafondconstructie; rechterhelft: onderplafond van stucwerk;
- ◀▶ = vloer; linkerhelft: vloerconstructie; rechterhelft: vloerbedekking/afwerking

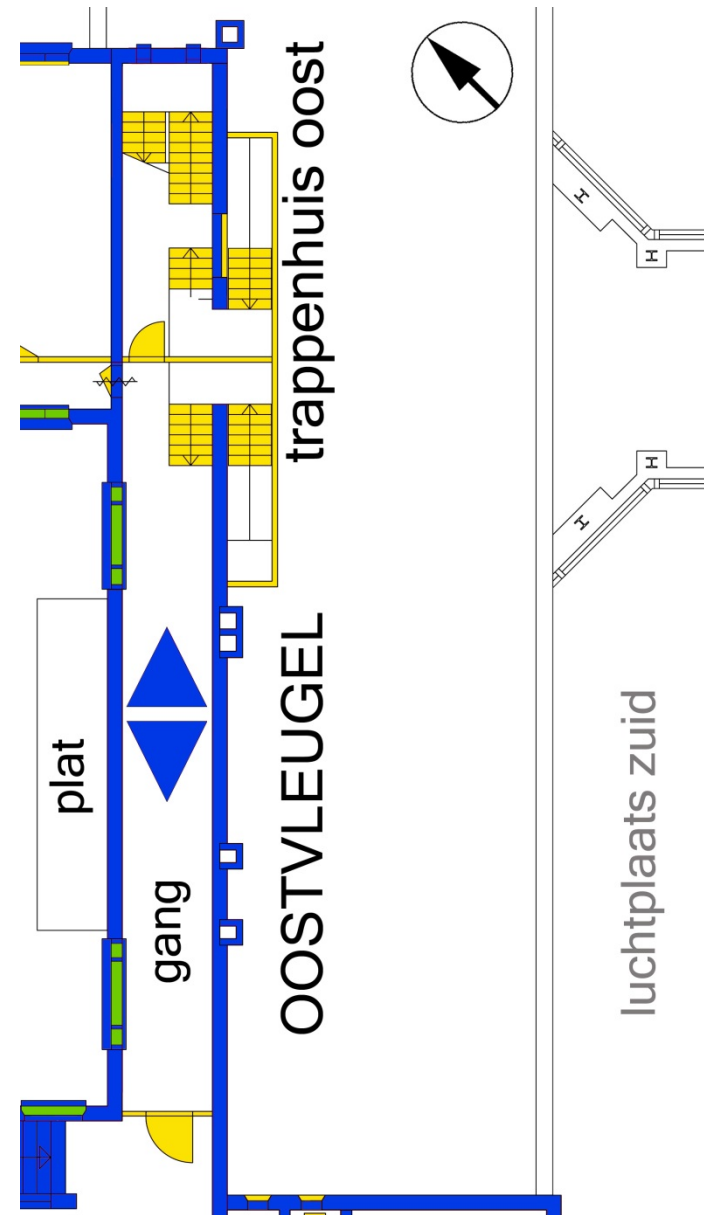
Eikenstein, fasering, monumentale kern eerste verdieping: oostvleugel, 2020;
 noorden is linksboven (RVB; bewerkt door *De Fabryck*). **Zie ook p. 9.**
 Renvooi:
 ● = 1904-1905 ● = 1908-1909 ● = na 1949 ● = niet meer aanwezig
 ▲ = plafond; linkerhelft: plafondconstructie; rechterhelft: onderplafond van stucwerk
 ▼ = vloer; linkerhelft: vloerconstructie; rechterhelft: vloerbedekking/afwerking

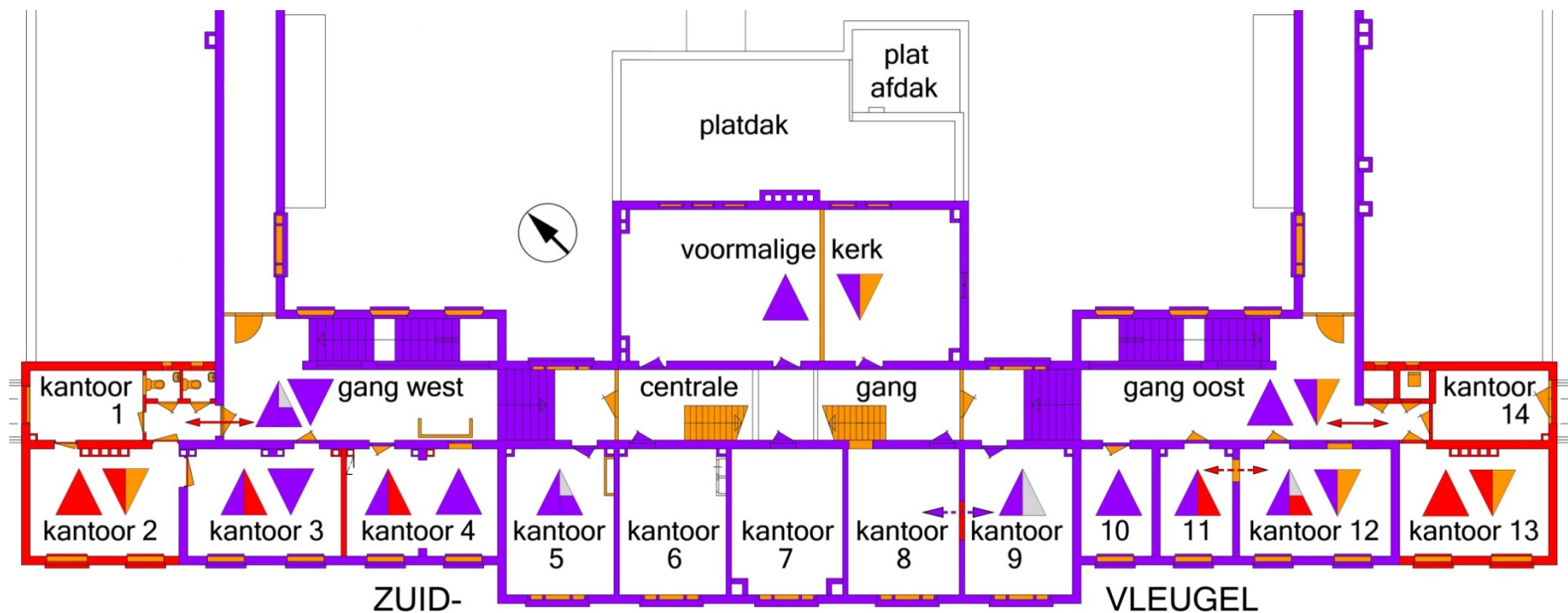

Eikenstein, bouwhistorische waardestelling, monumentale kern eerste verdieping: oostvleugel, 2020; noorden is linksboven (RVB; bewerkt door De Fabryck). Zie ook p. 10.

Renvooi; conform de 'Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek' (Den Haag 2009):

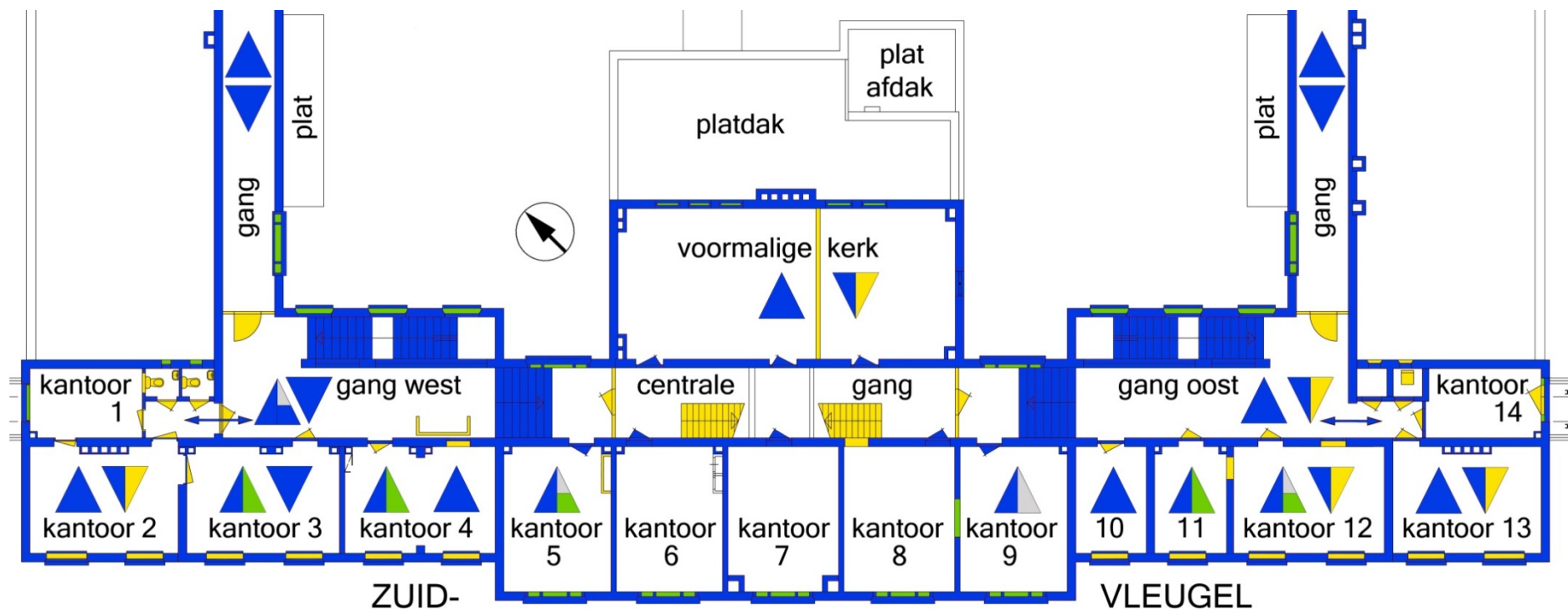
- = hoge bouwhistorische waarde: van cruciaal belang voor de structuur en/of de betekenis van het object
- = positieve bouwhistorische waarde: van belang voor de voor de structuur en/of de betekenis van het object
- = indifferente bouwhistorische waarde: van weinig belang voor de structuur en/of de betekenis van het object
- ▲ = plafond; linkerhelft: plafondconstructie; rechterhelft: onderplafond van stucwerk;
- ▼ = vloer; linkerhelft: vloerconstructie; rechterhelft: vloerbedekking/afwerking

Eikenstein, fasering, monumentale kern eerste verdieping: zuidvleugel, 2020; noorden is linksboven (RVB; bewerkt door De Fabryck). Zie ook p. 9.

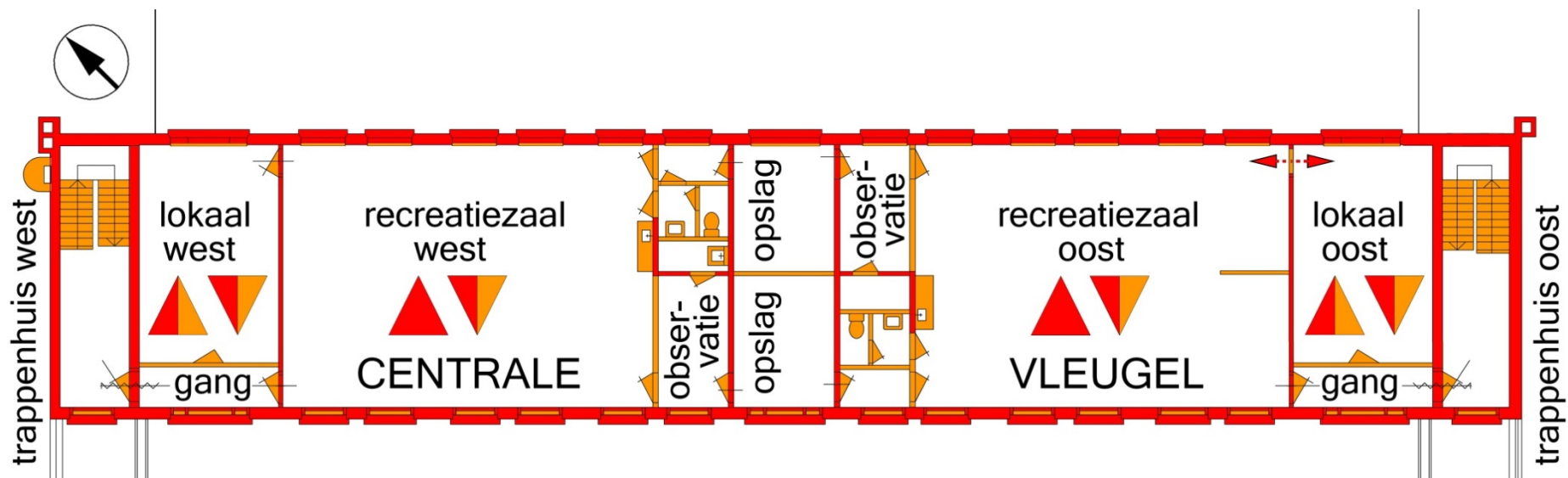
- Renvooi: ● = 1904-1905 ● = 1908-1909 ● = na 1949 ● = niet meer aanwezig
- ▲ = plafond; linkerhelft: plafondconstructie; rechterhelft: onderplafond van stucwerk
- ▼ = vloer; linkerhelft: vloerconstructie; rechterhelft: vloerbedekking/afwerking

Eikenstein, bouwhistorische waardestelling, monumentale kern eerste verdieping: zuidvleugel, 2020; noorden is linksboven (RVB; bewerkt door *De Fabryck*).
 Renvooi; conform de 'Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek' (Den Haag 2009): **Zie ook p. 10.**

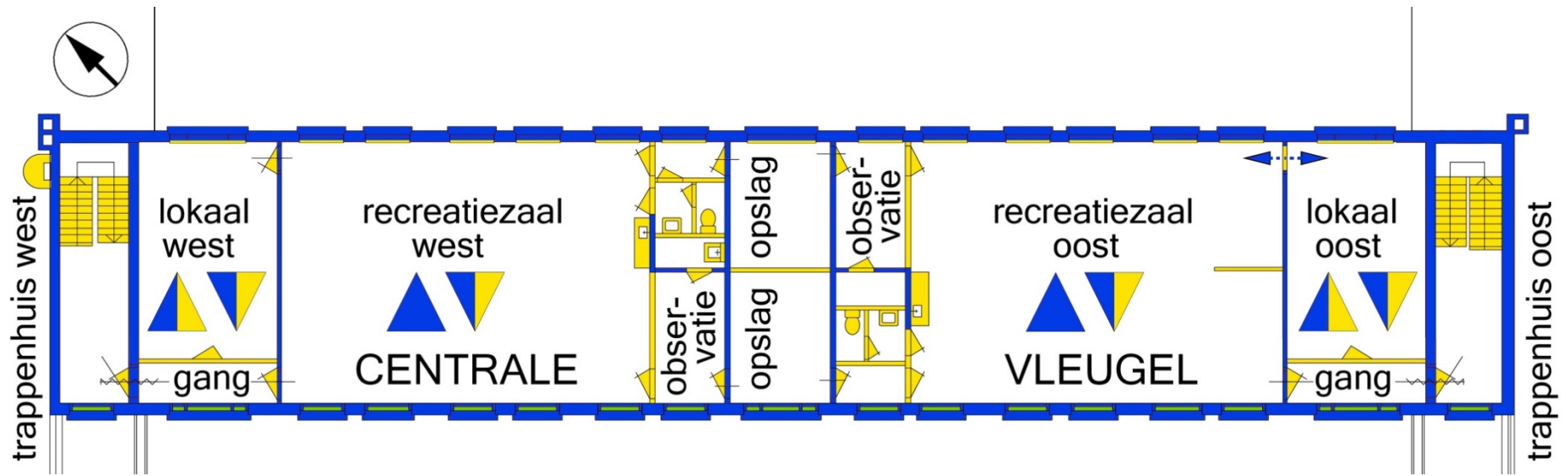
- = hoge bouwhistorische waarde: van cruciaal belang voor de structuur en/of de betekenis van het object
- = positieve bouwhistorische waarde: van belang voor de voor de structuur en/of de betekenis van het object
- = indifferente bouwhistorische waarde: van weinig belang voor de structuur en/of de betekenis van het object
- ▲ = plafond; linkerhelft: plafondconstructie; rechterhelft: onderplafond van stucwerk; ▼ = vloer; linkerhelft: vloerconstructie; rechterhelft: vloerbedekking/afwerking

TWEDE VERDIEPING

Eikenstein, fasering, monumentale kern tweede verdieping: centrale vleugel, 2020; noorden is linksboven (RVB; bewerkt door De Fabryck). Zie ook p. 11.

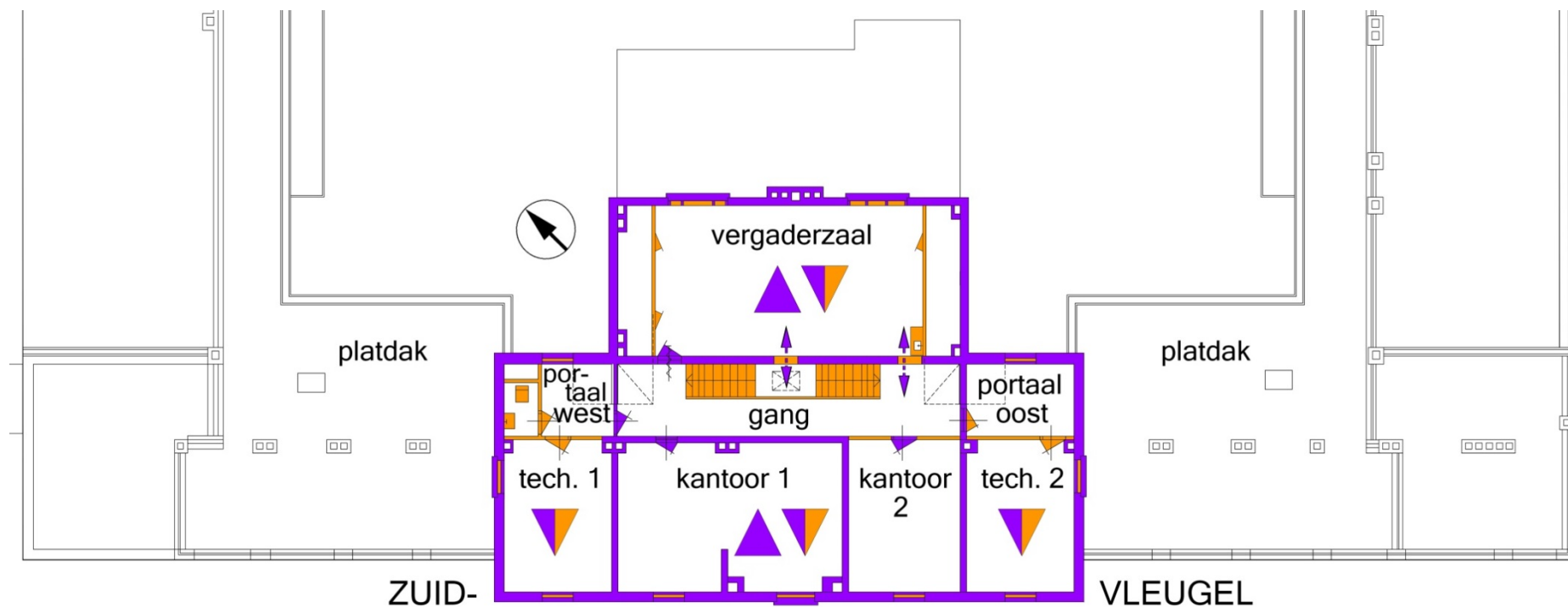
- Renvooi: ● = 1904-1905 ● = 1908-1909 ● = na 1949 ● = niet meer aanwezig
 ▲ = plafond; linkerhelft: plafondconstructie; rechterhelft: onderplafond van stucwerk
 ▼ = vloer; linkerhelft: vloerconstructie; rechterhelft: vloerbedekking/afwerking

Eikenstein, **bouwhistorische waardestelling, monumentale kern tweede verdieping: centrale vleugel**, 2020; noorden is linksboven (RVB; bewerkt door *De Fabryck*).

Renvooi; conform de 'Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek' (Den Haag 2009): **Zie ook p. 12.**

- = hoge bouwhistorische waarde: van cruciaal belang voor de structuur en/of de betekenis van het object
- = positieve bouwhistorische waarde: van belang voor de voor de structuur en/of de betekenis van het object
- = indifferente bouwhistorische waarde: van weinig belang voor de structuur en/of de betekenis van het object
- ▲ = plafond; linkerhelft: plafondconstructie; rechterhelft: onderplafond van stucwerk; ▼ = vloer; linkerhelft: vloerconstructie; rechterhelft: vloerbedekking/afwerking

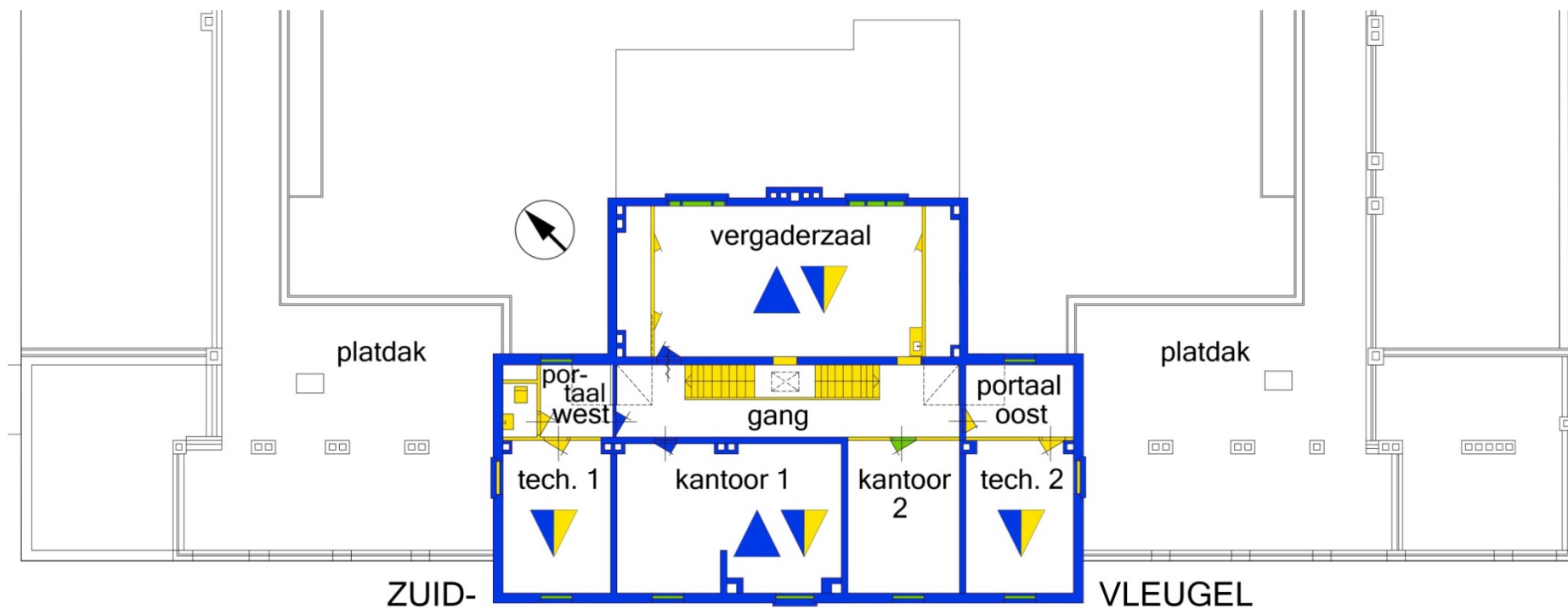

Eikenstein, fasering, monumentale kern tweede verdieping: zuidvleugel, 2020; noorden is linksboven (RVB; bewerkt door De Fabryck). Zie ook p. 11.

Renvooi: ● = 1904-1905 ● = 1908-1909 ● = na 1949 ● = niet meer aanwezig

▲ = kapconstructie

▼ = vloer; linkerhelft: vloerconstructie; rechterhelft: vloerbedekking/afwerking

Eikenstein, bouwhistorische waardestelling, monumentale kern tweede verdieping: zuidvleugel, 2020; noorden is linksboven (RVB; bewerkt door De Fabryck).
 Renvooi; conform de 'Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek' (Den Haag 2009): **Zie ook p. 12.**

- = hoge bouwhistorische waarde: van cruciaal belang voor de structuur en/of de betekenis van het object
- = positieve bouwhistorische waarde: van belang voor de voor de structuur en/of de betekenis van het object
- = indifferente bouwhistorische waarde: van weinig belang voor de structuur en/of de betekenis van het object
- ▲ = kapconstructie ▼ = vloer; linkerhelft: vloerconstructie; rechterhelft: vloerbedekking/afwerking

